

รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พัชรินทร์ วรจักร

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

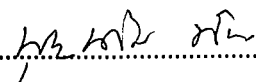
คณะกรรมการควบคุมคดียุติโทษและคณะกรรมการสอบคดียุติโทษ ได้พิจารณา
คดียุติโทษของ พัชรินทร์ วรจักร ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคดียุติโทษ

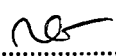

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สญา ชีระวณิชตระกูล)

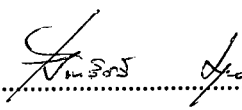

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น)

คณะกรรมการสอบคดียุติโทษ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ บุญเดิม พันรอบ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สญา ชีระวณิชตระกูล)

..... กรรมการ
(ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์ชดี มาพุทธ)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคดียุติโทษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ ๒1.... เดือน ...กรกฎาคม..... พ.ศ. 2559

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตากรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ
ธีระวณิชตระกูล และ ดร.สมพงษ์ ปั้นหุ่น อาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ที่ได้กรุณาแนะนำ
ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัยด้วยดีตลอดมา ประสบการณ์ที่ได้
ในการทำวิจัยนี้ มีคุณค่ายิ่งสำหรับผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ บุญเดิม พันรอบ ที่ท่านมีเมตตาคอยติดตาม และ
ให้คำแนะนำ และที่สำคัญอย่างมากในการให้ขวัญกำลังใจ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณครั้งนี้
ท่านกรุณามาเป็นประธานสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์ชติ มาพุทธ กรรมการผู้แทน
บัณฑิต ที่ท่านได้กรุณา และเสียสละเวลาที่มีคุณค่าเพื่อมากำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำในการ
ปรับปรุงคุษฎีนิพนธ์ในครั้งนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ทั้งที่มีชื่อปรากฏในภาคผนวกและ
ที่ไม่มีได้กล่าวนามถึง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้
อย่างยิ่ง รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเมธ งามมกนก ประธานหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และคณาจารย์ทุกท่านของศูนย์นวัตกรรมกรรมการบริหารและ
ผู้นำทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัว และขอขอบพระคุณ
ดร.ประยุทธ์ ชูสอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพิมล ชูสอน ดร.ทองใบ ทองมาก และภรรยา ที่ช่วยเหลือ
และให้กำลังใจด้วยดีมาตลอด และให้คำปรึกษาเสนอแนะด้านต่าง ๆ ในการทำคุษฎีนิพนธ์
คุณสุนารี กัณหาโชติ ดร.พัชรา เศษโฮม คุณหนูไกร มาเชค รองผู้อำนวยการอังสุมารินทร์ อนุติ
ผู้อำนวยการอัญชัญ ชุมนานาแก้ว รองผู้อำนวยการ ดร.บัญชา ปลื้มอารมณ์ รองผู้อำนวยการ กัณทอร
กุลบุตรดี และครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้เอ่ยนามคอยเป็นกำลังใจตลอดเวลาให้ผู้จัดทำรายงาน
การวิจัยในครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

พัชรินทร์ วรจักร

54820013: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; ปร.ค. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม

พัชรินทร์ วรจักร: รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ (COMMUNITY CULTURAL CONSERVATION MODEL OF HIGHER EDUCATION

INSTITUTES IN THE NORTHEAST) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สญาญู ชีระวณิชตระกูล, Ph.D., สมพงษ์

ปิ่นหุ่น, กศ.ด. 149 หน้า. ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของ 3 สถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งจำนวน 1,113 คน โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน วิธีการเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามความต้องการสำหรับชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ข้อมูลมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 6 คน ผู้ปฏิบัติงาน 62 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ สัมภาษณ์สำหรับอุดมศึกษาแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ข้อมูลมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย 1) ความต้องการของชุมชน พบว่าชุมชนเสนอเกี่ยวกับการจัดทำเว็บไซต์ให้คำแนะนำ จัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต นักศึกษา และคนในชุมชน ให้โอกาสคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดชื่อเรื่อง และร่วมดำเนินการวิจัย ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้วยการใช้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง 2) รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการบริหารมีแผนการพัฒนาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของสถาบันอุดมศึกษาด้านนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาจัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าภาพรวมของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมมากที่สุดความเป็นไปได้มากที่สุด และความเป็นประโยชน์มากที่สุด

54820013: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: CULTURAL

PATCHAREEPORN WORAJAK: COMMUNITY CULTURAL CONSERVATION MODEL OF HIGHER EDUCATION INSTITUTES IN THE NORTHEAST. DISSERTATION ADVISORS: SADAYU TEERAWANICHTRAKOOL, Ph.D., SOMPONG PANHOON, Ed.D., 149 P. 2016.

The purpose of this research were to 1) Study the community needs towards the community cultural conservation role of higher education institutes in the Northeast 2) Develop the model of the community cultural conservation role of higher education institutes in the Northeast, and 3) Examine the model of the community cultural conservation role of higher education institutes in the Northeast by study from the best practice of three universities; KhonKhaen University, Mahasarakham University, and Ubonratchathani University. The samples of this study were the 1,113 people in the area of community that those universities support the academic services. Sample size was selected by the calculation of Krejcie Morgan and accidental sampling was used. Research tool was the questionnaire asking the community needs towards the community cultural conservation role of higher education institutes in the Northeast. Frequency and percentage were used to analyze the quantitative data. Mean and standard deviation were used to analyze 5-level rating scale data. Additional samples were six university administrators and 62 officers who works in the cultural conservation. Research tools are the interview questions asking the university administrators and questionnaire asking the officers' opinion. Purposive sampling was used. Frequency and percentage were used to analyze the quantitative data. Mean and standard deviation were used to analyze 5-level rating scale data. The focus group discussion with 15 people was used to examine the model. The qualitative data was analyzed by content analysis.

The research revealed that 1) The community needs website, meeting and sharing experiences among lectures, students, and people in the community, the participation in research to protect and properly used the cultural resources and 2) The model of the community cultural conservation role of higher education institutes in the Northeast, in the administrative aspect: the development plan of cultural conservation was agreeable with model scheme of the university policy, philosophy, vision and mission in the most level in the operation aspect: the universities have the development plan of lecturers and officer to be knowledgeable and ready for cultural conservation and 3) the examine result of the community cultural conservation model of higher education institutes in the Northeast found that the overall of the model are most appropriate most possibility and most useful.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยภูมิหลัง ของพื้นที่ศึกษา	11
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	22
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	35
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	44
การปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	64
ศึกษาความต้องการของชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ของสถาบันอุดมศึกษา.....	64
การสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการทำงานบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ส่วนที่ 1 ผลศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำงานบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	73
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชนต่อสถาบันอุดมศึกษา	83
ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง	85
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	97
สรุปผลการวิจัย.....	97
อภิปรายผลการวิจัย.....	100
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	106
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	107
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	114
ภาคผนวก ก.....	115
ภาคผนวก ข.....	121
ภาคผนวก ค.....	125
ภาคผนวก ง	132
ภาคผนวก จ	140
ประวัติย่อของผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชุมชน	67
3-2 กลุ่มตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษา.....	69
4-1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามของชุมชนในเขตพื้นที่บริการวิชาการ	74
4-2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	75
4-3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	78
4-4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม.....	80
4-5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม.....	82
4-6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชนต่อสถาบันอุดมศึกษา	83
4-7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบผลสำเร็จในสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	95

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2-1 โครงสร้างองค์กรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น	13
2-2 โครงสร้างองค์กรสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	15
2-3 โครงสร้างบริหารสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	16
2-4 โครงสร้างองค์กรงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	20
2-5 กระบวนการระบบสังคม Getzels และ Guba	33
3-1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	66
3-2 การจัดทำเครื่องมือการวิจัย	70
4-1 การร่างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	94

บทที่ 1

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจงามรักสงบดำรงยึดมั่นในศีลธรรมมีความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้นำไปสู่สันติสุขสันติธรรมด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกรณียกิจทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์การฟื้นฟูและการพัฒนาจนได้รับการยกย่องเป็น “อัครศิลปิน” ในฐานะพระมหากษัตริย์ทรงฟื้นฟูทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานความเข้าใจและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติในสังคม (สุภารัตน์ เทพพิมล, 2555) ดังนั้น

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมในด้านมนุษยวิทยาและสังคมวิทยาได้ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้จักคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน โดยเมื่อกล่าวจำเพาะลงไปในเรื่องที่เป็นเฉพาะแต่วัฒนธรรมพื้นบ้านก็จะได้อิงกับความหมายของวัฒนธรรมในภาพรวมในด้านความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านคงมิใช่เพียงภาพสะท้อนความเจริญงอกงามเท่านั้นแต่ยังเสมือนเป็นครูที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจสภาพชีวิตดียิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นแรงลือมให้ชีวิต อยู่ในขอบเขตที่นิยมกันว่าดี และถูกต้องเพราะวัฒนธรรมเกิดขึ้นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความรู้สึกรู้จักคิดทัศนคติความเชื่อค่านิยม และระเบียบแบบแผนอื่น ๆ ความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์หรือคนในชุมชนนั้น จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เข้าใจถึงชีวิตรักษาคุณค่าความดีงามนั้นไว้ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเผยแพร่สู่สังคมอื่นในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาให้เจริญงอกงามถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องกันไปในอนาคตวัฒนธรรมพื้นบ้านถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยในความต่างนั้นเราเรียกว่าความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้ยึดถือปฏิบัติและถ่ายทอด สืบต่อกันมาทั้งนี้การสืบทอดนั้นอาจคงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนเดิม หรืออาจจะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมในแต่ละยุคสมัย (กฤษณา วงษาสันต์, 2542, หน้า 82-84)

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านบริหารจัดการองค์ความรู้มรดกทางวัฒนธรรมในระดับนานาชาติคือองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The united nations educational, scientific and cultural organization) เป็นองค์กรที่สร้างความร่วมมือและความเข้าใจ

ที่ค้ำจุนระหว่างมนุษย์ที่ต่างเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ภาษา สังคม วัฒนธรรมวัตถุประสงค์
 ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างชาติต่าง ๆ ให้ยอมรับระบบสังคมวัฒนธรรม
 องค์การสหประชาชาติมีภารกิจที่สำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและ
 วัฒนธรรมวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินวิถีชีวิตซึ่งมี
 ความแตกต่างในเผ่าพันธุ์และเชื้อชาติให้เป็นการยอมรับความแตกต่างของสังคมวัฒนธรรม
 ยูเนสโกจัดลำดับเรื่องสำคัญที่มุ่งเน้นกิจกรรมในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 3 ด้าน ด้านแรกสร้าง
 การศึกษาพื้นฐานสำหรับคนทุกคนในโลกขาดความรู้หนังสือส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 ด้านที่สองปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี
 อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้านที่สามอำนวยความสะดวกในการร่วมมือเพื่ออนุรักษ์มรดกทาง
 วัฒนธรรมส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกให้คงอยู่และส่งเสริมให้
 เป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันโดยส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจช่วยปกป้องวัฒนธรรมของ
 แต่ละประเทศไม่ให้สูญหายองค์การสหประชาชาติมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้ 1) ศึกษารักษาไว้ซึ่ง
 สันติภาพ และความมั่นคงของโลก โดยการร่วมมือกัน 2) เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ
 เพื่อช่วยกันคลี่คลายและแก้ปัญหาทางด้านสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรมและสิทธิทางด้านมนุษยธรรม3)
 เป็นศูนย์กลางพัฒนาความสัมพันธ์อันดีและประสานงานกันระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อให้
 ดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย

ยุคโลกาภิวัตน์เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้สังคมมีแต่การแข่งขัน
 วัฒนธรรมสภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมีการหลั่งไหลอย่างรุนแรงของ
 วัฒนธรรมตะวันตกทำให้เยาวชนไทยรุ่นใหม่นิยมวัฒนธรรมต่างชาติและดูถูกวัฒนธรรมไทย
 สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้นนอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชน
 กับครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลงมารยาทไทยเอกลักษณ์ความเป็นไทยวัฒนธรรมประเพณีที่ควร
 อนุรักษ์ไว้กลายเป็นเรื่องล้าสมัย (สุมิตรา วิริยะ และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2557) ปัญหาที่เกิดขึ้น
 ในสังคมไทยได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับอุดมศึกษาเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนานิสิต
 นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษา
 ระดับอุดมศึกษา ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565) ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีพันธกิจ
 ในการจัดบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็ง
 ให้ชุมชนและท้องถิ่นมีกลไกหลักในการปรับวิธีการจัดการของสถาบันการศึกษาโดยยึดชุมชนและ
 ท้องถิ่นเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) จากการประเมินของสำนักงาน
 คณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบสอง (พ.ศ.
 2548-2552) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินพว่่างานด้านการทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญว่าจะดูแลและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาไทยเกิดความซาบซึ้งภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยรู้จักใช้วิจารณญาณเลือกรับแต่สิ่งมีคุณค่าจากสังคมภายนอกนำมาปรับเปลี่ยนมาใช้ให้สอดคล้องกับสังคมไทยอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบกลไกการพัฒนาและสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

การประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมการสืบสานพัฒนาเผยแพร์เอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกไทยและการบูรณาการในการผลิตบัณฑิตการวิจัยและการบริการวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างสรรค์และส่งเสริมภูมิปัญญาไทยให้เป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาสู่สากล

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ร้อยละของกิจกรรมในการอนุรักษ์พัฒนาและเสริมสร้างเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมต่อจำนวนนักศึกษาตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ร้อยละของค่าใช้จ่ายและมูลค่าที่ใช้ในการอนุรักษ์พัฒนาและเสริมสร้างเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมต่องบการดำเนินการตัวบ่งชี้ที่ 4.3 มีผลงานหรือชิ้นงานการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างมาตรฐานศิลปะและวัฒนธรรมตัวบ่งชี้ที่ 4.4 ประสิทธิผลในการอนุรักษ์พัฒนาและสร้างเสริมเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรม (สุภารัตน์ เทพพิมล, 2555)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญาวัตถุประสงค์และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบันมีระบบและกลไกในการส่งเสริม และสนับสนุน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันสูงสุดในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศชาติสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องให้ความรู้สร้างความเข้าใจในเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตลอดจนการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับองค์กรต่าง ๆ เพื่อนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาเอกสารและการปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการสังเคราะห์ และรวบรวมเรียบเรียงปัญหาได้ดังนี้ตามนโยบาย วิสัยทัศน์พันธกิจแล้ว สถาบันอุดมศึกษามีนโยบายวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจากการศึกษาจากรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดการประกันคุณภาพภายในของการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามตาม องค์กรประกอบที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ระบบการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมด้านกระบวนการพัฒนาแผน ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดังนี้ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2) จัดทำแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนรวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 3) กำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 4) ประเมินความสำเร็จของตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 5) นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 6) เผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน 7) กำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

จากมาตรฐานของคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต้องปฏิบัติให้ครอบคลุมทั้ง 7 ข้อและรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่สังคมอย่างรวดเร็วเช่นกัน ทำให้คนไทยกลายเป็นนักบริโภคนิยมและการพัฒนามนุษย์ก็ไม่ถูกต้องดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นตัวแทนของภูมิปัญญาของประเทศเป็นผู้นำเป็นตัวอย่างของชุมชนในการดำเนินชีวิตด้วยปัญญาและเป็นแหล่งฝึกฝนปัญญาในการดำเนินชีวิตและจากการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่งพบว่ายังขาดการนำไปปฏิบัติจริง ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติและยังไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน จากปัญหาดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีรูปแบบพัฒนาขึ้นมาใหม่เพื่อที่จะใช้เป็นทางเลือก และแนวทางการพัฒนาแผนปฏิบัติการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์สืบสานพัฒนาและเผยแพร่รวมทั้งประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามรูปแบบของภารกิจ

หลักในการจัดหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรมส่งผลต่อการพัฒนาและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างไรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสร้างองค์ความรู้และจัดกิจกรรมบริการทางวิชาการแก่ชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร
3. รูปแบบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสมในและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

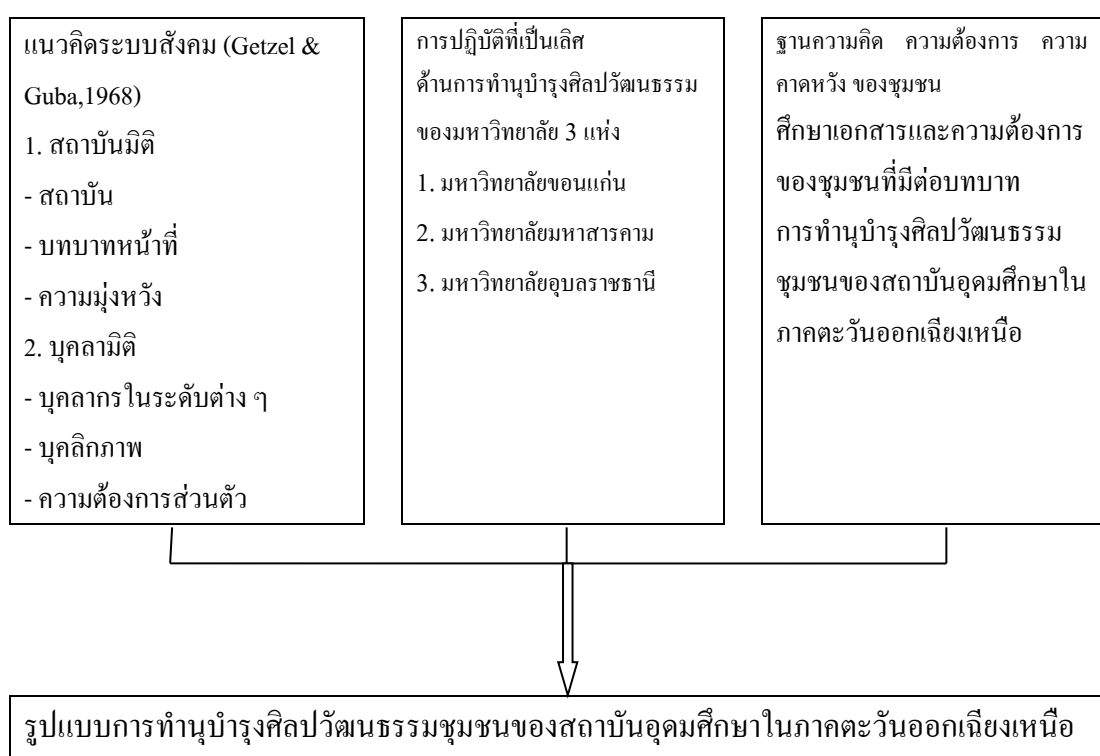
1. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้ จากการศึกษาสภาพปัญหาของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมศึกษาสภาพทั่วไปของความเคลื่อนไหวของแนวโน้มด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือศึกษาสภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้อองค์ความรู้ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร แนวคิดและหลักการ ทฤษฎีระบบสังคมของ Getzel and Guba (1968), ทฤษฎีระบบ (System theory) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้ และสอดคล้องกับการวิจัยเรื่องรูปแบบการดำเนินงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบในการดำรงรักษาวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการดำรงรักษาวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ได้ทราบความต้องการของท้องถิ่นด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างแท้จริง สามารถนำรูปแบบไปพัฒนาอย่างถูกต้องตามความต้องการของท้องถิ่น
3. ทำให้ทราบองค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนรักษาวัฒนธรรมของชาติในการปฏิบัติตนในสังคมและนำไปส่งเสริมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ
4. ทำให้ทราบภาระหน้าที่ขอบเขตของกิจกรรมและภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาบริบทของศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2. วัฒนธรรมชุมชนในงานวิจัยนี้ครอบคลุมศิลปวัฒนธรรมด้านภารกิจของสถาบันวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่ สภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกที่ส่งผลต่อความคาดหวัง ความต้องการจริยธรรม ค่านิยมในมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง
3. ประชากรในการวิจัย คือ ชุมชนในเขตการบริการของสถานที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการพึ่งพาเกื้อกูลกันกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมครอบครัวและประเทศชาติการปฏิบัติต่อกันเพื่อดำรงตนให้เหมาะสมกับสภาวะการณั้้น ๆ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจโดยเน้นทางศีลธรรม เพื่อเป็นหลักธรรมในการครองตนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับ กติกาของสังคม จารีต ประเพณีซึ่งต้องปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ที่มีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 3.1 มหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชนที่ตั้งเลขที่ 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่นและชุมชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการประกอบด้วยหมู่บ้านโนนม่วง ม.3, 12, 19, 23, 27 หมู่บ้านหนองกุง ม.2, 17 หมู่บ้านหนองไผ่ ม.14, 21, 24, 26 มีครัวเรือนโดยประมาณ 5,000 หลังคาเรือน 6,000 ครอบครัว ประชากรจำนวน 30,000 คน
 - 3.2 มหาวิทยาลัยมหาสารคามและชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามในเขตบริการวิชาการ ประกอบด้วย 22 หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือน 1,884 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 7,780 คน

3.3 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีและชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเมืองศรีไค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในเขตบริการวิชาการประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน จำนวน หลังคาเรือน 1,458 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 7,691 คน

4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 กลุ่มดังนี้

4.1 กลุ่มผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักและรองผู้อำนวยการสำนัก ศิลปวัฒนธรรมทั้ง 3 มหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน

4.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง คือ ผู้บริหารงานและฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่ ฝ่ายปฏิบัติงานและนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 62 คน

4.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน

4.4 กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชนเขตบริการของ สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีจำนวน 6 คน

4.5 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ชุมชนในเขต บริการและนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีจำนวน 1,113 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่เป็นแบบแผนในการปฏิบัติที่มีคุณภาพในด้านการทำนุบำรุงการอนุรักษ์ เผยแพร่และสืบสานวัฒนธรรมไทย การพัฒนาแหล่ง วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน โดยความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต

2. ชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วยทุกสาขาอาชีพที่มีวัฒนธรรม ร่วมกัน

3. วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง ชุมชนหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัย อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันคือเขตบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมหาวิทยาลัย มหาสารคามและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมีผลประโยชน์ร่วมกันมีความเจริญในหมู่คณะ

4. สถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

5. วัฏปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (Best practice) หมายถึง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้สำเร็จซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงแล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้น เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง

6. มาตรฐานภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ภาระหน้าที่หลักในภาระหน้าที่ด้านที่ 4 คือ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐาน 7 ข้อ ดังนี้ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 2) จัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนรวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 3) กำกับติดตามให้ดำเนินงานตามแผน 4) ประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน 5) นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 6) เผยแพร่กิจกรรมการบริการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อสาธารณชน 7) กำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ

7. ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสายการบริหาร คือ ผู้อำนวยการรองผู้อำนวยการ สำนัก/ สถาบันด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่บริหารและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่มีองค์ความรู้อย่างลึกซึ้งในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมหรือผู้ที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณหรือรับรางวัลในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

9. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง บุคคลภายนอกและภายในของพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมจังหวัด

10. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ได้แก่ คนในชุมชนเขตบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง

11. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง กลุ่มคน ชุมชนที่ได้รับผลดีหรือผลเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในเขตบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำรงรักษา ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย

1. บริบทพื้นที่การวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย ภูมิหลังของพื้นที่ศึกษา

1.1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.3 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทางวัฒนธรรม

2.2 ความหมายของวัฒนธรรม

2.3 ทฤษฎีระบบสังคม

2.4 ทฤษฎีระบบ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.4 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

4.1 ความหมายของรูปแบบ

4.2 ประเภทของรูปแบบ

4.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

4.4 การพัฒนารูปแบบ

5. การปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยภูมิภาคหลังของพื้นที่ศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

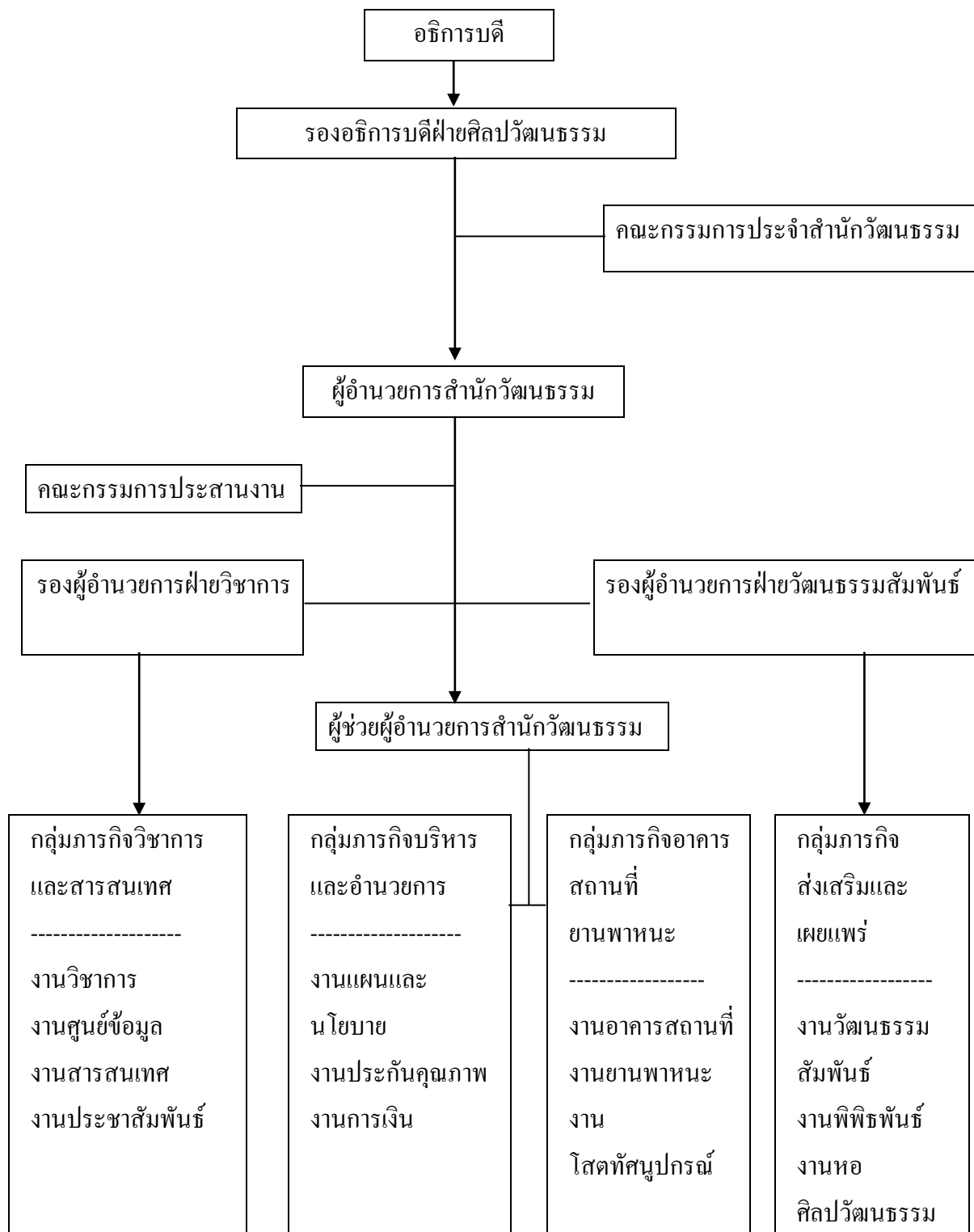
ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

“การตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นขึ้นอีกแห่งหนึ่งนั้นเป็นคุณอย่างยิ่งเพราะทำให้การศึกษาชั้นสูงขยายออกไปถึงภูมิภาคที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งต่อไปจะเป็นผลดีแก่การพัฒนา ยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 20 ธันวาคมพุทธศักราช 2510 มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นอุดมศึกษาสถานแห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งถียมมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นศูนย์รวมทางความคิดสติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่ภูมิภาคตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นเนินดิน ลูกคลื่นสีแดงมีชื่อเรียกว่า “มอดินแดง” บนพื้นที่ประมาณ 5,500 ไร่ มีคณะวิชาที่ผลิตบัณฑิตจำนวน 22 คณะวิชา ปณิธาน และปรัชญามหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นศูนย์รวมทางความคิดสติปัญญาของสังคมและเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่นยึดมั่นในความเป็นเลิศทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอินโดจีน เป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งเชื่อมโยงความรู้ทางอินโดจีนอย่างแท้จริง เป็นกลไกในการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการทุกสาขา รวมทั้งการวางรากฐานให้เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศของภูมิภาค โดยอาศัยความร่วมมือการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพบัณฑิต แห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นพึงเป็นผู้ที่ก่อปรด้วยวิทยาจริยาและปัญญาอันที่จะสามารถประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภูมิภาคแก่ประเทศชาติและขยายสู่ความเป็นสากล

ความเป็นมาของ “สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น” ภารกิจด้านวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่นดำเนินการเป็นกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยมาเป็นเวลานานจากโครงการศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสานในคณะศึกษาศาสตร์จนถึงสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นและได้จัดตั้งเป็น “สำนักวัฒนธรรม” ในปัจจุบันการจัดตั้งสำนักศิลปวัฒนธรรม พ.ศ. 2516 ดร.สายสุรีย์ จตุกุล คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ริเริ่มทำเป็นศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสานขึ้นเป็นการภายในดำเนินการรวบรวมจัดทำศิลปวัตถุและจัดพิมพ์เอกสารหนังสือวัฒนธรรมชื่อ “ผ้าอีสาน” โดยได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิฟอร์ด พ.ศ. 2521 เมื่อมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขึ้นอธิการบดี (ศ.ดร. วิจิตร ศรีสะอ้าน) ได้จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตามภารกิจการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมใช้ชื่อว่า “โครงการวัฒนธรรม

อีสาน” พ.ศ. 2522 ได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมประจำจังหวัดขอนแก่นอีกศูนย์หนึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “ศูนย์วัฒนธรรมขอนแก่น” มหาวิทยาลัยขอนแก่นดำเนินงานวัฒนธรรมทั้งระดับจังหวัดและระดับมหาวิทยาลัยในขณะเดียวกัน โดยโครงการศูนย์วัฒนธรรมอีสานทำหน้าที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดไปด้วยตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการและได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ภายหลังศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นย้ายไปสังกัดโรงเรียนกัลยาณวัตรขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการศูนย์วัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงได้ดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ พ.ศ. 2525 ได้รับอนุมัติให้บรรจุโครงการศูนย์วัฒนธรรมอีสานเข้าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 แต่ไม่สามารถจัดตั้งเป็นหน่วยงานได้เพราะไม่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2538 เปลี่ยนชื่อจาก “ศูนย์วัฒนธรรมอีสาน” เป็น “สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พ.ศ. 2539 เปลี่ยนชื่อจากสำนักส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นสำนักศิลปวัฒนธรรม พ.ศ. 2542 ย้ายสำนักงานมารวมกับหอศิลปวัฒนธรรมที่อาคารหอศิลป์ด้านประตูดูสิฐาน พ.ศ. 2547 สภามหาวิทยาลัยขอนแก่นอนุมัติจัดตั้งสำนักวัฒนธรรมโดยบูรรวมหอศิลปวัฒนธรรมและสำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประกาศระเบียบมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยการบริหารสำนักวัฒนธรรม พ.ศ. 2547

วัตถุประสงค์ของสำนักวัฒนธรรมและหอศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นมี ยุทธศาสตร์ในด้านการขับเคลื่อนทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งศึกษาอนุรักษ์ส่งเสริม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของอีสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งพร้อมทั้งการพัฒนาของชุมชนและสังคม โดยเกิดจากการบูรณาการการเรียนการสอนการวิจัยและการบริหารด้านวิชาการและการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญในชุมชนหรือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” สำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานตามประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ 1/ 2552 ลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2552

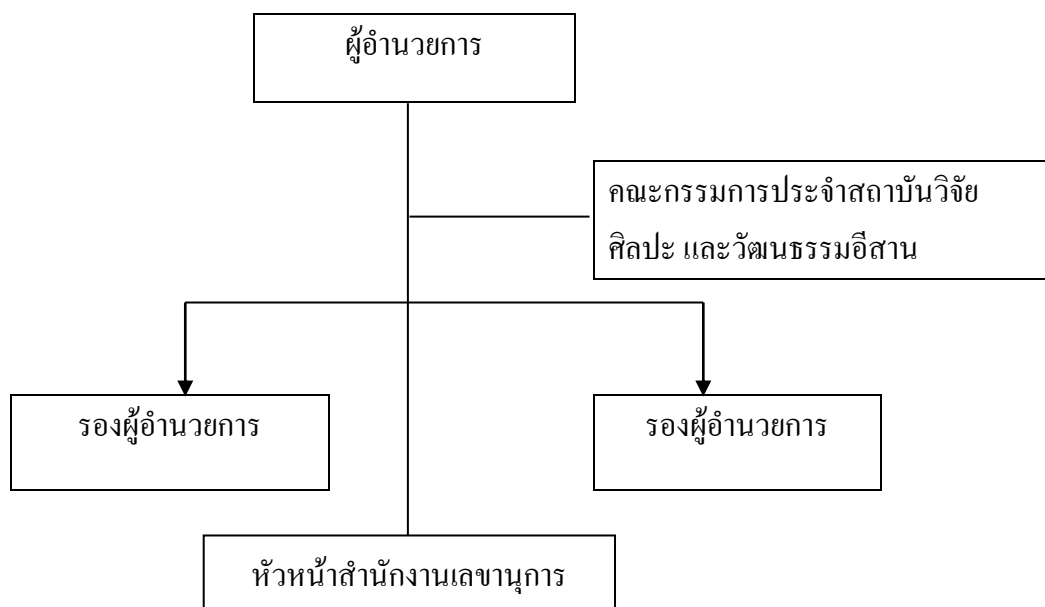
ภาพที่ 2-1 โครงสร้างองค์กรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งอยู่ในจังหวัดมหาสารคามเดิมเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีศูนย์กลางการบริหารงานตั้งอยู่ที่ตำบลขามเรียงอำเภอกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่ที่ตั้งเดิมซึ่งตั้งอยู่ที่ 269 ถนนนครสวรรค์ตำบลตลาดอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามบนพื้นที่ 197 ไร่มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีกำเนิดมาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคามซึ่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2511 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะขยายการศึกษาชั้นสูงไปสู่ภูมิภาคต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคามเมื่อปี พ.ศ. 2517 และได้แยกตัวเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศภายใต้ชื่อ “มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2537 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 111 ตอนที่ 54ก นับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย

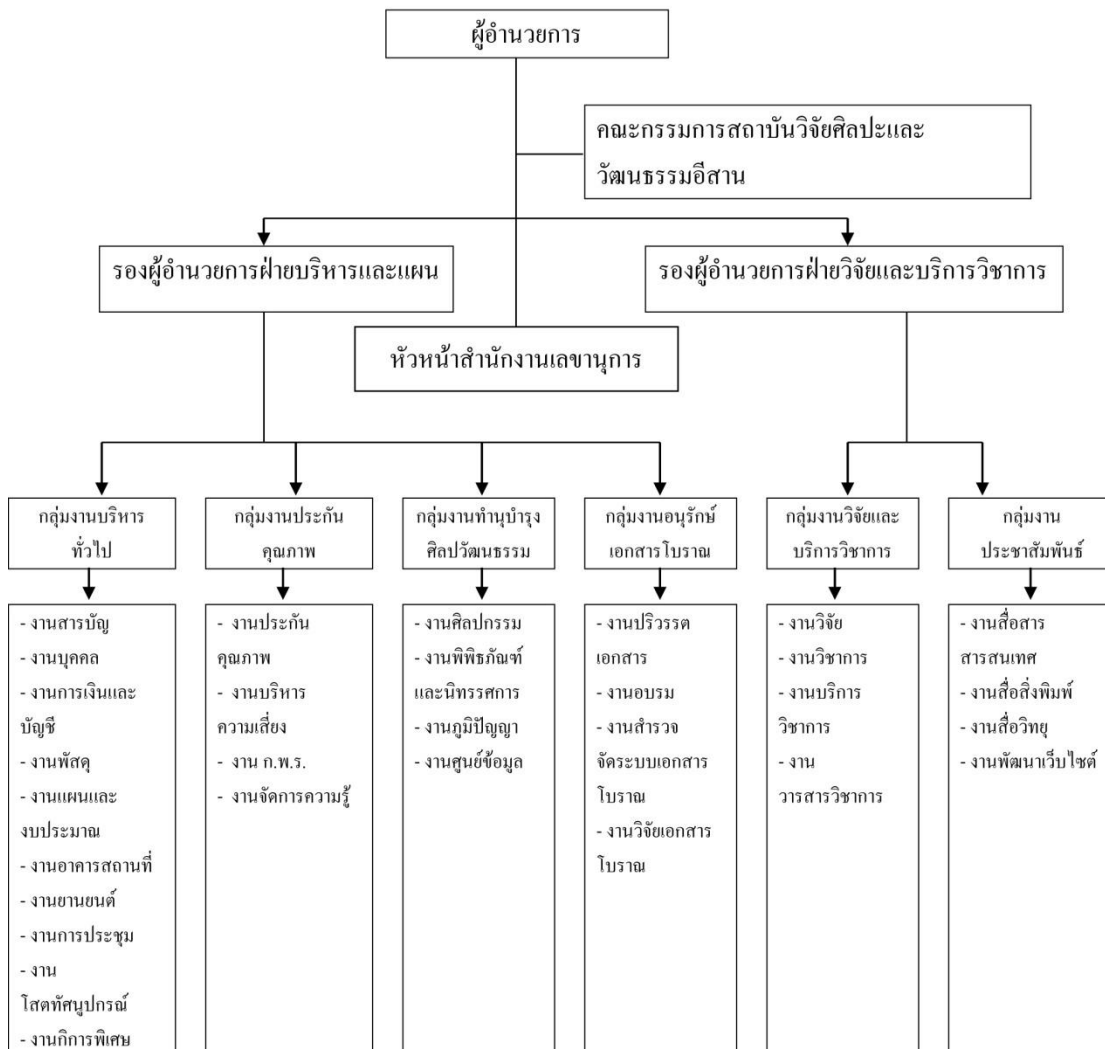
ประวัติความเป็นมาสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานก่อตั้งขึ้นด้วยการตระหนักในคุณค่าความสำคัญด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาวอีสาน พ.ศ. 2513 เริ่มดำเนินการในรูปการวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน โดยคณาจารย์และนิสิตที่สนใจและได้ตั้งหน่วยงานภายใต้ชื่อ “ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีที่ตั้งอยู่ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตมหาสารคาม วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2523 สภามหาวิทยาลัยมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเป็น “ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน” เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2523 คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการเห็นชอบสมควรสนับสนุนให้จัดตั้งเป็น “สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม” วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบอนุมัติในหลักการให้จัดตั้งเป็น “สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน” วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ทบวงมหาวิทยาลัยประกาศให้ “ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็น “สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน” โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษเล่ม 103 ตอนที่ 198 หน้า 9-10 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ซึ่งถือเป็นหน่วยงานภายในของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ พ.ศ. 2535 ได้รับจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารซึ่งเป็นอาคารทรงไทยอีสานประยุกต์ 5 ชั้น (รวมชั้นใต้หลังคา) มีเอกลักษณ์แสดงถึงความงามทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาวอีสานเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางศิลปะและวัฒนธรรม พ.ศ. 2547

โครงสร้างองค์กรสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพที่ 2-2 โครงสร้างองค์กรสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โครงสร้างบริหารสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพที่ 2-3 โครงสร้างบริหารสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็น “ภูมิปัญญาแห่งภูมิภาคน้ำโขง” เป็นมหาวิทยาลัยที่ศึกษานะมาจากวิทยาลัยอุบลราชธานี สังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามมติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2533 ในรัฐบาลของพลเอกชาติชายชุนหะวัน นายกรัฐมนตรี ด้วยความมุ่งหมายให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งที่ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยการจัดการศึกษาเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพัฒนา

กำลังคนของประเทศ ซึ่งกำลังมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม และเพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงการประกอบวิชาชีพของตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นต่อไป มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรก ในปีการศึกษา 2531 ภายใต้ชื่อ “วิทยาลัยอุบลราชธานี” โดยเปิดทำการสอนในสาขาเกษตรศาสตร์และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ มีนักศึกษารุ่นแรก จำนวน 67 คน ซึ่งฝากเรียนไว้ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อมาในปีการศึกษา 2533 วิทยาลัยอุบลราชธานีได้ยกฐานะมาเป็นมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ได้ย้ายสถานที่จัดการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาประจำ ณ สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยบริเวณกิโลเมตรที่ 10-11 ถนนวารินเดชอุดม ตำบลเมืองศรีไค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี บนเนื้อที่ประมาณ 5,228 ไร่และเริ่มจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ของคณะเกษตรศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งได้ถือเอาวันที่ 30 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัย แล้วในปี พ.ศ. 2534 คณาจารย์และนักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มาประจำ ณ สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย โดยสมบูรณ์โดยสภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้แต่งตั้งให้รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิตต์ ยอดเสริมดำรงตำแหน่งอธิการบดีเป็นคนแรก ในส่วนของการก่อสร้างเริ่มต้นด้วยงบประมาณเพียง 16 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2531 อาคารหลังแรกที่ก่อสร้างคืออาคารเอนกประสงค์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยโดยที่มุ่งที่จะเป็น Research University จึงมีหน่วยงานหลักที่สนับสนุนการวิจัย คือ งานส่งเสริมการวิจัยและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งทุกคณะจะมีหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยซึ่งมีโครงการวิจัยที่สำคัญอีกหลายโครงการ เช่น โครงการวิจัยและพัฒนาด้านวิศวกรรมศาสตร์โครงการวิจัยพืชอาหารสัตว์ (Ubon forage seeds) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการวิจัยพัฒนาลุ่มน้ำห้วยข้าวสารเพื่อแก้ปัญหาความยากจนโครงการการศึกษาความเหมาะสมการประยุกต์ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการสูบน้ำเพื่อพื้นที่ทำกินทางการเกษตรโครงการรวบรวมข้อมูลพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองในจังหวัดอุบลราชธานีโครงการงานการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ

ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สังกัดในสำนักงานส่งเสริมบริหารงานวิจัยบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีนโยบายการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

1. มุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชนนักศึกษาและบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของอีสานและของชาติหรือส่งเสริมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

2. มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่สืบไปโดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม 4 ด้านคือ

1) ด้านสุขภาพอาหารยาสมุนไพรแพทย์ทางเลือก 2) ด้านศิลปกรรมสถาปัตยกรรมหัตถกรรมสิ่งทอเครื่องจักสาน 3) ด้านภาษาวรรณกรรมตำนานผญาสุภาษิต และ 4) ด้านความเชื่อพิธีกรรมงานบุญประเพณี

3. มุ่งเน้นกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในระดับและรูปแบบต่าง ๆ

4. มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี/ โดยดำเนินการตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้การบริหารงานของสำนักส่งเสริมบริหารงานวิจัยบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมดังนี้

1. สร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากลมีคุณธรรมนำความรู้คิดเป็นทาเป็นและดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

2. วิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และผลงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน

3. บริการวิชาการและเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

4. ทำนุบำรุงฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

1. บัณฑิตมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมใฝ่รู้และมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. องค์ความรู้นวัตกรรมที่พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน

3. งานบริการวิชาการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาขั้นพื้นฐานความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสุขภาพ

4. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและในวิถีชุมชน

ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสืบสานเผยแผ่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. สร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมมีจิตสำนึกและ ความรับผิดชอบสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ในการประกอบอาชีพและมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ พัฒนาผู้ที่มีศักยภาพสูงให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้แข่งขันได้ในภูมิภาค อาเซียน

2. สร้างองค์ความรู้พัฒนานวัตกรรมจากการวิจัยและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการที่จะเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน สังคม และประเทศ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ของภูมิภาคลุ่มน้ำโขงให้ดีขึ้น

3. บริการวิชาการและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีจากความเข้มแข็งทางวิชาการของ มหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพการจัดการสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนขยายไปสู่สังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน และเชื่อมโยงกลับสู่การเรียนการสอนการวิจัยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. ศึกษาเรียนรู้ สืบสาน เผยแผ่ ฟื้นฟู เพื่อธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียนเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมและการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

5. บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ บุคลากรมีคุณภาพ และมีความสุข

การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

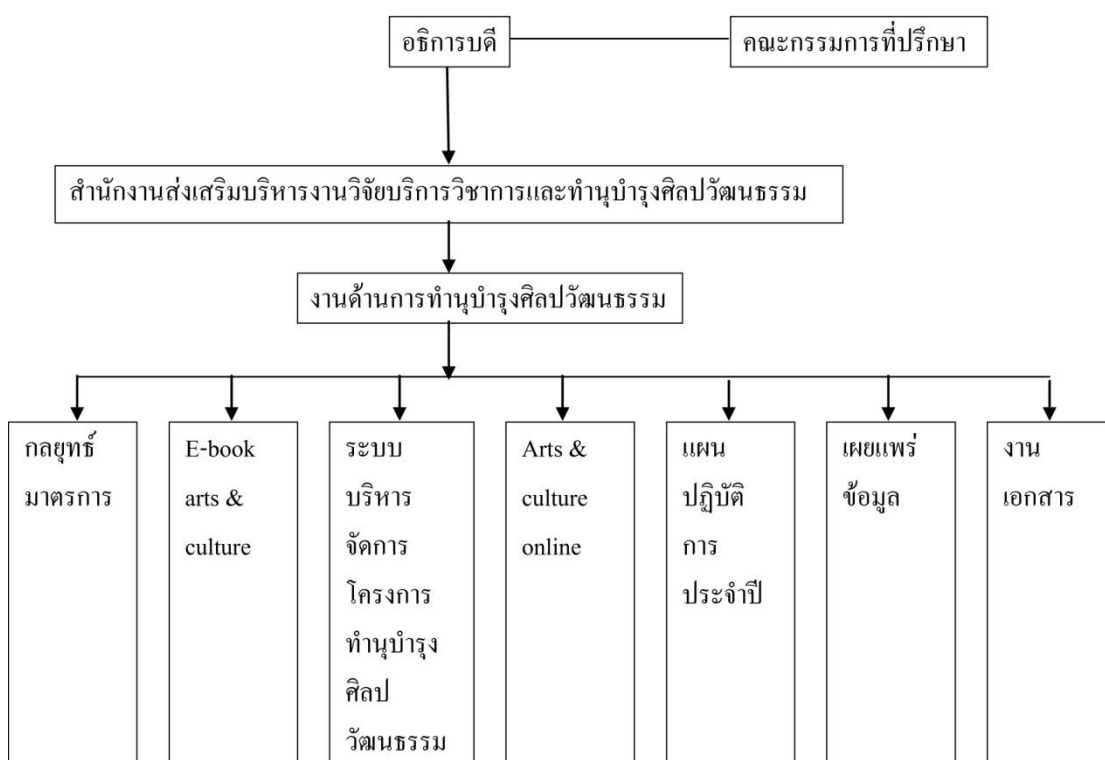
1. พัฒนาระบบและกลไกการบริหารงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการบูรณาการกับการวิจัยการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา

2. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมและเผยแผ่องค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและ ประเทศในอาเซียน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของ
 ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามและมีสุนทรียภาพทางศิลปะตลอดจนรู้เท่าทัน
 วัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

โครงสร้างองค์กรงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ภาพที่ 2-4 โครงสร้างองค์กรงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จากการศึกษารูปแบบของการปฏิบัติที่เป็นเลิศของทั้ง 3 มหาวิทยาลัยสรุปได้ดังนี้
 รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้เป็น 2 ส่วน คือ

รูปแบบส่วนที่ 1 เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์การนำองค์กรและเข้าใจงาน “วัฒนธรรม” อย่างชัดเจน
2. สำนักวัฒนธรรมมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมทั้งระดับ

ท้องถิ่นและระดับประเทศรวมถึงเครือข่ายศิลปินและปราชญ์ชาวบ้าน

3. สำนักวัฒนธรรมมีผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจาก

การบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย การมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ

4. บุคลากรรณรงค์และพร้อมทำงานให้กับองค์กรอย่างเต็มที่

มุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชนนักศึกษาและบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปวัฒนธรรมนิยมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของอีสานและของชาติหรือส่งเสริมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่สืบไปโดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม 4 ด้านคือ

- 1) ด้านสุขภาพอาหารยาสมุนไพรแพทย์ทางเลือก
- 2) ด้านศิลปกรรมสถาปัตยกรรมหัตถกรรมสิ่งทอเครื่องจักสาน
- 3) ด้านภาษาวรรณกรรมตำนาน ผญา สุภาษิต และ
- 4) ด้านความเชื่อพิธีกรรมงานบุญประเพณี

5. มุ่งเน้นกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในระดับและรูปแบบต่าง ๆ พัฒนาระบบและกลไกการบริหารงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการบูรณาการกับการวิจัยการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา

6. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและประเทศในอาเซียน

7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามและมีสุนทรียภาพทางศิลปะตลอดจนรู้เท่าทันวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

รูปแบบส่วนที่ 2 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

1. การศึกษาการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนในเขตการบริการวิชาการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยเผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านทางบอร์ดข่าวประชาสัมพันธ์/ เว็บไซต์สำนักวัฒนธรรม/ เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย/ หนังสือราชการ

2. การอนุรักษ์อนุรักษ์ฟื้นฟูศาสนาประเพณีพิธีกรรมชุมชนในเขตการบริการวิชาการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นและการประเมินความพึงพอใจเพื่อนำมาพัฒนาการให้บริการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน (KM)

3. การพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับชุมชนในเขตการบริการวิชาการ เพื่อการพัฒนามีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโอกาสต่าง ๆ

มีการทัศนศึกษาแหล่งภูมิปัญญาการจัดทำเอกสาร เพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้การจัดเวทีการประกวดการจัดกิจกรรมการแสดงเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา

4. การถ่ายทอดการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสู่ชุมชนในเขตบริการวิชาการมีการจัดประชุมสัมมนาการสาธิตภูมิปัญญาโดยปราชญ์ท้องถิ่นศิลปินพื้นบ้านการจัดนิทรรศการถาวรการจัดนิทรรศการหมุนเวียนการจัดนิทรรศการสัญจรการเผยแพร่ผลงานแสดงศิลปวัฒนธรรมภายในและต่างประเทศโครงการวัฒนธรรมสัญจร โครงการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางวัฒนธรรม

แนวคิดความเป็นมาของกระแสท้องถิ่นนิยมในวงวิชาการสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของไทยกระแสท้องถิ่นนิยมไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับวงวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของไทยเพราะท้องถิ่นเฉพาะแห่งได้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัยหน่วยในการวิเคราะห์และพื้นที่เป้าหมายในการทำงานของผู้รู้ นักปราชญ์ นักวิจัย นักพัฒนาทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนของไทย นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมาเมื่อพิจารณาจากผลงานที่เป็นการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมด้านไทยศึกษาของนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทั้งไทยและต่างประเทศของคาสส์ และชยันต์ วรรณะภูดี (2535) กล่าวไว้ว่า ท้องถิ่นนิยมในทศวรรษ 2500-2520 เป็นเรื่องของการศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อค้นหาภาพรวมกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีในสมัยนิยม นักวิจัยอเมริกันไปศึกษาชุมชนท้องถิ่นภาคกลางภาคเหนือและภาคอีสานในทศวรรษต่อมาถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาสังคมไทยในระดับท้องถิ่นที่เป็นระบบอย่างจริงจังในส่วนของนักวิชาการไทยที่ให้ความสนใจศึกษาเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีประจำท้องถิ่นในช่วงเวลาเดียวกันนั้น

1) แนวคิดวัฒนธรรมสมัยนิยม (Popular culture) คำว่า “Popular culture” มีการใช้ภาษาไทยในหลายคำเช่นวัฒนธรรมสมัยนิยมวัฒนธรรมประชานิยมไม่ว่าจะใช้คำใดก็ตาม การพิจารณาว่าสิ่ง ๆ นั้นเป็นความนิยมของผู้คนในยุคสมัยหรือเป็นวัฒนธรรมสมัยนิยมหรือไม่นั้น อาจพิจารณาได้จากเกณฑ์ทั้ง 4 ประการได้แก่ 1) เป็นสิ่งที่ชื่นชอบหรือยอมรับ โดยผู้คนจำนวนมาก 2) เป็นสิ่งที่ถูกมองว่าต่ำชั้นและไร้คุณค่าหรือรสนิยมทางศิลปะ 3) เป็นสิ่งที่ออกแบบมาหรือสร้างขึ้นเพื่อให้คนจำนวนมากชื่นชอบเพื่อประโยชน์ทางการค้าและบริโภคนิยม 4) เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยผู้คนเพื่อพวกเขาเองการให้คำนิยามที่ครอบคลุมชัดเจนจะเป็นการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมสมัยนิยมมากขึ้นดังที่ Storey John (2009) ได้จัดหมวดหมู่ความหมายของวัฒนธรรมสมัยนิยมเป็น

กลุ่ม ๆ หมายถึง วัฒนธรรมอะไรก็ตามที่เป็นที่ยอมรับและชื่นชอบของคนจำนวนมากนิยามนี้ครอบคลุมเนื้อหาวัฒนธรรมโดยทั่วไปแต่ไม่สามารถระบุลักษณะเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมแต่ละอย่างได้ ซึ่งมักจะมีรายละเอียดและแตกต่างหลากหลายกันในหลายด้าน เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์บริบททางเศรษฐกิจการเมือง รวมทั้งความหมายต่อวิถีชีวิตของผู้เป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมนั้น หมายถึง วัฒนธรรมที่หลงเหลืออยู่จากการให้คำนิยามวัฒนธรรมชนชั้นนำ หรือวัฒนธรรมชนชั้นสูง ในแง่นี้ วัฒนธรรมสมัยนิยมจึงอยู่ตรงข้ามกับวัฒนธรรมของชนชั้นนำหรือวัฒนธรรมของชนชั้นส่วนใหญ่ในสังคม หมายถึง วัฒนธรรมมวลชน (Mass culture) เป็นวัฒนธรรมที่ถูกผลิตเผยแพร่และโฆษณาในตลาดสินค้าของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่ได้รับ ความนิยมลักษณะสำคัญหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมสมัยนิยมเป็นวัฒนธรรมแห่งความเป็นไปได้มีการเกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสูญไปตามกระแสนิยมของคนในสังคมและกาลเวลายิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ยิ่งเต็มไปด้วยกระแสความนิยมเหตุการณ์ สื่อ บันเทิง สินค้าและบริการ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีศักยภาพในการถูกนำเสนอหรือได้รับการยอมรับ โดยผู้คนจำนวนมากทำให้มีโอกาสกลายเป็นกระแสนิยมทางวัฒนธรรมได้วัฒนธรรมสมัยนิยมเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นเรื่องธรรมดาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นที่น่าสังเกตว่าชีวิตประจำวันเป็นคำที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งในตัวเองเพราะเป็นคำที่เข้าใจง่ายเหมือนสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวไปมาวัฒนธรรมสมัยนิยมเป็นวัฒนธรรมแห่งวัยรุ่นวัฒนธรรมสมัยนิยมอาจมีผลกระทบหรือเป็นที่ชื่นชอบ โดยผู้คนทุกเพศทุกวัยทุกชนชั้นในสังคมแต่วัฒนธรรมสมัยนิยมส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของคนหนุ่มสาว โดยเฉพาะวัยรุ่นและวัยทำงานคนกลุ่มนี้มีกำลังผลิต กำลังซื้อ กำลังบริโภค และกำลังในการติดตามแสวงหาความสนุกสนานรื่นรมย์ของชีวิตที่ได้จากกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยมรูปแบบต่าง ๆ วัฒนธรรมสมัยนิยมเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางโลก (Culture of them undane) กระแสนิยมเกือบทั้งหมดเป็นกิจกรรมทางโลกแทบทั้งสิ้นผู้คนในกระแสนิยมจึงเป็นฐานที่ตั้งเป้าหมายและเป็นเครื่องมือในการผลิตและการบริโภคสื่อวัฒนธรรมสมัยนิยมทุกรูปแบบวัฒนธรรมสมัยนิยมจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงจากกำไรของธุรกิจการค้าเงินตราอำนาจ

การเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้ (Nisbet, 1969 อ้างถึงในสนธิ สัมครการ, 2542, หน้า 2) ในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า ทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคงหากแต่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาสังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมใดหยุดอยู่กับที่โดยแท้จริงตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมออันเป็นลักษณะธรรมดาของสังคมมนุษย์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบ

ความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกันเป็นการเปลี่ยนแปลงในกรอบกำหนดขอบเขตสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลจะปฏิบัติต่อกันได้จากที่เคยกำหนดอยู่ก่อน การเปลี่ยนแปลงของสังคม มีทั้งในระดับจุลภาค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นอยู่เป็นปกติแต่ในอัตราและความมากน้อยแตกต่างกันตามท้องที่แล้วแต่โอกาสหรือกาลเวลาเช่นในเรื่องค่านิยมหรือคุณค่าทางจริยธรรมการแต่งกายมารยาทและการใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ในระดับมหภาคคือการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของสังคมการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสะสมในระดับจุลภาค (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2543, หน้า 11-13) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมมักจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือของรูปแบบของความสัมพันธ์และการปะทะสัมพันธ์กันทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทระเบียบแบบแผน ค่านิยมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนมากและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคมรวมทั้งความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ไม่ใช่ทางสังคมด้วยเช่นการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาประชากรและเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้หลายระดับตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลกทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งออกได้เป็นทฤษฎีใหญ่ ๆ หลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Evolutionary theories of social change) ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป ทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่การพัฒนาเกิดมาจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (Conflict theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลในสังคมทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (Structural functional theories) ซึ่งโครงสร้างของสังคมคือรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคมหน้าที่ของสังคมกล่าวถึงผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์เหล่านั้นยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่เท่าใดความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมน่าจะมีมากขึ้น ด้วยความแตกต่างนี้ หมายถึง ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติศาสนา ระดับการศึกษาอายุระดับรายได้ภูมิหลังของครอบครัวเป็นต้นและทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Social psychology theories) มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความคิดว่าการนำไปสู่ความทันสมัยจะทำได้โดยผ่านการกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมแนวความคิดสำคัญของกลุ่มนี้คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลเช่นบุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2546, หน้า 6-27)

สรุปความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่องอาจเกิดขึ้นใน ส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้วไม่ว่า การเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ข้อมติถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมได้ทั้งสิ้นส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของ การดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบถึงสองลักษณะ ดังกล่าวเสมอ

2) ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในที่นี้จะกล่าวถึงสาเหตุของการแพร่กระจาย โดยเกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงที่ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionism) ของ Edward B. Tylor และ Lewis H. Morgan กำลังโด่งดังสามารถรวบรวมแนวคิดในเรื่องนี้ เป็นกลุ่ม ๆ ที่เน้นอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural diffusion) ต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

สำนักอังกฤษ (British school) นักมานุษยวิทยากลุ่มแรกเป็นชาวอังกฤษนำโดย สมิท (G. Elliot Smith), เพอร์รี่ (William J. Perry) และริเวอร์ส (W. H. R. Rivers) ปฏิเสธแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมต่างเกิดได้เองด้วยตัวเองไม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งในสำนักนี้มีความเห็นว่าคนมีลักษณะ ทางชีวภาพพื้นฐานเหมือนกันดังนั้นถ้าคนจะสร้างวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันวัฒนธรรม ก็จะต้องเหมือน ๆ กันในส่วนพื้นฐานแต่ความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่าอารยธรรมชั้นสูงมีจุดกำเนิดในประเทศอียิปต์แล้วจึงแพร่กระจายไป ยังส่วนต่าง ๆ ของโลกกลุ่มและชนชาติต่าง ๆ ซึ่งมีการติดต่อหรือค้าขายกับชาวอียิปต์ได้นำเอา ความรู้ด้านเกษตรกรรมการทำภาชนะการหลอมเหล็กการทอผ้าและการก่อสร้างไปใช้ทำให้ ศิลปวิทยาแขนงต่าง ๆ แพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก

สำนักเยอรมัน (German school) นักมานุษยวิทยาสนใจในแนวคิดเรื่องการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมเป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันและออสเตรีย เช่น ฟรีดริช เกรบ (Fritz Graeb) และ วิลเฮล์ม สมิทท์ (Wilhelm Schmidt) โดยสำนักนี้มีแนวคิดว่ามีมนุษย์ไม่ชอบสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเอง แต่ชอบยืมวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้านวัฒนธรรมนั้นเมื่อแพร่กระจายไปวัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้อง เหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิดไม่มากก็น้อย อาจเหมือนในเชิงปริมาณหรือรูปลักษณะซึ่งอาจเกิดจาก การอพยพย้ายถิ่นของผู้คนและเป็นแนวคิดที่เน้นการหยิบยืม (Borrowing) ทางวัฒนธรรมมากกว่า

การสร้างวัฒนธรรมใหม่ (Invention) นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้น มิได้มีเพียงจุดเดียว หากมีหลายจุดแต่ละจุดก็แพร่กระจายวัฒนธรรมของคนออกไปรอบ ๆ เป็นวงกลมเรียกว่า Culture circle หรือ Kultur kreis

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มจะวางสมมติฐานว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่าง ๆ มักไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ แต่มักคอยลอกเลียนจากผู้อื่นอยู่เสมอ แนวความคิดของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้ได้รับการโจมตีจากนักมานุษยวิทยาอเมริกันในเวลาต่อมาและเสื่อมความนิยมลง

สำนักอเมริกัน (American school) ค่ายนี้ นำโดย Clark Wissler และ Alfred Kroeber ซึ่งมีความน่าเชื่อถือในแง่ที่ว่าวัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (จุดกำเนิด) ไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกันและยุคสมัยใกล้เคียงกันทำให้เราเห็นภาพวัฒนธรรมเป็นกลุ่ม ๆ และแพร่กระจายไปทุก ๆ ที่ที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นตามสภาพทางภูมิประเทศที่มนุษย์สามารถเดินทางไปถึงได้ตั้งนั้นรูปแบบของการกระจายตัวจึงไม่ใช่วงกลมสำนักอเมริกันใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่าง ค.ศ. 1940-1950 ซึ่งมีการศึกษาชนเผ่าอินเดียแดงและชนกลุ่มน้อย ทั้งในและนอกประเทศ ที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิธีการศึกษาการแพร่กระจายของสำนักอเมริกัน มีดังนี้

1. ใช้หลักภูมิศาสตร์ คือ แกระรอยไปตามเขตพื้นที่ในวิธีนี้ต้องดูสถานที่อาณาเขตรอบตัวของวัฒนธรรมซึ่งคนมีพฤติกรรมแบบผสมผสานกันดูภูมิประเทศโดยรอบซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยวิเคราะห์การพัฒนาของวัฒนธรรม
2. ใช้ประวัติศาสตร์สืบย้อนวิธีนี้สำคัญมากและหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยสำหรับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เพราะวิธีการนี้จะช่วยให้รู้ความเป็นมาของลักษณะและยุคสมัยของสิ่งที่พบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตีความได้มาก
3. การขุดค้นทางโบราณคดีเพราะได้เห็นในสิ่งที่ป็นรูปธรรม ในแง่ที่ว่ามันเป็นชนิดเดียวกันหรือไม่ หากพิสูจน์ชั้นดิน เนื้อดิน วัสดุที่ใช้ทำสิ่งของ ลวดลายรูปทรงและองค์ประกอบอื่นชั้นดินและเนื้อวัตถุจะบอกถึงยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ส่วนลักษณะภายนอกจะบอกถึงพฤติกรรมของคนผู้สร้างสิ่งของนั้น ๆ ขึ้นมา
4. วิวัฒนาการของวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเพื่อดูว่าวัฒนธรรมเติบโตมาอย่างไรมีขั้นตอนอย่างไรประกอบด้วยอะไรบ้าง หากใช้วิธีทั้ง 4 ดังกล่าวมาศึกษาวัฒนธรรมจะช่วยให้ทราบได้ว่าเป็นวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่ วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมแม่

กล่าวโดยสรุปการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมแบ่งแนวความคิดออกเป็นกลุ่มอังกฤษและเยอรมันมีแนวความคิดในการวางสมมติฐานว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่าง ๆ ไม่มีความคิด

สร้างสรรค์ไม่รู้จักคิดค้นรู้แต่การลอกเลียนแบบซึ่งต่อมาสำนักจากอเมริกาโจมตีแนวความคิดของ อังกฤษและเยอรมันอเมริกันเองมีความเชื่อว่าวัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลางในเขต พื้นที่แพร่กระจายในภูมิภาคเดียวกัน โดยการแกะรอยตามพื้นที่ใช้การสืบย้อนทางประวัติศาสตร์ การขุดค้นทาง โบราณคดีและศึกษาวิวัฒนาการของวัฒนธรรม

3) หลักของการแพร่กระจายวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้อง ยึดหลักว่าวัฒนธรรม คือ ความคิดและพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใด วัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. หลักภูมิศาสตร์ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูงทะเลกว้าง ทะเลทราย หิมะ ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มีวัฒนธรรม ติดตัว

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ผู้คนต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กัน ส่วนมากเนื่องมาจาก ปัญหาทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการ ไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกใหม่ แต่ก็ต้องมีเงินทองจึงจะไปเที่ยวถิ่น อื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปส่งสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้

3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การจงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการพฤติกรรมใหม่และความรู้ เป็นต้น การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักใคร่และ การแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา และการอพยพโยกย้าย ถิ่นเพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น เกิดสงครามและความขัดแย้งการประสพภัยธรรมชาติ เช่น ข้าวยาก หมากแพง แห้งแล้งและการยึดครองโดยผู้รุกราน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทาง วัฒนธรรมทั้งสิ้น

4. การคมนาคมที่ดีเป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดีพาหนะ สำหรับการโดยสารและการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ล้วนแล้วแต่เป็นการเร่ง การแพร่กระจายที่ดีอีกด้วย อย่างไรก็ตามทฤษฎีหรือวิธีการทางการแพร่กระจายนี้ในสมัยต่อ ๆ มา ไม่ใคร่ได้รับความนิยมนักเพราะมีจุดอ่อนหลายประการ คือ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าวัฒนธรรม จากสังคมหนึ่งกระจายไปยังอีกสังคมหนึ่งได้อย่างไร แหล่งใหม่ยอมรับปฏิเสธและผสมผสาน วัฒนธรรมที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่กับวัฒนธรรมเก่าได้อย่างไร เป็นการไม่ถูกต้องเสมอไปว่าสังคม หนึ่งจะหยิบยืมวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านเสมอตัวอย่าง เช่น ไทยไม่ได้รับวัฒนธรรมจากเวียดนาม แต่กลับไปมีรูปแบบวัฒนธรรมคล้ายของอินเดียทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศเวียดนาม ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าวัฒนธรรมใดแพร่กระจายไปสู่วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมต้นกำเนิดซึ่งจาก การศึกษาของสำนักอเมริกัน

4) วัฒนธรรมดั้งเดิมวัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานมีเห็นได้ใน 3 พื้นที่คือ

(1) วัฒนธรรม Pymies ในแอฟริกาและเอเชีย (พวก Semang และ Sakai) (2) วัฒนธรรมอาร์คติก (Arctic primitives) ได้แก่ พวกเอสกีโม และแลปส์ (3) วัฒนธรรมของเผ่าออสเตรเลียบอร์จินีสกับชนเผ่าอื่น ๆ ที่คล้าย ๆ กันวัฒนธรรมระดับนี้เป็นวัฒนธรรมในยุคต้นสุดของวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของ Morgan และ Tylor

5) วัฒนธรรมปฐมภูมิ คือ วัฒนธรรมขั้นต้น ได้แก่ (1) กลุ่มเก็บผักหักฟันที่ค่อนข้างเจริญ มีกรรมวิธีที่ดีขึ้นระดับ Horticulture หรือเพาะปลูกขั้นต้นซึ่งมนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือแล้ว

(2) ชนเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ (Nomads) (3) กลุ่มชาวสวนสืบสกุลทางแม่ขั้นต้น (Matrilinal descent) ได้แก่การรู้ว่ามีญาติแต่เพียงแม่คนเดียวยังไม่รู้จักการมีเครือญาติอื่น

6) วัฒนธรรมทุติยภูมิ ได้แก่ วัฒนธรรมขั้นเจริญขึ้นแล้วซึ่งเป็นระดับที่กำลังจะก้าวมาสู่ยุคศิวิไลซ์แบ่งเป็น (1) กลุ่มที่เพาะปลูกขั้นสูง (2) เผ่าที่สืบสกุลทางแม่ขั้นสูงขึ้นหรือเจริญแล้วมีระบบระเบียบดีขึ้นกว่าเดิม (3) ชนเผ่าที่สืบสกุลทางพ่อ (Patrilimeal descent)

2.2 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1058) มาจากการรวมคำในภาษาบาลีและสันสกฤตคำว่า “วัฒนธรรม” แปลว่า “ความเจริญความงอกงามคุณงามความดี” หรือ “การเพาะปลูกหรือการปลูกฝังสำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของ “วัฒนธรรม” ของทางตะวันตกที่ปรากฏงานเขียนของ วสันต์ ภัยภูณแก้ว (2552, หน้า 123-210) สรุปได้จากคำนิยามของนักคิดดังนี้

เอ็ดเวิร์ด บี. ไทเลอร์ (1871) ชาวอังกฤษได้ให้คำนิยามความหมายวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ผลรวมของความหลากหลายซับซ้อน ตั้งแต่ความรู้ความเชื่อศิลปะกฎหมายจารีต ตลอดจนลักษณะนิสัยและศักยภาพความสามารถที่มนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม

มากาเร็ต มิด (1960) ชาวอเมริกันเสนอว่า วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมหนึ่ง ๆ ได้มาผ่านการเรียนรู้

เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (1980) ชาวอังกฤษกล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ผลรวมทั้งหมดของการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในส่วนการผลิตโครงสร้างของครอบครัว โครงสร้างของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนหรือควบคุมบงการความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปลักษณ์ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม ซึ่งสมาชิกในสังคมหนึ่ง ๆ ยึดโยงสื่อสารและปฏิบัติออกมา ภายหลังเขาได้เสนอว่าวัฒนธรรม คือ ความธรรมดาสามัญ (Culture is ordinary) คือ ภาพการบรรยายของวิถีการดำเนินชีวิตหนึ่ง ๆ ของผู้คนซึ่งสะท้อนให้เห็น แต่ยังสามารถพบเห็นได้ในสถาบันสังคมต่าง ๆ และปฏิบัติการในระดับ

ชีวิตประจำวันของผู้คนธรรมดาสามัญทั่วไป อาจจะกล่าวได้ว่าแนวความคิดนี้เชื่อว่าวัฒนธรรม คือ รูปแบบของการแสดงออกหรือการสะท้อนความหมายที่หลั่งไหลออกมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้คน แนวทางแรก หมายถึง สิ่งที่ดีงามและมีคุณค่าซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำนานในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปกรรมอันมี ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ แนวทางที่สอง คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดขึ้นและสร้างขึ้นมา เพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคม ทั้งเป็นสิ่งที่มิระบียบและมีรูปแบบเป็นที่ยอมรับกันภายใน สังคมนั้น ๆ ซึ่งในทัศนะของบุคคลภายนอกแล้วจะมีความเป็นเอกลักษณ์

วัฒนธรรม หมายถึงวิถีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่ วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตโดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้น อาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวอย่างแล้วต่อมากลุ่มใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิถีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่าซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย (ชุมศักดิ์ อินทรลักษณ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2549)

คณะกรรมการประจำว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ได้ทำการรวบรวมความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ทั้งในทางมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ไว้แตกต่างกันดังนี้

1. วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่ ความคิดและความรู้สึกเป็นการรวมตัวของผู้ที่มิมีภาษาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีลักษณะพฤติกรรมและประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน วัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวตัดสินแนวคิดหรือการกระทำของบุคคลในกลุ่ม หากแต่วัฒนธรรมเป็นผู้สร้างสีสันให้เกิดขึ้นในแนวคิดและการกระทำของกลุ่ม

2. วัฒนธรรมเป็นระบบเคลื่อนไหวของคุณค่า อันเกิดจากองค์ประกอบของการเรียนรู้ ได้แก่ สมมติฐานการสร้างสรรคความเชื่อและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ทำให้สมาชิกในสังคมได้ติดต่อสื่อสารด้วยตนเอง และกับผู้อื่น ในอันที่จะพัฒนาแนวคิดของตนให้มียุทธภาพมากขึ้น

3. วัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่งที่เราคิดและทำ นั่นคือเราเป็นผู้สร้างโลก และยังคงสร้างต่อไป วัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เรารู้จักตนเองและผู้อื่น เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นสิ่งที่เป็ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผูกให้เราอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมและในชาติอย่างผาสุก

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันชาวแคนาดาไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมมีลักษณะพิเศษไม่เพียงแต่ในเรื่องความคิดด้านศิลปะเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึง สิ่งที่เหมาะสมมาช้านานในอดีต ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาพลักษณ์ สถาบันแนวคิดที่เกี่ยวกับโลกความทรงจำต่าง ๆ ที่ผสมไว้ การใช้ภาษา 2 ภาษาและการรวมวัฒนธรรมของหลายชนชาติไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า “เราคือใคร”

5. วัฒนธรรม คือ ชีวิตเป็นสิ่งมีชีวิต เป็นลมหายใจ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง และเปลี่ยนแปลงได้ทุกวัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะต่างกันไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งซับซ้อนมีรูปลักษณะได้ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ ความคิดและวิถีชีวิตของสังคม ซาร์ชบาจอ (Zaz Bajon), ผู้จัดการโรงละคร มานิตอบา (Manitoba)

7. สมาชิกของคณะกรรมการประจำ ได้ให้คำนิยามไว้ด้วยเช่นกันว่า วัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางแห่งประสบการณ์ของมนุษย์ วัฒนธรรมของชาวแคนาดาก็คือ สิ่งที่ชาวแคนาดาเชื่อแน่ว่ามีความสำคัญแก่ตน เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราคือใครในอดีตและปัจจุบัน และเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่วางกรอบแนวทางการดำเนินชีวิต ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวแคนาดาในอนาคต วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ในวิถีชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งเชื่อมอดีตเข้ากับปัจจุบัน เป็นสิ่งที่เราได้รับการเรียนรู้ให้ยึดถือปฏิบัติ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสมควรได้รับการสืบทอดและเป็นสิ่งที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เรามี รวมทั้งสถานที่ต่าง ๆ ที่เราเดินทางผ่านมา ท้ายสุดวัฒนธรรมก็คือ แรงกระตุ้นที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสิ่งพิเศษ สิ่งที่เป็นการเฉพาะขึ้นในแต่ละบุคคลนั่นเอง

8. นิยามของยูเนสโกที่ได้พูดไว้ในรายงานฉบับที่ 1996 เรื่อง “Our creativity diversity” ซึ่ง UNESCO ได้สร้างคำจำกัดความของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า วัฒนธรรมเป็น “วิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกัน” (Ways of living together)

9. จากคำนิยามของ UNESCO คณะกรรมการประจำทางด้านวัฒนธรรมของแคนาดาจึงได้ให้คำนิยาม “วัฒนธรรม” ไว้ว่าเป็น “การสร้างสรรค์ที่ได้รับการคัดสรรแล้ว เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของชาวแคนาดาและประชาชนในโลก (Those creative things we choose today we live together as citizens of Canada and the world)

จากการศึกษางานเขียนของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง ผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น หรือผลิตผลทางปัญญาและสังคมของมนุษย์เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่มาจากแนวความคิดของมนุษย์ในแต่ละสังคม ส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบพฤติกรรม การใช้ชีวิต จนเกิดเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัตถุ หรือความรู้ลึก

นี้ก็คิด สามารถแสดงออกเป็นเครื่องหมายในเชิงสัญลักษณ์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาษาวรรณคดี การแต่งกาย ฯลฯ จนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมจึงมีทั้งสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม มีคุณค่ามาจากความคิดชอบการยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม มีคุณค่ามาจากความคิด ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม รสนิยม สติปัญญาของคนในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมบางอย่างก็มีการนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเป็นแนวทางการพัฒนา และมีสร้างขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมที่เป็นการพัฒนาและสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา สามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามของสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาของวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและไม่ใช่สิ่งที่อาจถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์ย่อมแตกต่างกันไปจากรังของผึ้ง เพราะผึ้งสร้างรังขึ้นโดยสัญชาตญาณที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้หรือสั่งสอน แต่การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้จากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกอีกรุ่นต่อไป การถ่ายทอดนั้นต้องใช้เวลาและมีภาษาเป็นสื่อกลางช่วยใช้มนุษย์ได้แสดงความรู้สึกและสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ ช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมสืบต่อมาเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต บุคคลที่เกิดในสังคมใดก็ต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมของสังคมนั้น ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ว่าของใครดีกว่ากัน เพราะแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม เช่น วัฒนธรรมไทยก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตในลักษณะหนึ่งไม่ว่าจะเป็น ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน ความเป็นอยู่ ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น ดังนั้นวิถีชีวิตของคนไทย คนญี่ปุ่น หรือชาติอื่น ๆ จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้จากการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการแสดงถึงรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากการช่วยกันกำหนดรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรมของสมาชิก โดยที่สมาชิกรับรู้ร่วมกันและประพฤติตามแนวคิดนั้น วัฒนธรรมมิใช่เป็นของผู้ใดผู้หนึ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรมเป็นของส่วนรวม ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันและสร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกัน วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่สมาชิกในสังคมคนใดคนหนึ่งยอมรับและปฏิบัติเท่านั้น

2.3 ทฤษฎีระบบสังคม

แนวคิดของทฤษฎีนี้ Getzels และ Guba (1957, หน้า 423-441) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการรวมตัวของมนุษย์ในองค์กรที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ได้สร้างทฤษฎีระบบสังคมขึ้น เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่าง ๆ ของสังคม จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic dimension) และด้านบุคลามิติ (Idiographic dimension)

1. ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่

1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

2. ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย

2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคล ในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้น จะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลที่ครอบงำอยู่

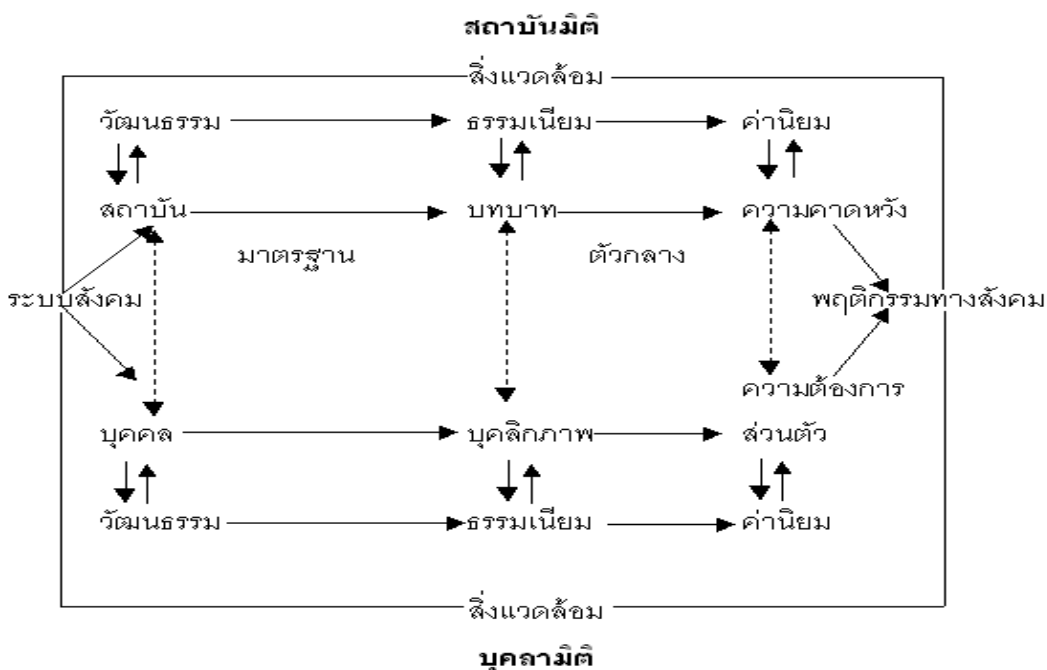
2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need-dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบัน มีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคง ปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

พอสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีของ Getzel and Guba ได้อธิบายหลักใหญ่ ๆ อยู่ 2 ด้านที่มีผลทางพฤติกรรมต่อองค์กร ในด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบ

อย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบัน ได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน แตกต่างกันทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (Social behavior or observed behavior)

แนวคิดทฤษฎีระบบสังคม Getzel และ Guba (ชร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า 94-96) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมเพื่อหาเหตุผลว่า ทำไมบุคลากรในองค์กรจึงแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป อะไรที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้น 1) สถาบันมิติ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันอุดมศึกษา บทบาทหน้าที่ ความมุ่งหวังของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง 2) ด้านบุคลาการมิติ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรแต่ละคน (Individual) บุคคลในระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานนั้นและนิสิตนักศึกษา รวมทั้งชุมชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการของ 3 สถาบันอุดมศึกษา

บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่ประกอบเข้า เป็นบุคลาการ อาจเป็น ความรู้ ความถนัด ทักษะ ทักษะ อารมณ์ แนวคิด หรือความเชื่อ ความต้องการส่วนตัว (Need) ความต้องการของบุคคล

ภาพที่ 2-5 กระบวนการระบบสังคม Getzels และ Guba (Getzels & Guba, 1968, p. 56)

จากภาพที่ 2-5 สรุปได้ว่า ในด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบัน ซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างชัดเจนเพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของสถาบันออกมาให้ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ยังมีสิ่งแวดล้อมที่มีผลทำให้บุคคล แสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งได้แก่ จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยม ระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกันอย่างลึกซึ้ง จะแยกออกจากกันไม่ได้ เป็นอาจารย์จะต้องประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถาบัน อาจารย์จะต้องมีจริยธรรม จรรยาบรรณความเป็นอาจารย์ และบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งก็มีความสำคัญต่อบุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อมภายนอกสถาบันก็มีความสำคัญต่อความต้องการของบุคคลด้วยเช่นกัน ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้และนำมาวิเคราะห์ด้านสถาบัน บทบาท ความคาดหวัง บุคคล บุคลิกภาพ ความต้องการส่วนตัวจากมิติตามทฤษฎีของ Getzel & Guba กล่าวถึงพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาขององค์กรนั้น ถ้าออกมาผิดพลาดและล้มเหลวจำเป็นต้องตรวจสอบจากมิติตั้งสอง โดยการวิเคราะห์ สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป มีความสอดคล้ององค์ประกอบของรูปแบบ คือ ปัจจัยกระบวนการผลิต หรือผลลัพธ์ และสภาพแวดล้อม

2.4 ทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีระบบ (System theory) เป็นทฤษฎีที่ทำให้ผู้บริหาร สามารถที่จะมองเห็นภาพรวมขององค์กรทั้งหมดตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาองค์กรในลักษณะระบบนั้น จะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาขององค์กรทั้งระบบ คำว่าระบบ (System) อาจจัดได้ว่าเป็นกลุ่มของส่วนที่เกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กันในเชิงที่จะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันดังนี้ คือ (สมยศ นาวิการ, 2544, หน้า 49) ส่วนต่าง ๆ ของระบบ อยู่ในสถานะที่เคลื่อนไหวได้ การเคลื่อนไหวหรือแสดงออกของส่วนต่าง ๆ จะมีปฏิริยากระทบต่อกันเสมอ โดยที่ในระบบหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ (Subsystems) และภายในระบบย่อยก็จะประกอบไปด้วย ระบบย่อยเล็กลงไปอีก หากมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อน้องกัน ระบบประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในกระบวนการบริหาร นั่นคือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทางการเงิน และข้อมูลที่ต้องใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

2) กระบวนการแปรรูป (Transformation process) ประกอบด้วย เทคนิคในการจัดการต่าง ๆ รูปแบบกิจกรรมการผลิต เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

3) ปัจจัยนำออก (Outputs) ได้แก่ สินค้า บริการ กำไร ขาดทุน และผลที่คาดหวังอื่น ๆ เช่น ศักยภาพของพนักงานที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดจากกิจกรรมขององค์กร ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ได้

โดยสรุป ทฤษฎีระบบ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ บนโลกนี้มีลักษณะเป็นระบบ ต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 ที่มีความสัมพันธ์กัน ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ เป็นกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ได้กำหนดไว้เพื่อบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร โดยระบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) จากทฤษฎีระบบนั้น องค์กรจะใช้กระบวนการแปรรูปเพื่อเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าไปเป็นผลผลิต และในขณะเดียวกันกลไกในระบบก็จะขึ้นกับการนำข้อมูลย้อนกลับไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ และ ปรับปรุงปัจจัยนำเข้า

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญา

ธนากร สังเขป (2552) ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางอดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิตการทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวไร่รู้จักวิธีทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยใช้ควาย รู้จักสานกระบุงตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่า ภูมิปัญญาทั้งสิ้น ภูมิปัญญาเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสมสืบทอดคลั่นกรองกันมายาวนาน มีที่มาหลากหลายแต่ได้ประสมประสานกันจนเป็นเหลี่ยมกรณีที่จรัสแสง คงทนและทำทายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์

ชวน เพชรแก้ว (2547) ภูมิปัญญาเป็นพื้นความรู้ของประชาชนในสังคมที่รับรู้และเข้าใจร่วมกันว่าภูมิปัญญานั้นเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้มีการกล่าวถึงและมีความสำคัญมากในยุคปัจจุบัน ภูมิปัญญาจัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญยิ่งของมนุษย์ สิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ผนวกด้วยความเจ็บคมในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก เพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากร และองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของชุมชน ท้องถิ่นและสังคมของตนนอกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเจตจำนงของกลุ่มชนได้จากประสบการณ์ในสังคมด้วยการปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมกับกลุ่มอื่นจากพื้นที่และสิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อกันสัมพันธ์กันและรับเอาหรือปรับเปลี่ยนมาใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ มีผู้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านาน จนกระทั่งถึงปัจจุบันองค์ความรู้ของภูมิปัญญา คือ ส่วนที่เป็นศาสตร์ สำหรับส่วนที่เป็นศิลป์ คือ เป็นความรู้ที่มีคุณค่าทั้งดีและงามและผู้คนคิดค้นขึ้นมาไม่ใช่สมองเพียงอย่างเดียว แต่ด้วยอารมณ์ความรู้สึกและจิตวิญญาณ ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่สัมพันธ์กับวิถีคิด วิถีปฏิบัติและวิถีให้คุณค่าของกลุ่มชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ใช่ความรู้เฉพาะเรื่อง แต่เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวมซึ่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนทำให้เกิดมิติรอบด้าน หรือเห็นวิถีชุมชนนั่นเอง กล่าวคือ ภูมิปัญญาจะสะท้อนความคิด ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน ซึ่งจะเห็นได้จากกฎเกณฑ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชนท้องถิ่นและจารีตประเพณีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของกลุ่มชนที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิตของเขา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มายาวนานหรือความรู้ที่ชุมชนท้องถิ่นรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าเข้ากันได้กับวิถีด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ล้วนแต่เป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพหรือประโยชน์ด้านอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและปัจเจกชน (ชวน เพชรแก้ว, 2547)

แม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นรากฐานสำคัญ แต่การเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาในลักษณะทุนนิยม อันเป็นกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ผ่านมา โดยมีการนำความรู้สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนานั้น ทำให้เราได้บทเรียนการพัฒนาประเทศตามแบบสมัยใหม่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ มากมาย เช่น ท้องถิ่นชนบทถูกดูดทรัพยากรไปสู่เมืองใหญ่ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ถูกครอบงำ ความรู้และสติปัญญาจากส่วนกลาง และทำให้สังคม

ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นต้น สภาพดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสูญเสียภูมิปัญญาดั้งเดิม ทำให้สถาบันครอบครัวและสถาบันอื่น ๆ ของสังคมอ่อนแอลง ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรุนแรง มีผู้ได้เปรียบและเสียเปรียบอย่างเห็นได้ชัด เป็นผลให้สังคมประสบภาวะวิกฤต จากภาวะวิกฤตดังกล่าว จึงทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านได้รับความสนใจจากองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชนท้องถิ่น หรือองค์กรชาวบ้าน หากพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ จะพบว่าต่างก็กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านไว้อย่างชัดเจน คือยอมรับและให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัชช ปุณโณทก (2532) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขหรือสามารถแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2549) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัยและได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชา ๆ แต่จะเป็นสหวิทยาการที่ผสมกลมกลืนและเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การปกครองและวัฒนธรรม

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการปฏิบัติ ซึ่งชาวบ้านได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการทางปัญญาที่มุ่งหมายจะใช้วัฒนธรรมของตนเองได้กระแสดและต่อสู้อุปสรรคอุปสรรคอุปสรรคเป็นอิสระและสร้างสรรค์ หากทำสำเร็จแล้วจะมีโครงข่ายโยงใยภูมิปัญญาระหว่างกันของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจและผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลงสู่สันติสุข

4. ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมความรู้มีการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลานานมีการเชื่อมโยงกันไปหมดไม่แยกจากกันและที่สำคัญคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีขั้นตอน 3 ประการ คือ ปฏิบัติปฏิบัติและปฏิบัติ

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สั่งสมสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองนำมาแก้ปัญหาได้สำเร็จ กลายเป็นสติปัญญาและเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถความเชื่อความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

2. ความรู้ความคิดความเชื่อความสามารถความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ

3. ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีการทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง หากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้น ก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นสังคมและในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง

4. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในการศึกษาเล่าเรียนการที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การนำกระบือมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้กระบือ รู้จักสาน กระบุงตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินจี้ทามาแช่น้ำดื่มให้เหือดแห้งเป็นเกลือสินเธาว์ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

จากรุทธธรรมวัตร (2535) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง ทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคล ที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนหรือลักษณะสากลที่หลาย ๆ ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น การประกอบประเพณีพิธีกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจให้คุณค่าทางจิตใจ และความรู้สึกร่วมหรือประเพณีการรวมกำลังช่วยกันทำงานที่ใหญ่เกินกว่าจะกระทำได้สำเร็จคนเดียว เช่น การลงแขกสร้างบ้าน สร้างถนน หรือขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยทั่วไปภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่น คือ สร้างสำนึกเป็นหมู่คณะทั้งในระดับครอบครัว และเครือข่าย พื้นเพจากฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และตั้งสมประสงค์ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากบรรพบุรุษ หรือความรู้ที่สั่งสมสืบต่อกันมา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสติปัญญาเป็นความรู้ที่ชาวบ้านคิดได้เอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้นสรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ กระบวนการปัญญาที่คนในชุมชนท้องถิ่นคิดขึ้นจากการเรียนรู้ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อใช้ในการปรับตัวและการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม โดยการสังเกตประสบการณ์สืบทอดคลื่นกรองมาสู่ปรับปรุงพัฒนาและเลือกสรรกันมาเป็นเวลานาน จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นและอีกความหมายหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผล คือ รากฐานและองค์ความรู้ของชาวบ้านที่คิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในแต่ละยุค แต่ละสมัย เพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข อันเป็นทุนทางปัญญาและเป็นทุนทางสังคม

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผู้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังต่อไปนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 8-9) ได้กำหนดภูมิปัญญาไทยด้านต่าง ๆ ไว้ 9 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิตและการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์การพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชนและการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ กวีศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือ โบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

8. ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิม ที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณีต่าง ๆ

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

มณีนีภา ชุตินบุตร (2538, หน้า 21) และนิคม ชมพูลง (2542, หน้า 131) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. คติความคิดความเชื่อและหลักการเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมา
2. ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา
3. การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โดยรวมได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 กลุ่มดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น การจัดสาน ทอการช่าง การทอผ้า การแกะสลัก เป็นต้น
3. ด้านการแพทย์แผนไทย เช่น หมอสมุนไพร หมอยากลางบ้าน หมอนวดแผนโบราณ หมอยาหม้อ
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การอนุรักษ์ป่าชายเลน
5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน เช่น ผู้นำในการจัดการกองทุนของชุมชน ผู้นำในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาล ผู้นำในการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน เป็นต้น
6. ด้านศิลปกรรม เช่น วาดภาพ (กิจกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ เป็นต้น
7. ด้านภาษาและวรรณกรรม เช่น ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างผลงานด้านภาษาวรรณกรรมท้องถิ่น การจัดทำสารานุกรมภาษาหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนรู้ การสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น
8. ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี เช่น ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจสังคม การถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอน การประยุกต์ประเพณีบุญ เป็นต้น
9. ด้านโภชนาการ เช่น ความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก เป็นต้น
10. ด้านองค์กรชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชนศูนย์สาธิตการตลาดกลุ่มออมทรัพย์องค์กรด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มจักรสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มตีมีด ตีขวาน เครื่องมือที่ทำจากเหล็ก กองทุนสวัสดิการชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญหาและตกผลึก

เป็นองค์ความรู้ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์แนวทางแก้ปัญหา แต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะ แตกต่างกันไปสามารถแบ่งตามลักษณะของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้คิดหรือได้รับการถ่ายทอดและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จากบรรพบุรุษซึ่งเกิดจากความเชื่อ ความรู้สึก ความนึกคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิต เรียนรู้ปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัยรวมถึงการนำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นพอสรุปได้ดังนี้ (ศูนย์สารสนเทศกรมส่งเสริมการเกษตร, 2552)

1. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ทักษะความเชื่อและพฤติกรรม
2. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. เป็นเรื่องของแก้ไขปัญหาการจัดการการปรับตัวการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคลชุมชนและสังคม
5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
8. มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
9. มีบูรณาการสูง
10. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
11. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นพอสรุปได้ดังนี้ เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ทักษะความเชื่อและพฤติกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหาการจัดการการปรับตัวการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคลชุมชนและสังคมเป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเองมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์ มีบูรณาการสูงมีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่งเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ความสำคัญของภูมิปัญญา

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย (สารานุกรมสำหรับเยาวชน, เล่มที่ 23) คือ ประโยชน์และความสำคัญของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบันทำให้คนไทยในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคตเช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุสถาปัตยกรรมประเพณีไทยการมีน้ำใจศรัทธาภาพในการประสานผลประโยชน์เป็นต้นภูมิปัญญาไทยจึงมีคุณค่าและความสำคัญดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นพระมหากษัตริย์ไทยได้ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชพระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตาแบบพ่อปกครองลูก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลปัจจุบันพระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและเหล่าพสกนิกรมากมายเหลือคณานับทรงใช้พระปรีชาสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในประเทศจนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้งพระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถหลายด้านแม้แต่ด้านการเกษตรพระองค์ได้พระราชทานทฤษฎีใหม่ให้แก่พสกนิกรทั้งด้านการเกษตรแบบผสมผสานและยังยื่นฟื้นฟูสภาพแวดล้อมนำความสงบร่มเย็นของประชาชนให้กลับคืนมา

2. สร้างความภาคภูมิใจและศรัทธาในชาติภูมิปัญญาคนไทย คนไทยในอดีตที่มีความสามารถปรากฏในประวัติศาสตร์มีมากเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ เช่น นายขนมต้มเป็นนักมวยไทย การไหว้ครูมวยไทยถือเป็นมรดกภูมิปัญญาไทย นอกจากนี้ภูมิปัญญาไทยที่โดดเด่นยังมีอีกมากมาย เช่น มรดกภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรมโดยที่มีอักษรไทยเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะได้อรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรมหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา ด้านอาหารอาหารไทย เป็นอาหารที่ปรุงง่าย พืชที่ใช้ประกอบอาหารส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและราคาถูกมีคุณค่าทางโภชนาการและยังป้องกันโรคได้หลายโรค เพราะส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร

3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุขทำให้คนไทยในชุมชนพึ่งพากัน

4. สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่ คน สังคมและธรรมชาติ ถือเป็นภูมิปัญญาที่สร้างความสมดุลระหว่างคนสังคมและธรรมชาติ

5. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไป ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งไหลเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้ ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุลภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิมเพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนารูปแบบในการเป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ในการศึกษาหลักการและแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาวิจัยรูปแบบจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญได้แก่ความหมายและประเภทของรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบลักษณะของรูปแบบที่ดี การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบการออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่จะกล่าวเป็นลำดับไป

1. ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่ารูปแบบเป็นคำนามหมายถึงรูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปปลา รูปใบไม้ รูปบ้าน รูปคน รูปแบบผู้หญิง รูปแบบวัด

คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่างซึ่งโดยทั่วไปแล้วรูปแบบจะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลอง สิ่งก่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น

พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1981, p. 668) ให้ความหมายไว้ 5 ความหมายแต่โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะ คือ

1. Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริงซึ่งเท่ากับแบบจำลอง
2. Model หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่างเช่นครูต้นแบบ

3. Model หมายถึงรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

Stonerand Wankle (1986, p. 12) Nadler (1980, pp. 72-90) Mescon and Khedouri (1985, p. 199) ให้คำนิยามรูปแบบว่าเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้ง่ายขึ้นสำหรับ Hausser (1980, pp. 132-161) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างออกไปโดยที่รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบหมายถึงสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเองเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้องและสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

ในพจนานุกรมการศึกษาซึ่งบรรณาธิการ โดยกูด (Good, 1973) นั้นได้รวบรวมความหมายของรูปแบบเอาไว้ 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบเช่นตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบเป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมอาจจะเขียนออกเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

จากการศึกษาความหมายของรูปแบบของนักวิชาการหลาย ๆ คนสามารถสรุปความหมายของรูปแบบได้ว่าคำว่ารูปแบบมาจากภาษาอังกฤษว่า Model เป็นการจำลองความคิดเพื่ออธิบายให้เป็นรูปธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกทำความเข้าใจโดยอาจเป็นคำอธิบายหรือแผนผังหรือไดอะแกรมหรือแผนภาพความเหมาะสมโดยระบุถึงองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรองพร้อมทั้งบอกถึงรายละเอียดและขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบได้อย่างชัดเจน

2. ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น คีเวส (Keeves, 1988, pp. 561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์เอาไว้ 4 ประเภทคือ

1. Analogue model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรมเช่นรูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถังนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถังดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบเป็นต้น

2. Semantic model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษาแผนภูมิหรือรูปภาพเพื่อให้เห็น โครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ

3. Mathematic model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path analysis และหลักการสร้าง Semantic model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The standard deprivation model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดามารดาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้านและระดับสติปัญญาของเด็กเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการกล่าวถึงประเภทของรูปแบบเอาไว้ดังต่อไปนี้

กีฟส์ (Keeves, 1988, หน้า 561-565) แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 5 แบบ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue model) เป็นความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทางภาษาโดยการพูดและเขียน

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทางรูปคณิตศาสตร์

4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผังแผนภาพไดอะแกรมกราฟเป็นต้น

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal model) เป็นความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์/ ปัญหา

3. องค์ประกอบของรูปแบบ

จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่าไม่มีปรากฏหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างอย่างไรส่วนใหญ่มุ่งจะ

กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษาส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการตามแนวคิดของบราวน์ และ โมเบิร์ก (Brown and Moberg) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (System approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency approach) และองค์ประกอบตามรูปแบบของบราวน์และ โมเบิร์ก (Brown & Moberg, n.d. อ้างถึงใน สมาน อัสวภูมิ, 2537, หน้า 16) ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision making)

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการจัดองค์การหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ที่สำคัญ ๆ ในการบริหารงานขององค์กรนั้น ๆ เช่น การบริหารงานบุคคลการบริหารงานวิชาการการบริหารงานการเงิน เป็นต้น

โดยสรุปแล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้างจำนวนเท่าใดมีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

องค์ประกอบของรูปแบบลักษณะของรูปแบบที่ดีและการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบในการสร้างรูปแบบควรประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังที่ นิคม ทาแดง (2536, หน้า 131-132) กล่าวไว้พอสรุปได้ว่ารูปแบบอาจประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ส่วนประกอบเป็นส่วนหนึ่งของระบบซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากการกระทำต่าง ๆ เพื่อแสดงผลลัพธ์ของระบบ
2. ตัวแปรเป็นคุณสมบัติที่กำหนดขึ้นของระบบภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ กันซึ่งอาจจำแนกได้หลายชนิด
3. พารามิเตอร์เป็นคุณสมบัติของระบบ
4. ฟังก์ชันความสัมพันธ์เป็นฟังก์ชันที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพารามิเตอร์และตัวแปรต่าง ๆ ในระบบซึ่งจะบอกถึงพฤติกรรมของระบบนั้น

สรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนที่เป็นปัจจัยกระบวนการผลิตผลลัพธ์สภาพแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลในการสร้างรูปแบบผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงลักษณะ

ของรูปแบบที่ดีโดยในการสร้างรูปแบบให้เป็นรูปแบบที่ดีได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

คีฟส์ (Keeves, 1988, หน้า 560) กล่าวว่าไว้ว่ารูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรมีลักษณะ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวในทางพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถรวบรวมได้โดยการสังเกตซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษานั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

เบญจพรแก้วมีศรี (2545, หน้า 92-93) กล่าวว่าไว้ว่าการสร้างรูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวม ๆ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมาซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป
3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่กำลังศึกษาได้
5. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

สรุปได้ว่าการสร้างและพัฒนาารูปแบบที่ดีจะต้องได้มาจากแนวคิดของทฤษฎีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษาได้ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบคือการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่โดยมีผู้กล่าวถึงวิธีการในการทดสอบรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การทดสอบด้วยการประเมิน มาดอส, สกริปเบน และ สตัฟเฟิลบีม (Madaus, Scriben and Stufflebeam) (1983, หน้า 399-402) ได้เสนอการนำเสนอมาตรฐานการตรวจสอบรูปแบบเอาไว้ดังต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility standards) เป็นการประเมินการเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามกรอบต้องการแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งอิสเนอร์ (Eisner, 1976, pp. 192-193) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณาขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 การประเมินที่เป็นความเฉพาะทางในเรื่องที่จะประเมินเนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจวัดด้วยเครื่องมือใด ๆ จะต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง

2.3 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินจะต้องเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นมีความเที่ยงตรงและมีเหตุผลที่ดี

2.4 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องยอมรับในความยืดหยุ่นของกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งการกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูลการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูลตรงตามการนำเสนอ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นลำดับสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษาแผนภูมิหรือรูปภาพเพื่อให้เห็น โครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ (Semantic model) ก่อนที่จะนำไปใช้จริงควรได้รับการประเมินทดสอบความเหมาะสมโดยการใช้การประเมินในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการทดสอบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินเพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง

4. การพัฒนารูปแบบ

ไอสนอร์ (Eisner, 1976, pp. 192-193) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนารูปแบบและการตรวจสอบรูปแบบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้จึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมินแนวทางนี้ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบเป้าหมาย (Goal-based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกับรูปแบบการประเมินสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision making model) อย่างใดอย่างหนึ่งแต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสมอไป อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อได้ข้อสรุปที่มีประสิทธิภาพ

2. เป็นรูปแบบการประเมินเน้นเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัยเพราะเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผู้ทรงคุณวุฒิต้องเที่ยงธรรมมีคุณพินิจที่ตีเกณฑ์มาตรฐานมาจากการมีประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ

การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบอาจพิจารณาได้จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องแนวคิดของรูปแบบปรัชญาประเด็นของสิ่งที่ต้องการบูรณาการ ศรีสะอาด (2535, หน้า 104-106) ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบในการวิจัยทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยสร้างรูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐานโดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบที่มีพัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบต้องใช้หลักเหตุผลเป็นฐานสำคัญซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็นอย่างยิ่งหัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างรูปแบบก็ได้เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้วจำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าวเพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้จะ

พัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของคนอื่นและผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้วหรือแม้กระทั่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตามต้องทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบพอสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบเป็นกระบวนการดำเนินงาน 3 ส่วน คือ การศึกษารูปแบบ การออกแบบรูปแบบใหม่และการนำรูปแบบใหม่ไปทดลองใช้ในสภาพที่เป็นจริงและรายงานผล

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

การปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นวิธีปฏิบัติในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงแล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง (บุรุษย์ ศิริมหาสาร, 2548) จึงเป็นบทสรุปของวิธีการปฏิบัติที่เป็นความรู้ในตัวตน ซึ่งเผยแพร่เป็นความรู้ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไปปฏิบัติที่เป็นเลิศ กับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike Edward Lee Thorndike (พ.ศ. 2417-2492) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้ค้นพบทฤษฎีความต่อเนื่อง (Connectionism) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูกเช่นเมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ผู้เรียนจะทำแบบลองผิดลองถูกเพื่อเลือกที่จริงทั้งที่เท็จจนกระทั่งจับได้ว่าควรทำอะไรจึงจะถูกต้องและรวดเร็วก็จะเลือกทำด้วยวิธีนั้นในครั้งต่อไปนั่นคือผู้เรียนได้สร้างการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำงานของตนเองซึ่งการปฏิบัติที่เป็นเลิศของผู้เรียนแต่ละคนอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนกันก็ได้ เพราะเป็นข้อสรุปวิธีการทำงานที่ต่างคนต่างค้นพบตามแนวทางของตนเองเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันจึงจะรู้ว่าวิธีการของใครดีที่สุด

1. คุณลักษณะงานของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

การวินิจฉัยการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นพลังที่ช่วยกันยกระดับความคิดสามารถมีมุมมองที่แตกต่างหลากหลายยอมรับมุมมองที่แตกต่างจากมุมมองของตนได้ดีขึ้นมีประเด็นในการพิจารณาเป็นสังเขปดังนี้ 1) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของหน่วยงาน 2) สนองต่อนโยบาย การแก้ปัญหาการพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน 3) ลดขั้นตอนลดรอบระยะเวลาการทำงาน 4) ลดทรัพยากรลดค่าใช้จ่าย 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการทำงาน 6) วิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ 7) สามารถทำแผนผังเชิงเปรียบเทียบวิธีการเก่าและใหม่และสิ่งที่เป็นวิธีใหม่จะให้ประโยชน์อะไรที่ดีกว่าวิธีเก่า 8) อำนวยความสะดวกในการใช้ 9) วางระบบในการให้บริการและมีช่องทางที่หลากหลายในการให้บริการดังกล่าว 10) สามารถเทียบเคียงวิธีการทำงานลักษณะเดียวกันกับหน่วยงานอื่นได้ 11) ผลผลิต/ความสำเร็จเพิ่มขึ้น 12) ความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 13) สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืน พอสมควร 14) การพัฒนาปรับปรุงต่อไป

2. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

เป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่องซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงานจากหลายช่องทางทั้งตัวผู้นำผู้ร่วมงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือภาวะปัญหาและการริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาที่มีขั้นตอนเมื่อมีวิธีการทำงานที่ดีต้องทำผ่านการเล่าเรื่องที่เป็นการทำงานของตนเองมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้ามสายงานข้ามหน่วยงาน โดยเกิดขึ้นในระดับบุคคลระดับกลุ่มคนและระดับหน่วยงานย่อยการปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ได้ควรมีการบันทึกเขียนรายงานเพื่อการศึกษาพัฒนาและเผยแพร่ได้ซึ่งจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศมีลักษณะดังนี้

1. มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับภารกิจและเป้าหมายขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการทำงานในองค์กรให้มีคุณภาพพัฒนาองค์กรให้มีความแข็งแกร่งในทุกกระบวนการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับรูปแบบลักษณะขององค์กรมุ่งตอบสนองต่อนโยบายแก้ปัญหาหรือพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

2. เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีสู่ความเป็นเลิศซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงศึกษาและพัฒนาจนสามารถแก้ปัญหาที่ประสบมาแล้วจนเกิดผลสำเร็จหรือมีความเป็นเลิศและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีหรือเป็นแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้

3. เป็นนวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการใช้ทรัพยากรเช่นบุคลากรเทคโนโลยีหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเพิ่มศักยภาพของบุคลากรและองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

4. มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ (Knowledge management) เพราะองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้คือการมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศขององค์กรที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านแนวคิดกระบวนการวางแผนการดำเนินงานตามแผนการประเมินผล และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีการเผยแพร่วิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศเพื่อให้หน่วยงานนั้นได้นำไปปรับใช้

5. เป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ได้รับการยอมรับหรือให้การรับรองจากบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อถือได้เช่นผู้เชี่ยวชาญผู้ประเมินสถาบันทางวิชาชีพองค์กรตรวจสอบและรักษามาตรฐานคุณภาพรวมทั้งเป็นที่พึงพอใจและได้รับการยอมรับความเชื่อมั่นศรัทธาจากผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6. เป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศที่สามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) ในการทำงานลักษณะเดียวกันกับหน่วยงานอื่นได้แล้วใช้ข้อมูลผลการเทียบเคียงสมรรถนะมาปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของบุคคลและองค์กรให้สามารถปฏิบัติที่ดีสู่

ความเป็นเลิศได้แนวทางการพิจารณาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในสถานศึกษา 3 แห่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยมหาสารคามมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิธีปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษานั้นมีแนวทางในการพิจารณาสรุปได้ 6 ประการได้แก่

1. วิธีปฏิบัตินั้นดำเนินการบรรลุผลได้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชน
2. วิธีปฏิบัตินั้นมีกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นระบบจนเห็นผลอย่างชัดเจนว่าทำให้เกิดคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. สถานศึกษาสามารถบอกเล่าถึงวิธีการปฏิบัตินั้นได้ว่าทำอะไร (Why) ทำอย่างไร (How) และทำไม (Why)
4. ผลลัพธ์จากวิธีการปฏิบัตินั้นเป็นไปตามองค์ประกอบข้อกำหนดของการพัฒนาคุณภาพเชิงระบบ
5. วิธีปฏิบัตินั้นสามารถระบุได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจนและปัจจัยนั้นก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
6. วิธีปฏิบัตินั้นใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM: Knowledge management) เช่น การเล่าเรื่อง (Storytelling) การถอดบทเรียน (After action review) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

จริวัฒน์ พิระสันต์และวิรุณ ตั้งเจริญ (2542) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร การพัฒนา รูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่นเป็นการพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชนทางด้านศิลปวัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาวิสัยทัศน์และนโยบายของภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัยจำนวน 15 คน การศึกษาภาคสนามของชุมชนทางด้านศิลปกรรมท้องถิ่นจำนวน 3 แห่งรวมทั้งจัดประชุมเสวนาโต๊ะกลมจำนวน 6 คน และการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานวิจัยจำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกได้ 4 ระดับ โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับชุมชนทางด้านศิลปกรรม

ท้องถิ่นในทุกภารกิจหลักและทุกระดับของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้านหลักสูตรเนื้อหากระบวนการเรียนการสอนรวมทั้งวางแผนร่วมกันในรูปของคณะกรรมการ 2) ด้านการวิจัยมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้านวิจัยศิลปกรรมท้องถิ่น โดยวางแผนและกำหนดโครงสร้างเพื่อดำเนินการวิจัยในลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและค้นหาคำถามความรู้ใหม่ 3) ด้านบริการวิชาการมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายเป็นการดำเนินการโครงการในระดับปฏิบัติในรูปของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลและตอบสนองความต้องการของชุมชน 4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายโครงสร้างของภารกิจเพื่อจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ดำเนินการตามงานและโครงการของมหาวิทยาลัยดังนั้นรูปแบบการพัฒนาภารกิจของมหาวิทยาลัยในครั้งนี้จึงเป็นรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนตามภารกิจทั้ง 4 ด้านของมหาวิทยาลัยในอันที่จะพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่นต่อไป

เพชรสุดาภูมิพันธ์ (2549) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นพบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ สถาบันจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากร วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นสำคัญการปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ด้านของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจักเป็นไปตามหลักการและวิธีการดังต่อไปนี้

1. ภารกิจด้านการผลิตบัณฑิต

หลักการสถาบันอุดมศึกษาจักผลิตบัณฑิตตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก บัณฑิตที่ผลิตจากสถาบันจักมีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับท้องถิ่นกระบวนการเรียนการสอนและการวิจัยจักต้องประสานสัมพันธ์อย่างเป็นหนึ่งเดียวกับกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นวิธีการการผลิตบัณฑิตตามหลักการข้างต้นสามารถกระทำได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ดำเนินการให้อาจารย์ของสถาบันได้ออกศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญก็คือให้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนปัญหาชนและผู้นำท้องถิ่นในทุก ๆ ด้านข้อมูลเหล่านี้จักมีคุณค่าโดยตรงกับกระบวนการผลิตบัณฑิตสืบไป

1.2 ดำเนินการสร้างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยที่สาระหลักสูตรต้องมุ่งประสานความรู้ที่เป็นสากลเข้ากับ

ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างพอเหมาะในการสร้างและปรับปรุงหลักสูตรต้องเปิดโอกาสให้
 ปัญญาชนหรือผู้นำในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ

1.3 เลือกลงใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ตรวจสอบ
 และได้รับความรู้และมีคุณค่าต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพคนในท้องถิ่นซึ่งจะทำให้ความรู้ทาง
 ทฤษฎีมีผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริงการเรียนการสอนในลักษณะนี้ย่อมถือว่าท้องถิ่นเป็นทั้ง
 ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใน
 ท้องถิ่นถูกนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างเต็มที่โดยที่การเรียนการสอนก็จะทำให้เกิด
 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นในขณะเดียวกัน

1.4 สาขาหรือโปรแกรมวิชาที่เปิดสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการและแนวโน้ม
 ของการพัฒนาท้องถิ่นโดยมุ่งที่จะให้เกิดการสังสรรค์และเพิ่มพูนความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา
 และแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่นกับให้เกิดการพัฒนาความรู้และความคิดริเริ่ม
 สร้างสรรค์ในทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วยในการรับนักศึกษาเข้าเรียนในสาขาหรือ
 โปรแกรมต่าง ๆ จักต้องให้โอกาสกับคนในท้องถิ่นเป็นพิเศษ

1.5 ในระดับบัณฑิตศึกษาต้องมุ่งที่การศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้จาก
 ภูมิปัญญาพื้นฐานที่มีอยู่แล้วอย่างอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่นซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยมีความหมายต่อ
 การพัฒนาวิถีชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่สัมพันธ์กับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น โดยที่พัฒนาการ
 ดังกล่าวนี้จักทำให้ของดีของงามในท้องถิ่นได้รับการสืบทอดและปรับปรุงให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นอันจะ
 ส่งผลให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความสำนึกในอันที่จะรักษาและพัฒนา
 ท้องถิ่นของตนบนพื้นฐานแห่งวิถีท้องถิ่นนั้น ๆ สืบไป

2. การกิจในด้านการวิจัย

หลักการส่งเสริมสนับสนุนและริเริ่มการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อรวบรวมอนุรักษ์
 พัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรและ
 กิจกรรมการเรียนการสอนและในการสร้างคุณภาพระหว่างมนุษย์สังคมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
 วิธีการดำเนินงานด้านการวิจัยตามหลักการข้างต้นสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 คำเนิการให้อาจารย์ของสถาบันได้ทำวิจัยพื้นฐานวิจัยประยุกต์และวิจัยสถาบัน
 เพื่อความแตกฉานเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นสนับสนุนให้
 อาจารย์ของสถาบันขอตำแหน่งทางวิชาการ โดยเขียนผลงานจากการศึกษาและวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ
 ภูมิปัญญาหรือศักยภาพทางปัญญาของคนในท้องถิ่น

2.2 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น (Community research and
 development resource center) ขึ้นในสถาบันทำหน้าที่เป็นศูนย์ส่งเสริมประสานงานรวบรวมและ

เผยแพร่ผลการวิจัยทั้งภายในสถาบันเองและร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกสถาบันทั้งนี้เป็น
หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน

2.3 จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในสถาบันทำหน้าที่รณรงค์
และรวบรวมความช่วยเหลือในด้านงบประมาณเพื่อใช้สนับสนุน โครงการและงานวิจัยเพื่อ
การพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพทางปัญญาของคนไทยท้องถิ่น โดยเฉพาะการวิจัยเพื่อภูมิปัญญา
และศักยภาพทางปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นนั้นเองมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น

3. การกิจในด้านบริการทางวิชาการแก่สังคม

หลักการสถาบันจักต้องทำหน้าที่เป็นคลังแห่งความรู้ของท้องถิ่นต้องสามารถประยุกต์
หรือแปลงความรู้สากลให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริงและต้องเป็นผู้ประสานงาน
กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและของเอกชนเพื่อตอบสนองความต้องการทางวิชาการของคนใน
ท้องถิ่นวิธีการดำเนินงานด้านบริการทางวิชาการตามหลักการข้างต้นสามารถกระทำได้ด้วย
วิธีการดังต่อไปนี้

3.1 สำรวจและสร้างเครือข่ายผู้รู้หรือเครือข่ายนักสื่อข่าขึ้นในท้องถิ่นแล้วใช้เครือข่าย
เป็นช่องทางสำหรับกระจายความรู้และข่าวสาร ไปสู่คนในท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็ใช้เครือข่ายนี้
สำหรับรวบรวมปัญหาและความต้องการของคนไทยในท้องถิ่นด้วย

3.2 จัดให้มีการประชุมฯ สาขิตและฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ ตามความต้องการของคน
ในท้องถิ่น

3.3 ดำเนินการให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันแสวงหา
แนวทางในการแก้ปัญหาโดยสถาบันจะทำหน้าที่ให้การสนับสนุนหรือหาแหล่งสนับสนุนเพื่อช่วย
ให้การแก้ปัญหานั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.4 จัดให้อาจารย์และนักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเรียนรู้
จากความเป็นจริงของท้องถิ่นซึ่งจะเปิดโอกาสให้ได้บริการทางวิชาการแก่คนในท้องถิ่นโดยตรง
และในขณะเดียวกันก็จะได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ จากผู้รู้ในท้องถิ่นด้วย

3.5 ศึกษาและรวบรวมกรณีการพัฒนาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จหรือกรณี
การแก้ปัญหาที่น่าสนใจของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วนำมาเผยแพร่หรือนำคนในท้องถิ่นเดินทางไป
ดูด้วยตนเองหรือจัดให้คนในท้องถิ่นได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหากับคนใน
ท้องถิ่นต่าง ๆ

4. การกิจในด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

หลักการสถาบันจักต้องมีบทบาทอย่างสำคัญในการศึกษาเผยแพร่ทำนุบำรุงและแสดงให้
คนในท้องถิ่นได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและแสดงให้เห็นที่ประจักษ์

แก่คนในท้องถิ่นและแก่คน โดยทั่วไปด้วยว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยส่วนรวมสถาบันจักต้องศึกษาและเสนอทางเลือกในการตอบสนองต่อวัฒนธรรมเมืองและ วัฒนธรรมต่างชาติที่แผ่เข้ามาสู่ท้องถิ่นอย่างรู้เท่าทันข้อดีข้อเสียและอย่างรู้จักคัดเลือกให้สอดคล้อง กับชีวิตของท้องถิ่นวิธีการการดำเนินงานตามหลักการข้างต้นสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้

4.1 สํารวจและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ และความเป็นมาความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกถ่ายทอดกลับคืนสู่สมาชิกในท้องถิ่นอย่างมีชีวิตชีวา กระบวนการนี้จะทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านมีความชัดเจนและมีความหมายสามารถสืบทอดได้

4.2 จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นในสถาบันทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา รวบรวมถึงสํารวจและรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นศึกษาหาแนวทางผสมผสานให้พอเหมาะ พอดีและไม่ทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม

4.3 ดำเนินการให้คนในชุมชนวิเคราะห์และแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมใน การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม โดยอาศัยวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นพื้นฐานและยังคง รักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ในการนี้สถาบันอุดมศึกษาจักต้องช่วยให้คนในชุมชนรู้จักวิธี วิเคราะห์และประเมินคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมเมืองหรือวัฒนธรรมตะวันตกด้วย

4.4 สถาบันอุดมศึกษาจักต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและจริงจังในการจัด กิจกรรมเนื่องในเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนและนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบ ของความเชื่อค่านิยม นิทาน เพลง การละเล่นประเพณี ฯลฯ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาด้วย

4.5 สถาบันอุดมศึกษาจักต้องจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่นและชุมชนเพื่อกระตุ้นให้มี ความสำนึกในประวัติของชุมชน โดยการแสดงความเป็นมาประสบการณ์และของดีคนดีในชุมชน จิตสำนึกนี้เองที่เป็นปราการที่สำคัญที่สุดในการพิทักษ์เอกลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่นและมีพลัง ในอันที่จะสืบทอดวิถีชีวิตต่อไปมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนี้จะเป็นสถาบันที่จะช่วยรัฐใน การแก้ปัญหาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็คือหน้าที่ตาม ภารกิจของมหาวิทยาลัยนั่นเอง

หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู (2536, หน้า 79 อ้างถึงใน เพชรสุดา ภูมิพันธ์, 2549) ได้เสนอบทความเรื่องความจำเป็นและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อใช้ในการอบรมนักบริหารอุดมศึกษาทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจตนเองสังคมและอุดมศึกษาของ ผู้เข้าอบรมดังนี้หลักการของสถาบันอุดมศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นคลังความรู้ของท้องถิ่นต้อง สามารถประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนคัดแปลงความรู้ให้เป็นสากลและเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริงและต้องเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อตอบสนอง

ความต้องการทางวิชาการของคนในท้องถิ่นวิธีการดำเนินงานด้านบริการทางวิชาการตามหลักการข้างต้นสามารถกระทำด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. สำรวจและสร้างเครือข่ายผู้รู้หรือเครือข่ายนักศึกษาขึ้นในท้องถิ่นแล้วใช้เครือข่ายนี้เป็นช่องทางสำหรับกระจายความรู้และข่าวสารไปสู่คนในท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็ใช้เครือข่ายนี้สำหรับรวบรวมปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นด้วย
2. จัดให้มีการประชุมสาริตและฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ ตามความต้องการของคนในท้องถิ่น
3. ดำเนินการให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาโดยสถาบันจะทำหน้าที่ให้การสนับสนุนหรือหาแหล่งสนับสนุนเพื่อช่วยในการแก้ปัญหานั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
4. จัดให้อาจารย์และนักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเรียนรู้จากความเป็นจริงของท้องถิ่นซึ่งจะเปิดโอกาสให้ได้บริการทางวิชาการแก่คนในท้องถิ่นโดยตรงและในขณะเดียวกันก็จะได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ จากผู้รู้ในท้องถิ่นด้วย
5. ศึกษาและรวบรวมกรณีการพัฒนาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จหรือกรณีการแก้ปัญหาที่น่าสนใจของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วนำมาเผยแพร่หรือนำคนในท้องถิ่นเดินทางไปด้วยตนเองหรือจัดให้คนในท้องถิ่นได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหากับคนในท้องถิ่นต่าง ๆ

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2549) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและค่านิยมของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ผลการวิจัย สรุปว่า 1) บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมมีสี่ด้านคือด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนด้านการวิจัยด้านการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอาจารย์และนักศึกษาเห็นด้วยว่าสถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางยกเว้นด้านการจัดหลักสูตรและการสอนอยู่ในระดับมาก 2) การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ด้านสหธรรม เนติธรรม คติธรรม และวัตรธรรมทำให้นักศึกษาเกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้ง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัตรธรรมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การส่งเสริมค่านิยมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ค่านิยมเกี่ยวกับชาติค่านิยมเกี่ยวกับสังคมและค่านิยมเกี่ยวกับตนเองทั้ง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ 4) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทั้งอิทธิพลทางตรงทางอ้อมและโดยรวมปรากฏว่าค่านิยมได้รับอิทธิพลทางตรงจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมมากที่สุดถึงร้อยละ 68 ส่วนการจัดหลักสูตรและการสอนมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านตัวแปร

การบริการชุมชนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมโดยรวมร้อยละ 58.90 ส่วน วัฒนธรรมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการจัดหลักสูตรและการสอนมากที่สุดถึงร้อยละ 37 รองลงมา เป็นอิทธิพลทางตรงจากการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมร้อยละ 36 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การวิจัยโดยผ่านตัวแปรการบริการวิชาการแก่ชุมชนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสำหรับ บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการบริการวิชาการแก่ชุมชน มากที่สุดรองลงมาคือการวิจัยทั้งยังมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านตัวแปรด้านการบริการวิชาการ แก่ชุมชน สุภารัตน์เทพพิมล (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตผลการวิจัยคือ 1) ผลการสำรวจข้อมูลด้าน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของระบบพบว่ามาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมที่สุด เป็นลำดับแรกคือการวางแผนกลยุทธ์ลำดับที่ 2 ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ลำดับที่ 3 คือ นักศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาดมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้สูง ที่สุดเป็นลำดับแรกคือการวางแผนกลยุทธ์ลำดับที่ 3 คือการนำองค์กร 2) ผลการพัฒนาระบบนั้น พบว่าระบบที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มีจำนวน 7 มาตรฐานประกอบด้วย 1) การนำ องค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) นักศึกษาผู้มีส่วนได้เสียและตลาด 4) การวัดการวิเคราะห์และ การจัดการความรู้ 5) คณาจารย์และบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลการปฏิบัติงาน ขององค์กรรายละเอียดของระบบแยกเป็น 18 ตัวบ่งชี้ 30 ตัวบ่งชี้ย่อย และ 162 แนวทางการปฏิบัติ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้ในการนำไป ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และ 4.29 ตามลำดับ)

ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาได้ผลการศึกษาดังนี้ 1) ประชุนโยบายวัตถุประสงค์แผนงาน โครงการที่มีความชัดเจน โดยระบุถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมและมีผู้บริหาร สถาบันอุดมศึกษาเห็นความสำคัญในเรื่องนโยบายและแผนงานการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 2) การพัฒนาองค์กรหน่วยงานรองรับภายในเกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมควรมีการจัดตั้ง หน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรหรือหน่วยงานกลางด้านศิลปวัฒนธรรมองค์กรหน่วยงานการวิจัย ด้านศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งนี้โดยหน่วยงานสามารถกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์แผนงาน โครงการและบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม 1) องค์กรหน่วยงานทำหน้าที่ ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการและควรมีผู้บริหาร ระดับสูงรับผิดชอบดูแลด้วย 2) องค์กรหน่วยงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมควรมีการกำหนด นโยบายในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยและศิลปวัฒนธรรมไทย 3) องค์กร หน่วยงานบริการวิชาการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมควรเน้นกิจกรรมการส่งเสริม

การเผยแพร่ให้มากขึ้นเช่นการจัดประชุมสัมมนาฝึกอบรมอาชีพแก่ประชาชนทั่วไป 4) องค์กร
หน่วยงานส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการเก็บ
รักษาอย่างเป็นระบบการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) องค์กรหน่วยงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาใน
ด้านการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมเน้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรมการปลูก
จิตสำนึกที่ดีต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชมรมและสโมสรต่าง ๆ 3) การบริหารจัดการองค์กร
หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการจัดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านโครงสร้าง
และสายการบังคับบัญชาการวางแผนนโยบายและแผนงานแผนปฏิบัติการงบประมาณมีบุคลากรที่มี
คุณวุฒิและมีประสบการณ์ที่ตรงกับสายงานมีการพัฒนาบุคลากรอาคารสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัยที่ทันกับเหตุการณ์ เป็นต้น

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบพบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ
รูปแบบการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ และคณะ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างดัชนีบ่งชี้และ
เกณฑ์ประเมินคุณภาพด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้ดำเนินการสร้างตัวบ่งชี้ขึ้นอย่างเป็น
รูปธรรมจากความร่วมมือของตัวแทนมหาวิทยาลัยของรัฐแลสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและหน่วยงานทางวัฒนธรรมอื่นร่วมกันระดมความคิดสร้าง
ดัชนีบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินคุณภาพจำนวน 5 ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานจำนวน 11 ครั้งและ
ประชุมวิชาการเพื่อทำประชาพิจารณ์จำนวน 1 ครั้งได้ร่างดัชนีและเกณฑ์การประเมินคุณภาพและ
เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการประเมินคุณภาพและด้านศิลปวัฒนธรรมมาร่วมให้แนวคิด
และวิพากษ์โดยผลการวิจัยประกอบด้วยดัชนีบ่งชี้มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบาย 2) การส่งเสริม
3) การสนับสนุน 3) มาตรฐาน 4) การเผยแพร่และบริการวิชาการแก่สังคมซึ่งแต่ละดัชนีมี 3
ประเด็นย่อย (มาตรการวิธีการผลผลิตและผลลัพธ์ส่วนเกณฑ์การประเมินมี 5 ระดับคือ 5, 4, 3, 2, 1

จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาย่านท่าป่าเปาตำบลท่าปลาอุกอำเภอแม่ทาจังหวัด
ลำพูนผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านมีประวัติการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในระดับหนึ่งผ่านมิติ
ของวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร
อย่างต่อเนื่องในภาพรวมชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง ($x = 3.58$)
การพัฒนาการมีส่วนร่วมขึ้นเห็นคุณค่า (A) พบว่าผลของการทำลายป่าในอดีตทำให้ปัจจุบัน
ชาวบ้านหันมาฟื้นฟูป่าด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจังซึ่งในอนาคตชาวบ้านต้องการส่งเสริมและ
เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน
ทั่วไปและกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้นในขั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ชุมชนได้ระบุและจัดลำดับความสำคัญ

โครงการในอนาคตเพื่อส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นและขึ้นควบคุม (C) จากโครงการดังกล่าวชาวบ้านได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและหาผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงการอย่างชัดเจนสำหรับการประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมพบว่าชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจก่อนและหลังการพัฒนาไม่แตกต่างกันส่วนด้านการดำเนินการรับผลประโยชน์และการประเมินผลชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหลังจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยใช้เทคนิค A-I-C สามารถช่วยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นในทั้ง 4 ประเด็น คือ 1) การตัดสินใจ 2) การดำเนินงาน 3) การใช้ประโยชน์จากป่า และ 4) การประเมินผลนั่นคือ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค A-I-C สามารถทำให้ชาวบ้านกลับมาให้ความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์และประเมินผลมากขึ้นกว่าในอดีตโดยในระหว่างทั้ง 3 ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา คือ 1) ขึ้นเห็นคุณค่า 2) ขึ้นปฏิสัมพันธ์ และ 3) ขึ้นควบคุมได้สอดคล้องเทคนิคยุทธวิธีการนำไปใช้น้ำใจดีใจ และสร้างทัศนคติใหม่ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชนด้วยความเต็มใจและหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการป่ามากกว่าการใช้ประโยชน์จากป่าเพียงอย่างเดียวรวมทั้งจากการศึกษาค้นคว้าได้ค้นพบรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนที่บอกถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาและหลักการพัฒนาการมีส่วนร่วมสร้างที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมชุมชนใหม่ขึ้นคือการรวมพลังการทำงานเป็นทีมความรักและห่วงหาพันทรพยากรธรรมชาติและแนวคิดเชิงก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ผลของการพัฒนาครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ๆ ต้นแบบและชุมชนอื่น ๆ ทั่วไปที่ต้องการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

งานวิจัยในต่างประเทศ

เด็ทท์มานน์ (Dettmann, 2004) ได้ทำการศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารคณาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยวิสคอนซินสเตตโดยใช้เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ MBNQA ด้านการศึกษาวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อสำรวจแนวคิดของผู้บริหารอาจารย์และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนของ UWStout เพื่อสอบถามความคิดเห็นกรณีมหาวิทยาลัยได้นำเกณฑ์คุณภาพของ BNQA มาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมผสานทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยมีการสำรวจกลุ่มประชากร ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารคณาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนใน UWStout ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มจะถูกสุ่มเพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณถูก

นำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือและมีการแจกจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างในภาคการศึกษาฤดูใบไม้ร่วงปี การศึกษา 2003 มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรม ANOVA ที่ระดับแอลฟา 0.05 ซึ่งแสดง ถึงค่าความแตกต่างทางตัวเลขนัยสำคัญของแนวคิดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อมาตรฐาน 1, 2, 4 และ 7 ของ MBNQA สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบแก่นสำคัญในทางบวก 5 ข้อคือ

- 1) การยอมรับในฐานะศูนย์กลางแห่งความเป็นเลิศ
- 2) ความภาคภูมิใจของการมีส่วนร่วม
- 3) โอกาสทางการตลาดและการสร้างชื่อเสียง
- 4) การบริหารแบบการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 5) เพิ่มช่องทางการสื่อสาร

การวิเคราะห์ที่ยังพบแก่นสำคัญในทางลบ 9 ข้อคือ 1) ต้นทุนทางโอกาสที่ได้รับ 2) ความต้องการในการฝึกอบรมและการศึกษา 3) ขาดความต่อเนื่อง 4) เพิ่มภาระงาน 5) ความไม่เชื่อมโยงระหว่างรางวัลกับภารกิจของมหาวิทยาลัย 6) สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย 7) เพิ่มความคาดหวังทางคุณภาพ 8) การตัดสินใจทำไม่ได้ดำเนินการตามแบบจำลอง MBNQA และ 9) การให้การยอมรับพนักงานไม่เพียงพอ

ฟอล์คเนอร์ (Faulkner, 2002) ทำการวิจัยในหัวข้อเกณฑ์คุณภาพทางการศึกษาของ บอลคริจ ในฐานะที่เป็นรูปแบบในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับวิทยาลัยชุมชนในประเทศ สหรัฐอเมริกาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการนำ MBNQA ด้านการศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการของ ผู้นำของวิทยาลัยต่าง ๆ และผู้ประเมินภายนอกโดยใช้ข้อมูลที่มีความสำคัญและครอบคลุมผลงาน ขององค์กรเพื่อการปรับปรุงองค์กรรวมทั้งแสดงถึงความสัมพันธ์ของระบบและกระบวนการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่มีทิศทางในทางที่ดีการศึกษาที่ดำเนินการตามแนวทางของคำถามการวิจัยดังนี้

- 1) ผู้นำของวิทยาลัยใช้ MBNQA ในการวางแผนและการวัดความสำเร็จและใช้ฐานการวัดจากระดับ คุณค่าและมีการดำเนินการด้านคุณภาพอย่างไร
- 2) ประโยชน์และความท้าทายอะไรที่มีผลต่อ วิทยาลัยต่าง ๆ ที่นำเกณฑ์ MBNQA ไปใช้ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำของวิทยาลัยชุมชนประเมิน หลักการคุณภาพอยู่ในระดับสูงจะแนบความสอดคล้องมีค่าต่ำเล็กน้อยสิ่งที่มีระดับคุณค่าสูงสุดใน MBNQA ได้แก่ การเน้นที่การรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลในการผลักดันการตัดสินใจ ทางการตลาดมีการเน้นที่ความเชื่อมโยงของระบบในพื้นที่วิทยาลัยและกระบวนการทั้งหมดรวมทั้ง สิ่งจำเป็นเพื่อจัดการกระบวนการวางแผนไปในแนวเดียวกันของนักการวิจัยในพื้นที่วิทยาลัยกับ กระบวนการประเมินของสถาบันวิทยาลัยชุมชนส่วนมากจะตระหนักด้านการปรับปรุงองค์กร อย่างต่อเนื่องมากกว่า

วิกเตอร์ (Victor, 2009) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อศิลปะในประเทศสิงคโปร์: ภายใต้กรอบ ของระบบตัวชี้วัดในชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการบูรณาการศิลปวัฒนธรรมและความคิด สร้างสรรค์เชื่อมโยงการวัดไปสู่ระบบตัวชี้วัดของชุมชนเพื่อเชื่อมต่อไปยังบทบาทของรัฐบาล

สิงคโปร์โดยเฉพาะคณะกรรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าหมายของรัฐบาลซึ่งกลายมาเป็นการกิจเร่งด่วนอันดับต้น ๆ ของรัฐบาลสิงคโปร์ที่ให้งบประมาณส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการอย่างเต็มรูปแบบเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมให้เข้าไปสู่วิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

กระบวนการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมาจากแหล่งข้อมูลหลายแห่งได้แก่จากตัวแทนเก็บข้อมูลการเชื่อมโยงพื้นที่จริงในชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการใช้โทรศัพท์สัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 คนซึ่งเป็นคนที่มีความชำนาญในท้องถิ่นและในบริษัทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะรวมไปถึงผู้ทำนโยบายศิลปินบุคคลากรจากบริษัทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ส่วนการใช้แบบสอบถามสำรวจนั้นใช้กับกลุ่มตัวอย่างในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ได้แก่ เต็นรำ ร้อยละ 25 โรงละครร้อยละ 25 คนตรีร้อยละ 20 ทักษะศิลป์ร้อยละ 20 และวรรณกรรมร้อยละ 10 มีหลักการ 4 ข้อ ที่เป็นแนวทางในการช่วยผู้วิจัยในการสร้างกรอบแนวคิด ได้แก่ 1) นิยามของศิลปะวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณค่าความพึงพอใจและความเป็นจริงของผู้อยู่อาศัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของชุมชน 2) แนวคิดของการมีส่วนร่วมซึ่งผู้อยู่อาศัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันในด้านศิลปะวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ 3) การแสดงด้านการสร้างสรรค์ศิลปะและวัฒนธรรมไปในความหมายที่หลากหลาย 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมซึ่งขึ้นอยู่กับศิลปะเฉพาะและทรัพยากรต่าง ๆ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย 4 ตัวแปรสำคัญ คือ 1) ความพึงพอใจ 2) การมีส่วนร่วม 3) ผลกระทบ และ 4) ส่วนสนับสนุนต่าง ๆ

ผลการวิจัยจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบกลับมา พบว่า ร้อยละ 75 เห็นด้วยที่ให้ศิลปะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมความแน่นอนของคนในชุมชน ร้อยละ 76 เห็นว่ารัฐบาลควรสนับสนุนศิลปะแต่ละคนพัฒนาปัญญาและธุรกิจชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกัน สามารถเพิ่มผู้ชมในโรงภาพยนตร์การจัดงานศิลปะต่าง ๆ ด้านสังคมสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในประเทศสิงคโปร์ เช่น เทศกาลศิลปะสิงคโปร์ (Singapore arts festival) ร้อยละ 70 เห็นว่ากิจกรรมทางด้านศิลปะจำทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศสิงคโปร์มากขึ้นศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาสามารถช่วยเหลือการสร้างเครือข่ายและความเชื่อมั่นในชุมชนและช่วยสร้างสรรค์ความรู้สึกร่วมจากการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 68 ของผู้ตอบคำถามรู้สึกที่รัฐบาลไม่มีการให้แสดงความคิดเห็นสาธารณะที่จะสร้างนโยบายด้านศิลปะผู้วิจัยมีข้อเสนอจากผลการวิจัยนี้ คือ ควรมีการประเมินผลกระทบระยะยาวในการศึกษาการพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิธีการดำเนินการวิจัยดังจะได้อธิบายถึงรายละเอียดตามหัวข้อสำคัญเป็นลำดับ คือ

1. ศึกษาความต้องการของชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา
2. การสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย
 - 2.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โครงสร้างและลักษณะของเครื่องมือ
 - 2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ
 - 2.3 การทดลองใช้เครื่องมือ
 - 2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศึกษาความต้องการของชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา

ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ขั้นตอนในการวิจัยครั้งนี้มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิเคราะห์หลักการ แนวคิดประกอบการสร้างรูปแบบด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหา

และความต้องการที่แท้จริงสำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบมีวิธีการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาปัญหา สภาพปัญหาปัจจุบันรวมถึงความต้องการของ ชุมชนต่อการกำหนดบทบาททิศทางของสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาจากกาปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินสร้างเครื่องมือการวิจัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 นำเครื่องมือที่ได้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบบสอบถามสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องใน ระดับอุดมศึกษาและแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ สถาบันอุดมศึกษานำเครื่องมือที่ได้ 3 ฉบับไปพัฒนาโดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ ปรึกษาพร้อมและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินหา คุณภาพความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรับปรุงแล้วนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมได้เครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องใน ระดับอุดมศึกษาได้แก่ สัมภาษณ์ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจำนวน 6 คน และ แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมจำนวน 62 คนและแบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 1,113 คน นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงประเด็นจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สร้างข้อสรุปร่วมกับข้อมูลเชิง ปริมาณเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบได้รูปแบบเบื้องต้นของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของ สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชน ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือศึกษา ตรวจสอบรูปแบบ ความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำไปประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมจังหวัด 3 คนและภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 คน นำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ มาปรับปรุงรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือให้สมบูรณ์ ซึ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัยแสดงดังภาพที่ 3-1

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 มหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชนที่ตั้งเลขที่ 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่นและชุมชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการประกอบด้วยหมู่บ้านโนนม่วง ม.3, 12,

27 หมู่บ้านหนองกุ้ง ม.2, 17 หมู่บ้านหนองไผ่ ม.14, 21, 24, 26 และหมู่บ้านโนนม่วง ม.3, 12, 19, 23, 27 มีครัวเรือนโดยประมาณ 5,000 หลังคาเรือน 6,000 ครอบครัวยุทธศาสตร์

2.2 มหาวิทยาลัยมหาสารคามและชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามในเขตบริการวิชาการ ประกอบด้วย 22 หมู่บ้าน จำนวน หลังคาเรือน 1,884 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 7,780 คน

2.3 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีและชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเมืองศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีในเขตบริการวิชาการประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน จำนวน หลังคาเรือน 1,458 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 7,691 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชุมชนในเขตการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้มาจากจำนวนประชากรที่อยู่ในเขต บริการวิชาการของ 3 มหาวิทยาลัยรวมทั้งสิ้น 45,471 คน การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดย ตาราง สำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,113 คน และนำมาสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นคือการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ดังแสดงในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ชุมชนในเขตบริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น	30,000	379
ชุมชนในเขตบริการวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	7,780	367
ชุมชนในเขตบริการวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	7,691	367
รวม	45,471	1,113

2. การสุ่มตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่มหาวิทยาลัยขอนแก่นประกอบด้วยผู้บริหารงานด้านการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 2 คน มหาวิทยาลัยมหาสารคามประกอบด้วยผู้บริหารงานด้านการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 2 คนและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีประกอบด้วยผู้บริหารงาน ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน สายปฏิบัติงานด้านการ

ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสถาบันละ 10 คนรวมเป็น 30 คน และนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสถาบันละ 10 คน รวมเป็น 30 คน

3. นำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเบื้องต้น โดยผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมจังหวัด 3 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 คน นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. นำรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

5. นำรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 6 คน วัฒนธรรมจังหวัด 3 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน เพื่อนำเสนอรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษามนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักแล้วพัฒนาเครื่องมือตามกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำและตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดทฤษฎีศึกษาความต้องการของชุมชนศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ 3 สถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือการวิจัย นำเสนอร่างเครื่องมือให้อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ตรวจแก้ไขตรวจสอบปรับปรุงเครื่องมือและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเสนอแนะแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับและรายข้อ และนำมาปรับปรุงจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

โครงสร้างและลักษณะเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ฉบับและมีลักษณะดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ ด้าน การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จากผู้ทรงคุณวุฒิและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่มีความสัมพันธ์และครอบคลุมบทบาทหน้าที่ตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับคือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย ปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open form) เกี่ยวกับความต้องการอื่น ๆ และ ข้อเสนอแนะของชุมชนที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษา ที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพปัญหาความต้องการการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists)

ตอนที่ 2 การบริหารด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่มีความสัมพันธ์และครอบคลุมตามภารกิจของ สถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย งานฝ่ายบริหารคือด้านนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและชุมชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีลักษณะเป็น คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับคือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย ปฏิบัติน้อยที่สุดซึ่งคำถามครอบคลุมแนวคิด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านที่สองด้านฝ่ายปฏิบัติงานด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นิสิตนักศึกษาและชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะความคิดเห็นนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชน

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด (Open form) จำนวน 14 คำถามประกอบด้วย การบริหารและการปฏิบัติด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และคำถามที่ 15 เป็นข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้วนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบหาความตรงด้านรูปแบบและโครงสร้างของเครื่องมือและความตรงของเนื้อหาความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระความสมบูรณ์ของคำชี้แจงมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์เป็นครั้งสุดท้าย จึงจัดทำเครื่องมือที่สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

3. ทดลองใช้เครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ (Try-out) จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยนำมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของเครื่องมือเท่ากับ .87 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์ดำเนินการประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปประมาณค่าสถิติต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์โดยใช้ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) คัดเลือกข้อที่มี IOC เท่ากับ .87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์โดยมีแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการส่งทางไปรษณีย์ไปยัง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชุมชนในพื้นที่เขตบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งจำนวน 1,113 คน

2. แบบสอบถามการบริหารจัดการภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม โดยการส่งทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 6 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำนักศึกษาที่ทำกิจกรรมในด้านศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน และผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามปลายเปิดของสถาบันอุดมศึกษา ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำนักศึกษาที่ทำกิจกรรมในด้านวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นและจัดทำข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถามสภาพปัญหาความต้องการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับแบบสอบถามครบถ้วน จำนวน 1,113 ฉบับ

2. แบบสอบถามสภาพปัญหาความต้องการและการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับครบถ้วน จำนวน 68 ฉบับนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์

3. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 21 ท่าน เกี่ยวกับความต้องการการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยคำร้อยละ

1.2 ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

1.3 คำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยรวบรวมจัดหมวดหมู่เป็นประเด็นเดียวกัน

1.4 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ เชิงข้อมูลคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

1.5 เกณฑ์ในการแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย (Mean) กำหนดดังนี้ (Best, 1970, pp. 232-233) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้คือระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุดและวิเคราะห์โดย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้ว นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งการแปลผลวิเคราะห์ข้อมูลรายชื่อแล้วเทียบช่วง ระดับคะแนน 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ต้องการมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ต้องการมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ต้องการปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ต้องการน้อยที่สุด

ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบจากการยกร่างครั้งที่ 3 นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหาร และคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยขอนแก่น การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบและแนวการประเมินรูปแบบ โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) สร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3) ตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 1 ผลศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาปัญหา สภาพปัญหาปัจจุบันรวมถึงความต้องการของชุมชนต่อการกำหนดบทบาททิศทางของสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี นำข้อมูลที่ได้มาทำการสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ แบบสอบถามชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏดังข้อมูลแสดงในตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามของชุมชนในเขตพื้นที่บริการวิชาการ

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	1,113	100
1.1 ชาย	635	59.80
1.2 หญิง	478	42.94
รวม	1,113	100
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	289	25.96
2.2 อายุ 31-40 ปี	312	28.03
2.3 อายุ 41-50 ปี	357	32.07
2.4 อายุ 51-60 ปี	130	11.68
2.5 อายุมากกว่า 60 ปี	25	2.24
รวม	1,113	100
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	629	56.51
3.2 ปริญญาตรี	394	35.40
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	90	8.08
รวม	1,113	100

จากตารางที่ 4-1 พบว่าชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนมากเป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 59.80 และ เพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 42.94 ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดคือ อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 32.07 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็น ร้อยละ 28.03 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็น ร้อยละ 25.96 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็น ร้อยละ 11.68 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็น ร้อยละ 2.24

ด้านระดับการศึกษาของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.51 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 35.40 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรากฏดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	รายละเอียด	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
1	มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.61	0.84	มาก	9
2	มหาวิทยาลัยมีการร่วมกิจกรรมด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.79	0.89	มาก	4
3	ชุมชนได้รับประสบการณ์ตรงมีความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น	3.70	0.87	มาก	8
4	ชุมชนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	3.75	0.87	มาก	7
5	ชุมชนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้	3.78	0.88	มาก	5
6	การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้คนในชุมชนรู้จักการทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น	3.77	0.89	มาก	6
7	การร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยช่วยให้เรียนรู้การทำงานเป็นระบบได้ดีขึ้น	3.75	0.87	มาก	7
8	มีวิธีการรับฟังและเรียนรู้จากชุมชนที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี	3.77	0.89	มาก	6
9	สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.75	0.87	มาก	7
10	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.77	0.89	มาก	6
11	สร้างวิธีการเพิ่มความพึงพอใจใช้ชุมชน	3.24	0.96	ปานกลาง	15
12	เสริมสร้างศิลปะด้านภาษาในการสื่อสารที่มีคุณภาพ	3.23	0.96	ปานกลาง	16

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
13	ต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมด้านการปรับปรุงรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.75	0.89	มาก	7
14	จัดทำทำเนียบของคนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชุมชนได้รับทราบ	3.56	0.81	มาก	10
15	การส่งเสริมให้คนในชุมชนได้พัฒนาการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.52	0.81	มาก	11
16	สนับสนุนบุคลากรสร้างองค์ความรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้กับชุมชน	3.23	0.96	ปานกลาง	16
17	จัดอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบเป็นรูปแบบเพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม	3.70	0.87	มาก	8
18	ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้วยการใช้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง	2.94	1.01	ปานกลาง	20
19	มหาวิทยาลัยเข้ามารับฟัง แลกเปลี่ยนร่วมคิดกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.75	0.87	มาก	7
20	มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมเพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	3.77	0.89	มาก	6
21	มีการติดตามผลประเมินผลกับชุมชนทุกครั้งที่มีกิจกรรม	3.80	0.90	มาก	3
22	จัดให้มีศูนย์ประสานงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ชุมชนติดต่อได้สะดวก	3.75	0.89	มาก	7
23	จัดรวบรวมข้อมูลเพื่อเผยแพร่ในกรณีที่ทำกิจกรรมประสบผลสำเร็จและแก้ปัญหาที่เป็นที่น่าสนใจของคนในชุมชน	3.70	0.87	มาก	8
24	สร้างความตื่นตัวให้กับคนในชุมชนโดยจัดเวทีประชาคมในรูปแบบต่าง ๆ	3.79	0.89	มาก	4
25	เสริมสร้างความเหมาะสมของกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม	3.61	0.84	มาก	9
26	สร้างเครือข่ายทางเทคโนโลยีสำหรับบุคคลทั่วไปสร้างความคิดเห็นด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	2.94	1.00	ปานกลาง	20
27	กิจกรรมมีความทันสมัยเข้ากับสังคมการดำรงชีวิตในปัจจุบัน	3.50	0.81	ปานกลาง	12
28	มหาวิทยาลัยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน	3.71	0.87	มาก	7

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
29	มหาวิทยาลัยศึกษาปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีจัดทำเว็บไซต์ให้คำแนะนำ	3.22	0.96	ปานกลาง	17
30	สร้างองค์กรที่เป็นแหล่งเรียนรู้ค้นคว้าข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมให้ชุมชนได้เข้ามาศึกษา	3.49	0.82	ปานกลาง	13
31	จัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำตลอดปี	4.42	0.72	มากที่สุด	1
32	มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทางด้านศิลปวัฒนธรรม	4.15	0.68	มาก	2
33	กิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในยุคปัจจุบัน	3.75	0.89	มาก	7
34	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม	2.87	1.04	ปานกลาง	21
35	ใช้พื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย	3.78	0.88	มาก	5
36	ให้โอกาสคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชื่อเรื่องและร่วมดำเนินการวิจัย	2.99	0.97	มาก	19
37	มหาวิทยาลัยนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเผยแพร่และประยุกต์ใช้	3.77	0.88	มาก	6
38	มหาวิทยาลัยจัดตั้งศูนย์ประเมินในชุมชน	3.48	0.82	มาก	14
39	มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิตนักศึกษาและคนในชุมชน	3.04	1.00	มาก	18
40	มหาวิทยาลัยร่วมจัดมีผู้นำหรือสมาชิกที่มีความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	3.79	0.89	มาก	4
	รวม	3.59	0.88	มาก	

จากตารางที่ 4-2 ความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำตลอดปีมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 4.42$) อันดับที่ 2 มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทางด้านศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.15$) อันดับที่ 3 มีการติดตามผลประเมินผลกับชุมชนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม และอันดับสุดท้ายได้แก่ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม ($\bar{X} = 2.87$)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อทราบสภาพปัญหาความต้องการและการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มหาวิทยาลัย มีการพัฒนารูปแบบเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนอย่างไร แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปและสภาพปัญหา รวมทั้งการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏดังข้อมูลแสดงดังตาราง

ตารางที่ 4-3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	28	41.18
1.2 หญิง	40	58.82
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	33	48.52
2.2 อายุ 31-40 ปี	24	35.29
2.3 อายุ 41-50 ปี	7	10.29
2.4 อายุ 51-60 ปี	4	5.88
2.5 อายุมากกว่า 60 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	33	48.52
3.2 ปริญญาตรี	15	22.06
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
3.4 ปริญญาโท	10	14.71
3.5 ปริญญาเอก	10	14.71

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
4. ตำแหน่ง		
4.1 ผู้บริหาร	6	8.82
4.2 อาจารย์	10	14.71
4.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติ	21	30.88
4.4 นิสิต นักศึกษา	31	45.59
5. หน่วยงานที่สังกัด		
5.1 คณะ	31	45.58
5.2 สถาบัน/ สำนัก	37	54.41
6. ประสบการณ์การทำงาน		
6.1 1-3 ปี	23	33.82
6.2 4-6 ปี	16	23.53
6.3 7-11 ปี	18	26.47
6.4 12-20 ปี	11	16.18
6.5 20 ปีขึ้นไป	-	-
7. ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม		
7.1 ไม่เคย	10	14.71
7.2 1 ครั้งต่อปี	29	42.64
7.3 2 ครั้งต่อปี	12	17.65
7.4 3 ครั้งต่อปี	13	19.12
7.5 4 ครั้งต่อปีขึ้นไป	4	5.88

จากตารางที่ 4-3 พบว่า เพศหญิงปฏิบัติงานในงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมคิดเป็นร้อยละ 58.82 มากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 41.18 ด้านอายุพบว่า ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาที่ทำกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 48.52 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.29 ช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.29 ช่วงอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.88 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.52 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.06

ระดับการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 14.71 ด้านตำแหน่งพบว่า นิสิตนักศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.59 เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คิดเป็น ร้อยละ 30.88 อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 14.71 และผู้บริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 8.82 ด้านหน่วยงานที่สังกัดพบว่าหน่วยงานที่สังกัด สถาบัน/ สำนัก คิดเป็นร้อยละ 54.41 หน่วยงานที่สังกัด คือ คณะคิดเป็นร้อยละ 45.58 ด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า ประสบการณ์การทำงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 1-3 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.82 ประสบการณ์การทำงาน 7-11 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.47 ประสบการณ์การทำงาน 4-6 ปี คิดเป็น ร้อยละ 23.53 และประสบการณ์การทำงาน 12-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.18 ด้านประสบการณ์ การอบรมพบว่าประสบการณ์การอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 1 ครั้งต่อปี คิดเป็น ร้อยละ 42.64 ประสบการณ์การอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 3 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 19.12 ประสบการณ์การอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 17.65 ไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 14.71 ประสบการณ์การอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 4 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5.88

ตอนที่ 2 ความต้องการด้านการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ ด้านการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏดังข้อมูลแสดงในตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลนโยบายด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม

ลำดับ	ประเภท	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
นโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
1	ฝ่ายบริหารกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมโดยมีแผนงานไว้ล่วงหน้าถึงความต้องการ ของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต	4.42	0.72	มากที่สุด	2
2	ฝ่ายบริหารศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.75	0.89	มาก	6
3	ฝ่ายบริหารสนับสนุนให้ทุนวิจัยงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม	3.82	0.82	มาก	5
4	การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใช้หลักการมีส่วนร่วม	3.24	0.96	ปานกลาง	13

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

ลำดับ	ประเภท	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
5	ฝ่ายบริหารให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมีการกำหนดไว้ในพันธกิจของมหาวิทยาลัย	3.66	0.90	มาก	10
6	ฝ่ายบริหารนำเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย	3.39	0.78	ปานกลาง	12
7	จัดตั้งโครงการระยะยาวเพื่อพัฒนาต่อเนื่องยั่งยืน	3.69	0.97	มาก	7
8	ฝ่ายบริหารรับฟังข้อเสนอแนะทุกฝ่าย	3.75	0.89	มาก	6
9	ฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.67	0.87	มาก	9
10	ฝ่ายบริหารกำหนดค่านิยมร่วมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.51	0.96	มาก	11
11	ฝ่ายบริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยสร้างหลักสูตร รายวิชาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.68	0.89	มาก	8
12	ฝ่ายบริหารจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้หอศิลป์ โรงละคร พิพิธภัณฑ์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	3.85	0.68	มาก	4
13	ฝ่ายบริหารมีแผนการพัฒนาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของมหาวิทยาลัย	4.43	0.72	มากที่สุด	1
14	การจัดทำแหล่งสารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรม	4.00	0.80	มาก	3
รวม		4.03	0.76	มาก	

จากตารางที่ 4-4 นโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณานโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ฝ่ายบริหารมีแผนการพัฒนาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของมหาวิทยาลัยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$) ฝ่ายบริหารกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมีแผนงานไว้ล่วงหน้าถึงความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบัน

และอนาคต ($\bar{X} = 4.42$) การจัดทำแหล่งสารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.00$) และอันดับ
สุดท้ายได้แก่ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใช้หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.24$)

ตารางที่ 4-5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรม

ลำดับ	ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
15	บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	4.52	0.45	มากที่สุด	4
16	บุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยการฝึกอบรม	3.87	0.89	มาก	7
17	อาจารย์มีศักยภาพตรงกับแนวทางการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.84	0.88	มาก	9
18	จัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	4.67	0.49	มากที่สุด	1
19	เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยมีสิ่งจูงใจเช่นการมอบรางวัลในการปฏิบัติงานดีเป็นต้น	3.91	0.81	มาก	6
20	มอบหมายงานตามภาระหน้าที่ให้ตรงตามความสามารถ	3.99	0.77	มาก	5
21	สนับสนุนทุนการปฏิบัติงานตามโครงการที่วางแผนประจำปีอย่างเหมาะสม	4.60	0.51	มากที่สุด	3
22	ส่งเสริมและกระตุ้นการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและมีศักยภาพ	4.60	0.51	มากที่สุด	2
23	การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ	3.99	0.73	มาก	5
24	โครงสร้างการบริหารในการปฏิบัติด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างไรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.85	0.68	มาก	8
25	ชุมชนหรือองค์กรมีการสร้างกลไกที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	3.39	0.78	มาก	12
26	สร้างบรรยากาศให้ปฏิบัติงานและ เน้นการปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจ ในระดับสถาบันและระดับผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาผู้นำในอนาคต	3.69	0.97	มาก	10

ตารางที่ 4-5 (ต่อ)

ลำดับ	ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
27	การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นำหลักธรรมาภิบาลมา กำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ ปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.64	0.90	มาก	11
	รวม	3.75	0.67	มาก	

จากตารางที่ 4-5 ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า จัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.67$) สนับสนุนทุนการปฏิบัติงานตามโครงการที่วางแผนประจำปีอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.60$) ส่งเสริมและกระตุ้นการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและมีศักยภาพ ($\bar{X} = 4.60$) และอันดับน้อยที่สุดได้แก่ ชุมชนหรือองค์กรมีการสร้างกลไกที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ($\bar{X} = 3.39$)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชนต่อสถาบันอุดมศึกษา

ตารางที่ 4-6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชนต่อสถาบันอุดมศึกษา

ลำดับ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชน	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
28	ฝ่ายบริหารจัดการเสวนาในการรับฟังความคิดเห็นความต้องการ ของชุมชน/ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.85	0.68	มาก	4
29	ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุนในการศึกษาต่อและการฝึกอบรม รวมถึงการเรียนรู้อื่นๆ ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.63	0.90	มาก	11
30	การบูรณาการงานบริการวิชาการแก่สังคมกับการเรียน การสอน ความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน	3.87	0.89	มาก	3

ตารางที่ 4-6 (ต่อ)

ลำดับ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชน	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
31	การสำรวจความต้องการของชุมชน หรือภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือหน่วยงานวิชาชีพ	3.42	0.86	มาก	13
32	ความร่วมมือด้านบริการวิชาการเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	3.64	0.90	มาก	10
33	โครงการนี้สามารถนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการกับการเรียนการสอน	3.91	0.81	มาก	2
34	ผลการประเมินนำไปใช้สร้างงานวิจัยศิลปวัฒนธรรม	3.84	0.88	มาก	5
35	ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จสูงสุด	3.71	0.87	มาก	8
36	การบริการนักศึกษาทันต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษา	4.42	0.72	มากที่สุด	1
37	การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ร่วมกับการปฏิบัติงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเกิดรูปแบบใหม่ ๆ	3.51	0.82	มาก	12
38	การวัดผลสำเร็จโดยวัดผลด้านทักษะทางสังคม ความใฝ่รู้ สุนทรียภาพทางด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บุคลิกภาพ สุขภาพที่ดี และความเชื่อมั่นในตนเอง	3.24	0.96	ปานกลาง	14
39	การวัดผลสำเร็จโดยวัดผลนิสิตนักศึกษามีความรักภาคภูมิใจในสถาบันที่ศึกษา รักความเป็นไทย	3.77	0.89	มาก	7
40	ผลสำเร็จจากชุมชนวัดจากรักบ้านเกิดและร่วมอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.79	0.89	มาก	6
41	การวัดผลนิสิตนักศึกษาสามารถนำความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ	3.22	0.96	ปานกลาง	15
42	การประเมินความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.70	0.87	มาก	9
รวม		3.70	0.80	มาก	

จากตารางที่ 4-6 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า

การบริการนักศึกษาทันต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.42$) โครงการนี้สามารถนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการกับการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.91$) การบูรณาการงานบริการวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอน ความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ($\bar{X} = 3.87$) และอันดับน้อยที่สุดได้แก่การวัดผลนิสิตนักศึกษาสามารถนำความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.22$)

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลจากแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่มีสาระเกี่ยวกับรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใน 6 ประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 2 คน คือ ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวน 2 คน คือ ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง รวม 6 ท่าน และจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 3 สถาบันและการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำนักศึกษาที่ทำกิจกรรมในด้านวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน โดยการรวบรวมและจำแนกประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านสถาบันการบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นโยบาย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมาก มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว และเหตุผลในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพราะการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและมีความสำคัญต่อมนุษย์ ต่อสังคมมนุษย์ เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต การกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย

มีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติทุกระดับ มีโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีสำนักศิลปวัฒนธรรมองค์ความรู้นวัตกรรมที่พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนจากการสัมภาษณ์ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดั้งเดิมที่กการสัมภาษณ์ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไรและมีเหตุผลอย่างไรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่า

“ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมีการสำรวจความต้องการอย่างสม่ำเสมอเพื่อทราบความต้องการของชุมชนในด้านวัฒนธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

จากการสัมภาษณ์ การกำหนดแผนงานและโครงสร้างการสนับสนุนงบประมาณมีหรือไม่อย่างไร ทั้งด้านการวิจัยและนวัตกรรม พบว่า

“ในการกำหนดโครงสร้างนั้นสำนักงานส่งเสริมบริหารงานวิจัยด้านการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจนสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากลมีคุณธรรมนำความรู้คิดเป็นทาเป็นและดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงบัณฑิตมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมใฝ่รู้และมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“การวิจัยและสร้างนวัตกรรมนั้นสำนักศิลปวัฒนธรรมได้ทำการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และผลงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียนองค์ความรู้ที่พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

จากการสัมภาษณ์ การจัดทำแผนพัฒนางานด้านการบริการวิชาการการเสริมสร้างชุมชนด้านการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม ใ่ว่างไร พบว่า

“แผนงานบริการวิชาการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาขั้นพื้นฐานความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสุขภาวะต่อคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและในวิถีชุมชน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

ประเด็นที่ 2 การกำหนดแผนและโครงการการสนับสนุนงบประมาณจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องมีนโยบายแผนงาน โครงสร้างและการบริหารจัดการงานทำงานบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบสานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยภูมิปัญญา

ท้องถิ่นตามจุดเน้นของสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเกณฑ์มาตรฐานตาม การประเมินของ สกอ. เป็นตัวชี้วัดคั้งบันทึกการสัมภาษณ์ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ โครงสร้างการบริหารในการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างไร พบว่า

“กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมจัดทำแผนด้านทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนรวมทั้งจัดสรร งบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1)

“มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนด้านทำนุ บำรุงศิลปะและวัฒนธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้าน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“มีการนำไปเผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมต่อ สาธารณชนกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“มีการประชุมร่วมกันในแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในที่ประชุมเสนอเพื่อให้การทำงานตรงตาม ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

ประเด็นที่ 3 ด้านบุคลากรมีการกำหนดควิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษามีการถ่ายทอดสู่ ผู้ปฏิบัติทุกระดับ จากการสัมภาษณ์ด้านบุคลากรมีการกำหนดควิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษา มีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกระดับหรือไม่อย่างไร

“มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนแต่งตั้งคณะกรรมการในการปฏิบัติ อย่างชัดเจนและสามารถให้ฝ่ายปฏิบัติงานดำเนินงานอย่างถูกต้อง” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

จากการสัมภาษณ์ ในการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานและเน้นการปรับปรุงงานให้ สอดคล้องกับภารกิจในระดับสถาบันและระดับผู้ปฏิบัติงานและมีการพัฒนาผู้นำในอนาคตหรือไม่ อย่างไร

“การสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 2)

“ปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจในระดับสถาบันและระดับคณะ โดยมีการพัฒนา ผู้นำไปสู่อนาคต” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติพันธกิจหลักคือการเรียนการสอนการวิจัยการบริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมในการดำเนินพันธกิจหลัก สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องดำเนินงานผ่านคณะดังนั้นคณะต้องมีการพัฒนาแผนเพื่อกำหนดทิศทาง การพัฒนาและการดำเนินงานของคณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มสถาบันตลอดจนมีการบริหารทั้งด้านบุคลากรการเงินความเสี่ยงและการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกิจหลักให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“มีการพัฒนาแผนกลยุทธ์โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของคณะและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของคณะสถาบันรวมทั้งสอดคล้องกับกลุ่มสถาบันและเอกลักษณ์ของคณะและพัฒนาไปสู่แผนกลยุทธ์ทางการเงินและแผนปฏิบัติการประจำปีตามกรอบเวลาเพื่อให้บรรลุผลตามตัวบ่งชี้และเป้าหมายของแผนกลยุทธ์และเสนอผู้บริหารระดับสถาบันเพื่อพิจารณาอนุมัติ” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

ประเด็นที่ 4 ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการมีส่วนร่วมทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอก จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่าในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลที่อธิบายการดำเนินงานอย่างชัดเจนดังบันทึกการสัมภาษณ์ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ มีการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์งานด้านศิลปวัฒนธรรมและมีการวางแผนในการอนุรักษ์ไว้อย่างไร พบว่า

“มีการดำเนินงานด้านอนุรักษ์ส่วน โบราณของสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานร่วมกับคณะกรรมการให้บรรลุผลเป็นไปตามแผนมีการร่วมกันกำหนดนโยบายเป้าหมายและทิศทาง การดำเนินงาน/ กิจกรรม โครงการด้านเอกสาร” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“มีการวางแผนการดำเนินงาน โครงการด้านเอกสาร โบราณ โดยให้คณะกรรมการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับงานเอกสาร โบราณให้มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน โครงการให้ชัดเจนและให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดและให้มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระยะและต่อเนื่องทุกครั้งประชุมปรึกษาหารือในเรื่องการดำเนินงาน โครงการด้านเอกสาร โบราณทุกโครงการต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมได้รับผลประโยชน์ที่จัดทุกครั้ง” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“การวางแผนทุกครั้งต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกิจกรรม โครงการด้านเอกสาร โบราณของหน่วยงานเพื่อให้มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานกิจกรรม โครงการผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“มีการหาแนวปฏิบัติที่ดีจากความรู้ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคลทักษะของผู้มีประสบการณ์ตรง และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ตามประเด็นความรู้ที่น้อยครอบคลุมพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตและ ด้านการวิจัยจัดเก็บอย่างเป็นระบบ โดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

จากการสัมภาษณ์ การกำกับดูแลและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไว้อย่างไร พบว่า

“การกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารและแผนพัฒนาบุคลากร สายวิชาการและสายสนับสนุนดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามระบบและ กลไกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพันธกิจและพัฒนาการของคณะที่ได้ปรับให้การดำเนินงานด้าน การประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานคณะตามปกติที่ประกอบด้วย การควบคุม คุณภาพการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินคุณภาพ” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมต่างร่วมกับชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในทุกครั้ง จะมีการกำกับดูแลและประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

ประเด็นที่ 5 กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการทำ นุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดั้งเดิมที่การสัมภาษณ์ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ การดำเนินงานในด้านของชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ในเขต บริการวิชาการอย่างไร พบว่า

“สถาบันมุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชนนักศึกษาและบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงาม ของศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของอีสานและของชาติหรือส่งเสริม อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล ความรู้ทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเพื่อประโยชน์แก่ การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่สืบไปโดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพอาหารยาสมุนไพรแพทย์ทางเลือก 2) ด้านศิลปกรรมสถาปัตยกรรมหัตถกรรมสิ่งทอ เครื่องจักสาน 3) ด้านภาษาวรรณกรรมตำนานผญาสุภาษิต และ 4) ด้านความเชื่อพิธีกรรมงานบุญ ประเพณี” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“เราเน้นกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในระดับและรูปแบบต่าง ๆ มุ่งการส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่น” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“สถาบันมีการเชิญผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมมาปรึกษาหารือกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เชิญประชุมเพื่อรับทราบถึงความต้องการ และหาแนวทางในการบริการวิชาการร่วมกัน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“มีการจัดงานร่วมกับชุมชนในงานวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอทุก ๆ ปี” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ร่วมกับมหาวิทยาลัย” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 6)

ประเด็นที่ 6 ตามบริบทและสภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมี การดำเนินการพร้อมการจัดทำแหล่งสารสนเทศ ผลการปฏิบัติงานปัญหาและอุปสรรคโดยชุมชนมี ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางป้องกัน จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ดังบันทึกการสัมภาษณ์ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ การดำเนินงานในมหาวิทยาลัยในการเรียนการสอนด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ใว้อย่างไร พบว่า

“ด้านการเรียนการสอนเราเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรมมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพและมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาผู้ที่มีศักยภาพสูงให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ แข่งขันได้ในภูมิภาคอาเซียน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“สร้างองค์ความรู้พัฒนานวัตกรรมจากการวิจัยและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการที่จะเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนสังคมและประเทศ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงให้ดีขึ้น” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“บริการวิชาการและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีจากความเข้มแข็งทางวิชาการของ มหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพการจัดการสุขภาวะและสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนขยายไปสู่สังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน และเชื่อมโยงกลับสู่การเรียนการสอนการวิจัยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่าน ที่ 3)

“ศึกษา เรียนรู้ สืบสาน เผยแพร่ ฟื้นฟู เพื่อธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียนเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และ สังคม และการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

สืบสาน เผยแพร่ ฟื้นฟู และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมของอาเซียน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ทั้ง 6 ประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย ด้านสถาบัน การบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นโยบายการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมาก มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว การกำหนดแผนและโครงการการสนับสนุนงบประมาณ ด้านบุคลากรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษามีการถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ การสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจในระดับสถาบันและระดับคณะ โดยมีการพัฒนาผู้นำไปสู่อนาคต ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีส่วนร่วมทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอก กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชน นักศึกษา และบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม สภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการดำเนินการพร้อมการจัดทำแหล่งสารสนเทศ ผลการปฏิบัติงานปัญหา และอุปสรรค โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางป้องกัน สร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึก และ ความรับผิดชอบต่อสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสิ่งแวดล้อมแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์เนื้อหาโครงการต่าง ๆ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
**ผลการสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาใน
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

การสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา
 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการทำ
 นุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในเขตบริการวิชาการจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของทั้ง
 3 มหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามของชุมชน นำมาสร้างโครงร่างรูปแบบเพื่อนำเสนออาจารย์
 ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบและประเมินร่างรูปแบบเบื้องต้นตามลำดับดังนี้

1. การร่างรูปแบบครั้งที่ 1

ผู้วิจัยได้นำวัตถุประสงค์รูปแบบหลักการพื้นฐานของรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบ
 ที่ประกอบด้วยกลไกของรูปแบบและการดำเนินงานในการใช้องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบ
 ย่อยตามกรอบแนวคิดองค์ประกอบรูปแบบ 6 องค์ประกอบ (สมาน อิศวภูมิ, 2525, หน้า 83-84)

ผู้วิจัยปรับเพื่อความเหมาะสมกับด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็น 4 องค์ประกอบดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวการประเมินรูปแบบ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าวัตถุประสงค์ของรูปแบบควรปรับรูปแบบการเขียนสำนวนภาษาให้สละสลวยและรวบรัดชัดเจนเพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้องและชัดเจน

3. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ

รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยด้านใหญ่ ๆ 2 ด้านคือ

3.1 ด้านมิติสถาบัน (Nomothetic dimension) ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่สถาบันอุดมศึกษา (Institution) 3 แห่ง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีบทบาทหน้าที่ (Role) ของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยฝ่ายบริหารจะกำหนดบทบาทหน้าที่ลงสู่ฝ่ายปฏิบัติภายใต้กฎระเบียบอย่างเป็นทางการความมุ่งหวัง (Expectation) เป็นสิ่งมุ่งหวังแสดงออกเป็นพฤติกรรมของสถาบันอุดมศึกษาและชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่คาดหวังในบทบาทหน้าที่ในการทำงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุตามพันธกิจและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.2 ด้านมิติบุคคลากร (Idiographic dimension) ได้แก่บุคคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบุคคลากรแต่ละคน (Individual) บุคคลากรในระดับต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่งบุคลิกภาพ (Personality) ลักษณะต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นบุคคลอาจเป็นแนวคิด ความเชื่อ ความถนัด ทัศนคติ ความรู้หรือ อารมณ์ซึ่งหมายถึงบุคคลากรที่ปฏิบัติงานในทุกกระดับของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่งความต้องการส่วนตัว (Need)

เป็นความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่งโดยรวมต้องการความมั่นคงในอาชีพ

อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าให้นำหลักทฤษฎีพื้นฐานและหลักการมาสรุปให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับหลักการในการร่างรูปแบบและอธิบายเป็นข้อ ๆ ให้สามารถเข้าใจได้

1. องค์ประกอบหลักรูปแบบ

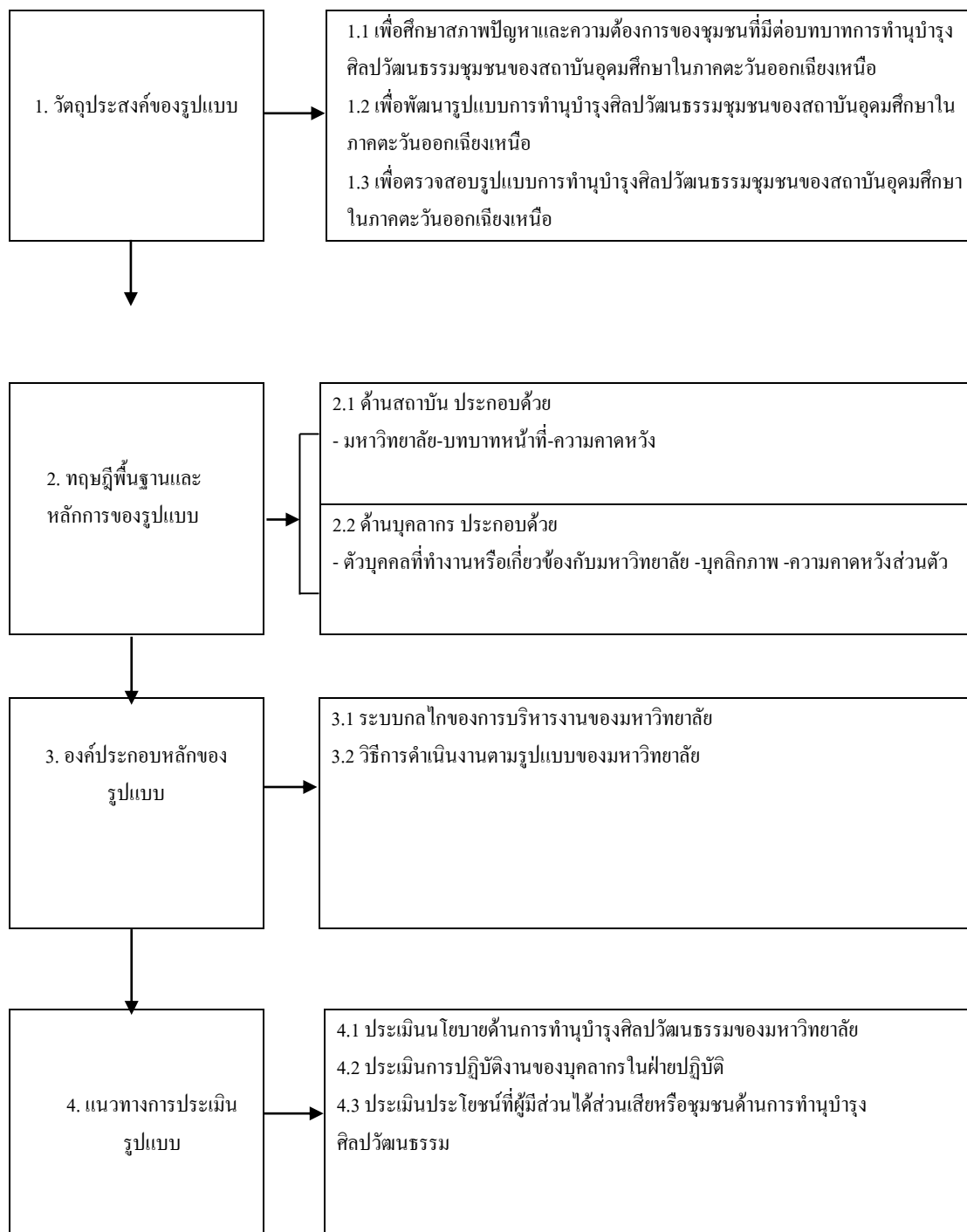
ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ระบบกลไกของรูปแบบ

ประกอบด้วยการกำหนดโครงสร้างของการบริหาร วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ เพื่อให้รูปแบบการบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบผลสำเร็จอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะนำเสนอการสร้างรูปแบบทั้ง 4 หลักการเป็นแผนภูมิเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 แนวทางการประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้สามารถนำรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนประสบผลสำเร็จบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ดังนี้ 1) ประเมินนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 2) ประเมินฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 3) ประเมินผลของรูปแบบที่เกิดประโยชน์กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะเรื่องการใช้สำนวนภาษาให้อ่านเข้าใจและการลำดับขั้นตอนให้ชัดเจน

จากผลการสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นตามแผนภาพที่ 4-1

ภาพที่ 4-1 การร่างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การยกย่องครั้งที่ 2

ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาตามคำแนะนำปรับปรุงตามยกย่องครั้งที่ 1, 2 และนำไปสู่การยกย่องครั้งที่ 3 ดังนี้ จากการสรุปผล การตรวจ ประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเป็นร่างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางการกำหนดรูปแบบตามครั้งที่ 1 เป็นเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบจากการยกย่องครั้งที่ 3 นำมาสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำนักศึกษาที่ทำกิจกรรมในด้านวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน จากการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 ค่าเฉลี่ย การตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบผลสำเร็จในสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	รายละเอียดเนื้อหาองค์ประกอบรูปแบบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
		\bar{X}	ระดับ	\bar{X}	ระดับ
1	วัตถุประสงค์รูปแบบ	4.56	มากที่สุด	4.68	มากที่สุด
2	ทฤษฎีพื้นฐาน/ หลักการรูปแบบ	4.72	มากที่สุด	4.44	มาก
3	องค์ประกอบหลักรูปแบบ	4.52	มากที่สุด	4.51	มากที่สุด
4	แนวการประเมินรูปแบบ	4.45	มาก	4.80	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.56	มากที่สุด	4.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 4-7 แสดงว่า ภาพรวมของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56, 4.60, 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความเหมาะสมในวัตถุประสงค์ ทฤษฎีพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ องค์ ประกอบหลักของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72, 4.56, 4.52$)
ความเหมาะสมในแนวทางการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) ด้านความเป็นไปได้
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ด้านความเป็นไปได้ 3 ข้อ ได้แก่ แนวทางการประเมิน
รูปแบบ วัตถุประสงค์รูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80, 4.68,$
4.51) ทฤษฎีพื้นฐานหลักการรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงรูปแบบ
การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้สมบูรณ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กำหนดการดำเนินการวิจัยและประชากรและกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

ข้อที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสรุปผลการวิจัยครั้งนี้

ข้อที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนโดยการวิเคราะห์แบบสอบถามเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นสรุป

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำตลอดปีมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีการปฏิบัติมาก ซึ่งเรียงตามลำดับดังนี้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทางด้านศิลปวัฒนธรรมมีการติดตามผลประเมินผลกับชุมชนทุกครั้งที่มีกิจกรรมมหาวิทยาลัยมีการร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอส่วนประเด็นอื่น ๆ อยู่ในระดับที่มากและปัญหาและความต้องการในระดับปานกลางและ

น้อยได้แก่ สร้างเครือข่ายทางเทคโนโลยีสำหรับบุคคลทั่วไปสร้างความคิดเห็นด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม

สรุปภาพรวมผลการศึกษาศาสนาปัญหาความต้องการของชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้

1) ชุมชนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต้องพัฒนาไปพร้อมกันในการพัฒนาด้านการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือกลุ่มชุมชนใน พื้นที่เขตบริการของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ลำดับความสำคัญในการพัฒนาในการพัฒนาการปฏิบัติด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังต่อไปนี้ปัญหาในการใช้ เทคโนโลยีและการจัดทำเว็บไซต์ให้คำแนะนำกับชุมชน การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคนในชุมชนไม่สม่ำเสมอ ปัญหาการให้โอกาสคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดชื่อเรื่องวิจัย และร่วมดำเนินการวิจัย และปัญหาการส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกัน ใน การดำเนินชีวิตด้วยการใช้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง

ข้อที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาตามภารกิจด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาโครงการต่าง ๆ ด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมสรุปเป็นประเด็นโดยภาพรวมพบว่า

1) สถาบันมีระบบกลไกทางการบริหารด้านศิลปวัฒนธรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมภาพลักษณ์บริการวิชาการแก่สังคมเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประชาคม ทุกระดับและชุมชนสร้างสรรค์และบูรณาการมีกระบวนการบริหารหน่วยงานให้สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามหลักธรรมาภิบาล โปร่งใสและตรวจสอบได้ การส่งเสริมและพัฒนา ภาพลักษณ์เป็นที่พึ่งด้านการเรียนรู้และวิชาการของสังคมและชุมชนสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของ หน่วยงานผลงานด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ และการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ (Community integration) เป็นแหล่งอนุรักษ์ พัฒนา ถ่ายทอด และฟื้นฟูภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีอีสาน เพื่อมุ่งเน้น การพัฒนาชุมชน และสังคมศึกษาค้นคว้ารวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาด้าน ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี

2) ด้านปฏิบัติการการบริหารจัดการมีกระบวนการบริหารหน่วยงานให้สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลมีระบบบริหารการเงินอย่างยั่งยืน มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมีกระบวนการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการพัฒนาหน่วยงานมีผลการประเมินประกันคุณภาพอยู่ในเกณฑ์

มาตรฐานการวิจัยผลงานวิจัยด้านศิลปะ-วัฒนธรรม-สังคม-อิสานศึกษาที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นที่พึงของสังคมใช้เป็นแหล่งอ้างอิงที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติมีผลงานวิจัย/ นวัตกรรมที่ช่วยพัฒนาสังคมและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยให้สามารถทำงานร่วมกับนักวิจัยภายนอกทั้งในและต่างประเทศพัฒนาระบบและกลไกการบริหารงานทานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการบูรณาการกับการวิจัยการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา

3) ด้านสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้อนุรักษ์พลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย

4) ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชนอนุรักษ์สืบสานฟื้นฟูเผยแพร่และพัฒนางานศิลปะ-สังคม-วัฒนธรรมอิสานอย่างสร้างสรรค์เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาและชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามและมีสุนทรียภาพทางศิลปะตลอดจนรู้เท่าทันวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

สถาบันอุดมศึกษาสามารถสนองความต้องการของชุมชนทางวิชาการและประชาชนโดยทั่วไปอย่างเป็นมาตรฐานกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วนการจัดตั้งเครือข่ายด้านวัฒนธรรมกับชุมชนต่าง ๆ การบริการนักศึกษาทันต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษา ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีการปฏิบัติมาก ซึ่งเรียงตามลำดับดังนี้โครงการนี้สามารถนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการกับการเรียนการสอนการบูรณาการงานบริการวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฝ่ายบริหารจัดการเสวนาในการรับฟังความคิดเห็นความต้องการของชุมชน/ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ข้อที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบและจากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย

1) ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับที่มากที่สุดความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

3) ด้านองค์ประกอบหลักรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ด้านแนวทางการประเมินรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปภาพรวมของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ด้านทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ด้านองค์ประกอบหลักรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านแนวทางการประเมินรูปแบบ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีโดยการรวมประเด็นจากแบบสัมภาษณ์ที่คำถามมีจุดประสงค์ในกลุ่มเดียวกันนำมารวบรวมได้ประเด็นสำคัญทั้ง 3 ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มรวมผลการวิเคราะห์จากข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับคือ แบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแบบสอบถามสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ที่นำมาอภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อดังนี้

1. การศึกษาความต้องการของชุมชนที่มีต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีและการจัดทำเว็บไซต์ให้คำแนะนำกับชุมชนทำให้การสื่อสารทางเทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงชุมชนอย่าง เช่น การจัดทำเว็บไซต์ด้านการแสดงความคิดเห็นผ่านทางโทรศัพท์มือถือ การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิตนักศึกษาและคนในชุมชนไม่สม่ำเสมอปัญหาและการให้โอกาสคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดชื่อเรื่องวิจัยและร่วมดำเนินการวิจัย รวมถึงปัญหาการส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้วยการใช้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้องการบริการนักศึกษาทันต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษา ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีการปฏิบัติมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การปฏิบัติไม่ต่อเนื่องไม่นำผลการประเมินไปใช้ไม่ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานและการประเมินความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียความร่วมมือด้านบริการวิชาการการวัดผลนิสิตนักศึกษาสามารถนำความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและความเชื่อมั่นใน

ตนเองและการประกอบอาชีพซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์ (2546) รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสถาบันอุดมศึกษา ได้ผลการศึกษาดังนี้

1) ปรัชญา นโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงานโครงการ ที่มีความชัดเจน โดยระบุถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมและมีผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเห็นความสำคัญในเรื่องนโยบายและแผนงานการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2) การพัฒนาองค์กร หน่วยงานรองรับภายในเกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรหรือหน่วยงานกลางด้านศิลปวัฒนธรรม องค์กร หน่วยงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งนี้โดยหน่วยงานสามารถกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการและบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2.1) องค์กร หน่วยงาน ทำหน้าที่ประสานการดำเนินต่าง ๆ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการและควรมีผู้บริหารระดับสูงรับผิดชอบดูแลด้วย

2.2) องค์กร หน่วยงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ควรมีการกำหนดนโยบาย ในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ ด้านภูมิปัญญาไทยและศิลปวัฒนธรรมไทย

2.3) องค์กร หน่วยงานบริการวิชาการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรเน้นกิจกรรมการส่งเสริมการเผยแพร่ให้มากขึ้น เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรมอาชีพแก่ประชาชนทั่วไป

2.4) องค์กร หน่วยงานส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เน้นการส่งเสริม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการเก็บรักษาอย่างเป็นระบบการวิจัยและการบริการวิชาการ

2.5) องค์กร หน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษาในด้านการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม เน้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม การปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ชมรมและสโมสรต่าง ๆ

3) การบริหารจัดการองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการจัดการบริหารอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านโครงสร้างและสายการบังคับบัญชา การวางนโยบายและแผนงาน แผนปฏิบัติการงบประมาณ มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิและมีประสบการณ์ที่ตรงกับสายงาน มีการพัฒนาบุคลากร อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัย ที่ทันกับเหตุการณ์ เป็นต้น ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมาก มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว และเหตุผลในการกำหนดวิสัยทัศน์เพราะการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและมีความสำคัญต่อมนุษย์ ต่อสังคมมนุษย์ เป็นพื้นฐานของการดำเนิน

ชีวิต การกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย มีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติทุกระดับมีโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีสำนักศิลปวัฒนธรรม องค์ความรู้ นวัตกรรมที่พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนจากการสัมมนาและ การสนทนากลุ่มพบว่าสถาบันอุดมศึกษาวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

3.1) สร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากลมีคุณธรรมนำความรู้คิดเป็นทำ เป็นและดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง บัณฑิตมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่รู้ และมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม

3.2) วิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และผลงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียนองค์ความรู้นวัตกรรมที่พัฒนาขีด ความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน

3.3) งานบริการวิชาการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสุขภาพ

3.4) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และในวิถีชุมชนซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของชุมชนศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2549) บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและค่านิยมของเยาวชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยสรุปว่า

1) บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมมีสี่ด้าน คือ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและด้าน การทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม อาจารย์และนักศึกษาเห็นด้วยว่าสถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติทั้งโดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดหลักสูตรและการสอนอยู่ในระดับ มาก

2) การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสหกรรมเนติ ธรรมคดิธรรมและวัตรธรรม ทำให้นักศึกษาเกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้ง โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัตรธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

3) การส่งเสริมค่านิยมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ ค่านิยมเกี่ยวกับ สังคมและค่านิยมเกี่ยวกับตนเองทั้ง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทั้งอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและ โดยรวม ปรากฏว่าค่านิยมได้รับอิทธิพลทางตรงจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมมากที่สุดถึงร้อยละ 68 ส่วนการจัดหลักสูตรและการสอนมีอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่านตัวแปรการบริการชุมชนการทำงาน บำรุงศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมโดยรวมร้อยละ 58.90 ส่วนวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลทางตรง

จากการจัดหลักสูตรและการสอนมากที่สุดถึงร้อยละ 37 รองลงมาเป็นอิทธิพลทางตรงจากการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมร้อยละ 36 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการวิจัยโดยผ่านตัวแปรการบริการวิชาการแก่ชุมชนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำหรับบทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการบริการวิชาการแก่ชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ การวิจัย ทั้งยังมีอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่านตัวแปรด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน

2. รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เนื่องจาก การบริหารมีแผนการพัฒนาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับแผนแม่บทของสถาบันอุดมศึกษาทั้งด้านนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจและด้านปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษามีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารมีการกำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชนหรือองค์กรมีการสร้างกลไกที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและยังยึสถาบันอุดมศึกษามีนโยบายแผนงาน โครงสร้างและการบริหารจัดการงานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบสานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามจุดเน้นของสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของจรัสวัฒน์ พิระสันต์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ (2542) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนา ศิลปกรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า การพัฒนา รูปแบบภารกิจของ มหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่นเป็นการพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดด้านการมีส่วนร่วม ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชนทางด้านศิลปวัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาวิสัยทัศน์และนโยบายของภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวรการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกได้ 4 ระดับโดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการฯร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับชุมชนทางด้านศิลปกรรมท้องถิ่นในทุกภารกิจหลักและทุกระดับของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้านหลักสูตรเนื้อหากระบวนการเรียนการสอนรวมทั้งวางแผนร่วมกันในรูปของ คณะกรรมการฯ 2) ด้านการวิจัยมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้าน วิจัยศิลปกรรมท้องถิ่น โดยวางแผนและกำหนดโครงสร้างเพื่อดำเนินการวิจัยในลักษณะของ คณะกรรมการเรียนรู้อันร่วมกันและค้นหาค้นหาองค์ความรู้ใหม่ 3) ด้านบริการวิชาการมหาวิทยาลัยร่วมกับ

ชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายเป็นการดำเนินการโครงการในระดับปฏิบัติในรูปของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลและตอบสนองความต้องการของชุมชน

4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายโครงสร้างของภารกิจเพื่อจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ดำเนินการตามงานและโครงการของมหาวิทยาลัยดังนั้นรูปแบบการพัฒนาภารกิจของมหาวิทยาลัยในครั้งนี้จึงเป็นรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนตามภารกิจทั้ง 4 ด้านของมหาวิทยาลัยในอันที่จะพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่นต่อไปและมีความสอดคล้องกับ เพชรสุดา ภูมิพันธ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารสถาบันเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ด้านของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจักเป็นไปตามหลักการและวิธีการดังต่อไปนี้

1) ภารกิจด้านการผลิตบัณฑิตหลักการ สถาบันอุดมศึกษาจักผลิตบัณฑิตตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก บัณฑิตที่ผลิตจากสถาบันจักมีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับท้องถิ่น

2) ภารกิจในด้านการวิจัยหลักการ ส่งเสริม สนับสนุนและริเริ่มการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อรวบรวม อนุรักษ์พัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนและในการสร้างคุณภาพระหว่างมนุษย์สังคมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

3) ภารกิจในด้านบริการทางวิชาการแก่สังคมหลักการ สถาบันจักต้องทำหน้าที่เป็นคลังแห่งความรู้ของท้องถิ่น ต้องสามารถประยุกต์หรือแปลงความรู้สากลให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

4) ภารกิจในด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมหลักการสถาบันจักต้องมีบทบาทอย่างสำคัญในการศึกษา เผยแพร่ ทำนุบำรุงและแสดงให้คนในท้องถิ่น ได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และแสดงให้เห็นที่ประจักษ์แก่คนในท้องถิ่นและแก่คน โดยทั่วไปด้วยว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมสถาบันจักต้องศึกษาและเสนอทางเลือกในการตอบสนองต่อวัฒนธรรมเมืองและวัฒนธรรมต่างชาติที่แผ่เข้ามาสู่ท้องถิ่นอย่างรู้เท่าทันข้อดีข้อเสียและอย่างรู้จักคัดเลือกให้สอดคล้องกับชีวิตของท้องถิ่น วิธีการ การดำเนินงานตามหลักการข้างต้น และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิกเตอร์ (Victor, 2009) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ ศิลปะในประเทศไทยสิงคโปร์: ภายใต้กรอบของระบบตัวชี้วัดในชุมชน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการบูรณาการ ศิลปวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมโยงการวัดไปสู่ระบบตัวชี้วัดของชุมชน เพื่อเชื่อมต่อไปยังบทบาทของรัฐบาลสิงคโปร์ โดยเฉพาะคณะกรรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมศิลปะ และวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าหมายของรัฐบาล ซึ่งกลายมาเป็นภารกิจเร่งด่วน

อันดับต้น ๆ ของรัฐบาลสิงคโปร์ ที่ให้งบประมาณส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการอย่างเต็มรูปแบบ เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมให้เข้าไปสู่วิถีชีวิตประจำวันของประชาชน กระบวนการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมาจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง ได้แก่ จากตัวแทนเก็บข้อมูล การเยี่ยมชมที่จริงในชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ การใช้โทรศัพท์สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 คน ซึ่งเป็นคนที่มีอำนาจในท้องถิ่นและในบริษัทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ รวมไปถึงผู้ทำนโยบาย ศิลปิน บุคลากรจากบริษัทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ส่วนการใช้แบบสอบถามสำรวจนั้น ใช้กับกลุ่มตัวอย่างในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ได้แก่ เต็มราคา 25% โรงละคร 25% ดนตรี 20% ที่สนศิลป์ 20% และวรรณกรรม 10% มีหลักการ 4 ข้อ ที่เป็นแนวทางในการช่วยผู้วิจัยในการสร้างกรอบแนวคิด ได้แก่ 1) นิยามของศิลปะ วัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณค่า ความพึงพอใจ และความเป็นจริงของผู้อยู่อาศัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของชุมชน 2) แนวคิดของการมีส่วนร่วมซึ่งผู้อยู่อาศัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันในด้านศิลปะ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ 3) การแสดงด้านการสร้างสรรค์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ไปในความหมายที่หลากหลาย 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมซึ่งขึ้นอยู่กับศิลปะเฉพาะ และทรัพยากรต่าง ๆ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร สำคัญคือ 1) ความพึงพอใจ 2) การมีส่วนร่วม 3) ผลกระทบ และ 4) ส่วนสนับสนุนต่าง ๆ ผลการวิจัยจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบกลับมาพบว่า ร้อยละ 75 เห็นด้วยที่ทำให้ศิลปะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมความแน่นอนของคนในชุมชน ร้อยละ 76 เห็นว่ารัฐบาลควรสนับสนุนศิลปะแต่ละคนพัฒนาปัญญาและธุรกิจชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกัน สามารถเพิ่มผู้ชมในโรงภาพยนตร์ การจัดงานศิลปะต่าง ๆ ด้านสังคมสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในประเทศสิงคโปร์ เช่น เทศกาลศิลปะสิงคโปร์ (Singapore arts festival) ร้อยละ 70 เห็นว่า กิจกรรมทางด้านศิลปะจำทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศสิงคโปร์มากขึ้น ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาสามารถช่วยเหลือการสร้างเครือข่าย และความเชื่อมั่นในชุมชน และช่วยสร้างสรรค์ความรู้สึกร่วม จากการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 68 ของผู้ตอบคำถามรู้สึกว่าการรัฐบาลไม่มีการให้แสดงความคิดเห็นสาธารณะที่จะสร้างนโยบายด้านศิลปะ ผู้วิจัยมีข้อเสนอจากผลการวิจัยนี้คือ ควรมีการประเมินผลกระทบระยะยาวในการศึกษาการพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

3. การตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์พบว่า

ภาพรวมของรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับที่มากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภารัตน์ เทพพิมล (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัย คือ 1) ผลการสำรวจข้อมูลด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของระบบพบว่า มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมที่สุดเป็นลำดับแรก คือ การวางแผนกลยุทธ์ ลำดับที่ 2 ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ลำดับที่ 3 คือ นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้สูงที่สุดเป็นลำดับแรก คือ การวางแผนกลยุทธ์ลำดับที่ 3 คือ การนำองค์กร 2) ผลการพัฒนาระบบนั้น พบว่า ระบบที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มีจำนวน 7 มาตรฐานประกอบด้วย 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) นักศึกษาผู้มีส่วนได้เสียและตลาด 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) คณาจารย์และบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลการปฏิบัติงานขององค์กร รายละเอียดของระบบแยกเป็น 18 ตัวบ่งชี้ 30 ตัวบ่งชี้ย่อย และ 162 แนวทางการปฏิบัติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชน โดยส่วนรวม ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ระดับนโยบายจากผลการวิจัยความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนำเสนอหรือกำหนดหัวข้อการวิจัยร่วม โดยผ่านเทคโนโลยี ปรับปรุงพัฒนาการสื่อสารระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนในเขตบริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังสูงกว่าที่สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติได้จริง จึงจำเป็นต้องยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องนำมาปรับปรุงและพัฒนาตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังไว้
2. ระดับปฏิบัติ บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมอบหมายงานตามภาระหน้าที่ให้ตรงตามความสามารถ การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยมีสิ่งจูงใจ เช่น การมอบรางวัลในการปฏิบัติงานดีเป็นขวัญกำลังใจ ควรปรับแผนในการอบรมบุคลากรและผู้นำชุมชนในงานด้านการใช้เทคโนโลยีให้สามารถปฏิบัติได้ทั่วทุกคนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

3. ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาจากผลการวิจัยความคาดหวังความต้องการของชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างและการสื่อสารด้านเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในการติดต่อเชื่อมโยงไม่สลับซับซ้อนในการเชื่อมต่อในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จในสถาบันอุดมศึกษาภาคอื่น ๆ เพื่อนำรูปแบบมาปรับและเป็นแนวทางในการพัฒนา
2. ศึกษารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน
3. รูปแบบการบริหารระบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559*. เข้าถึงได้จาก <http://www.m-culture.go.th/ckfinder/userfiles/files/tools-culture/AWFINAL%20BOOK%20WATTANATUM%20PLAN%20YEAR%2025-11-52-1.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพฯ: สกสค.
- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์.
- คม ชัด ลึก. (2557). *สรุปการประชุมรัฐมนตรีวัฒนธรรมอาเซียน (AMCA)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20120620/133206>
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2538). *วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน*. มหาสารคาม: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น, สวิขญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์ และนครศร รังควัต. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลท่าปลาตุ๊ก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.*, 36(2), 215-234.
- จันทิรา ธนสงวนวงศ์. (2554). *ชีวิตและวัฒนธรรมไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://e-learning.e-tech.ac.th/learninghtml/s1301/unit07.html>
- จรัส สุวรรณเวลา. (2545). *อุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระวัฒน์ พิระสันต์ และวิรุณ ตั้งเจริญ. (2542). การพัฒนารูปแบบภารกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(1), 25-36.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็นวาย พีลัม.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2542). *การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, บุญกร ลำโรงทอง, ชำคม พรประสิทธิ์ และสุรัชย์ เอกพลากร. (2548). *การสร้างดัชนีบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินคุณภาพด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2549). *บทบาทสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและค่านิยมของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน. *สารภาษาไทย*, 2(3) (มกราคม-มีนาคม), 14-23.
- เจลีชา บุรีภักดีและคณะ. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. นนทบุรี: เอส อาร์ ฟรินดิง.
- ณัฐกรณ์ ปะพาน. (2556). *Best practices*. กรุงเทพฯ: สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์. (2546). *รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา*. ม.ป.ท.
- ชนากร ตั้งเขป. (2552). *เอกสารคำสอนรายวิชาวิถีไทย*. ลำปาง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ชวีช ปุณโณทก. (2532). *ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน: ทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทองในทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ชานินทร์ ศิลปจารุ. (2555). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. นนทบุรี: เอส.อาร์.ฟรินดิง แมสโปรดักส์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2545). *กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้: การประเมินและการประกัน*. กรุงเทพฯ: วิทีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: แอ็คทีฟ ฟรินท์.
- นิธิ สตะเวทิน. (2553). *ภาพ... วัฒนธรรมวิถีชีวิตของผู้คน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญเดิม พันรอบ. (2542). *มนุษย์ สังคม และวัฒนธรรม*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเดิม พันรอบ. (2545). *สังคมวิทยา: ประวัติแนวคิดและทฤษฎี*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). *การจัดการความรู้... จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2524). *รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- บุญชม ศรีสะอาด และนิภา ศรีไพโรจน์. (2531). *รูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ*. มหาสารคาม: ปริดาการพิมพ์.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2547). *แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์.
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. (2535). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2543). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- เพชรสุดา ภูมิพันธุ์. (2549). *รูปแบบการบริหารสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ. (2550). *ชีวิตและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอมพันธ์.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2557). *ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kku.ac.th/aboutkku/?topic=0&l=th>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2554). *ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. เข้าถึงได้จาก http://www.rmu.ac.th/rmu2013/rmu_history/history.php
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2557). *ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ubru.ac.th/about.php>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2553). *เอกสารการสอนชุดวิชา สังคมและวัฒนธรรมไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2541). *วิจัยคุณภาพการศึกษา*. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- เลหต้า ศรีเอกาณูกุล. (2549). *การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติ ไทยชาวไทยใหญ่ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วนิช บรรจง. (2515). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- วชิราพร อัจฉริยโกศล และคณะ. (2550). *แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วันทนา เมืองจันทร์ และเต็มจิต จันทคา. (2548). *การจัดการความรู้ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2545). *กรณีศึกษา Best practices ภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ซี.พี.เซเว่นอีเลฟเว่น.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2551). *Best practice คืออะไร*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ftpi.or.th>
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2550). *การพัฒนาและประเมินรับรองวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สนิท สมักรการ. (2542). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การติดต่อสื่อสารขององค์กร*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2552). *วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการคุรุสภา.
- สุดารัตน์ เทพพิมล. (2555). *การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมิตรา วิริยะ และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2557). *การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนามหาวิทยาลัย*. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 93-110.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2548). *สังคมศาสตร์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์*. กรุงเทพฯ: ทีพีพริน จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *นโยบายด้านวัฒนธรรมของประเทศแคนาดา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *นโยบายด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมของ อังกฤษ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542*. กรุงเทพฯ: พรึกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *สถาบันอุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (2552-2553)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (ฉบับชุมชน) แผนฯ 11 ... ผู้สังคมแห่งความสุขอย่างมีภูมิคุ้มกัน*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งเอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). *สู่เส้นทางปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ครั้งที่ 4 เรื่อง ศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย: บทเรียนจากการปฏิรูปการศึกษานานาชาติ*. เข้าถึงได้จาก <http://Intranet.onec.go.th>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนาและการพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.nru.mua.go.th/main/pagehome.php>
- ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการเกษตร*. เข้าถึงได้จาก <http://tkagri.doae.go.th/temp.php?gpg=title02>
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). *เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา*. สุรินทร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- Alstete, W. J. (1995). Benchmarking in higher education: Adapting best practices to improve quality. *ASHE-ERIC Higher Education Report*, 5, 40-50.
- Best, J. W. (1970). *Research in education* (2nd ed.). New Jersey: Englewood Cliffs.
- Chong, H. (2001). *IS-MBNQA: A new framework for the relationship between information systems and organizational quality*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of North Texas.

- Dettman, P. E. (2004). Administrators, Faculty, And Staff/ Support Staff's Perceptions of MBNQA Educational Criteria Implementation at the University of Wisconsin Stout. *Doctoral dissertation*. Blacksburg, Virginia.
- Eisner, E. W. (1976). Education connoisseurship and criticism: Their form and functions in educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 10(3-4), 135-150.
- Faulkner, J. B. (2002). *Baldrige Equality Criteria as another Model for Accreditation in American Community Colleges*. Retrieved from http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1a/f9/63.pdf.
- Getzels, J. W., & Guba, E. G. (1957). Social Behavior and the administrative Process. *The school Review*, 65(4).
- Jensen, C. (1996). *Delphi in depth: Power techniques from the experts Berkeley*. Singapore: McGraw-Hill.
- Johnson, P. L. (1993). *ISO 900. Meeting the new international Standard*. Singapore: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Michigan State University. (2010). *Arts and culture*. Retrieved from <http://artandculture.msu.edu2art.asp>
- Miller, P. McC., & Wilson, M. J. (1983). *A dictionary of social science methods*. New York: John Wiley & Sons.
- Nisbet, R. (1969). *Social chang and history: Aspects of the western theory of development*. London: Oxford University Press.
- Pettinger, R. (1996). *Introduction to organization behavior*. London: Macmillan.
- Shizuoka University. (2010). *Wikipedia*. Retrieved from http://Wikipedia.org/wiki/Shizuoka_University_of_Art_and_Culture
- The University of Chicago. (2010). *Culture policy center*. Retrieved from <http://culturalpolicy.uchicago.edu/>
- Yu, V. (2009). Principal leadership for private schools improvement: The Singapore perspective. *The Journal of International Social Research*, 2(6), 714-749.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว๕๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวพัชรพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภายู ชีระวนิชตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในกรณี คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๙-๖๘๓-๐๒๒๔

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว๕๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.มงคล ดอนขวา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวพัชรพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวงษ์ตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๙-๖๘๓-๐๒๒๔

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว๕๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพรรณ ธาณี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวพัชรีพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำ บำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวิชิตระกุล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๕๕-๘๑๑

ผู้วิจัยโทร. ๐๘๙-๖๘๓-๐๒๒๔

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว๕๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวพัชรพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายู อีระวุฒิตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ ศรีสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๙-๖๘๓-๐๒๒๔

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว๕๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ หลวงนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวพัชรีพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวิชิตระกุล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๙-๖๘๓-๐๒๒๔

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๑๖๐๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ด้วย นางสาวพัชรีพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สญาญู อีระวณิชตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ ในกรณีนี้ เพื่อให้การทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย กับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้หนังสือได้ขออนุญาตสถานที่ก่อนที่จะเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖
โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๖๖๐๘

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ด้วย นางสาวพัชรพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สญา สุระวิมลตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ ในกรณีนี้ เพื่อให้การทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย กับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้หนังสือขออนุญาตสถานที่ก่อนที่จะเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ สิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖
โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๑๖๐๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ด้วย นางสาวพัชรพร วรจักร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความควบคุมดูแลของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฎายู อีระวนิชตระกูล เป็นประธานกรรมการควบคุมคุณิพนธ์ ขณะนี้อยู่ระหว่าง การดำเนินการทำคุณิพนธ์ ในกรณีนี้ เพื่อให้การทำคุณิพนธ์ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย กับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้หนังสือ ขออนุญาตสถานที่ก่อนที่จะเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖

โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สำหรับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

**แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

แบบสอบถามสภาพปัญหาความต้องการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

คำชี้แจง วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อต้องการทราบความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มหาวิทยาลัยมีการพัฒนารูปแบบเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนอย่างไร แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ โดยทั่วไปและสภาพปัญหา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นางสาวพัชรินทร์ วรจักร

ผู้วิจัย

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามถึงประโยชน์ที่ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสอบถามความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับจากการบริหารจัดการและ กิจกรรมต่างๆด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ให้ตรงกับความจริง)

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี
3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ

ตอนที่ 2 คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความต้องการชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โปรดระบุระดับความต้องการของท่านภายในแบบสอบถามโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติน้อยที่สุด

เมื่อท่านอ่านประเด็นคำถามและวินิจฉัยการความต้องการของท่านแล้วกรุณาทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ต้องการ

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
1	มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	304	415	127	159	108
2	มหาวิทยาลัยมีการร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	300	300	321	107	85
3	ชุมชนได้รับประสบการณ์ตรงมีความรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น	234	254	365	160	100
4	ชุมชนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	122	298	408	218	67
5	ชุมชนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้					
6	การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้คนในชุมชนรู้จักการทำงานร่วมกัน ได้ดีขึ้น					
7	การร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยช่วยให้เรียนรู้การทำงานเป็นระบบได้ดีขึ้น					
8	มีวิธีการรับฟังและเรียนรู้จากชุมชนที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี					

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
9	สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมในด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม					
10	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ					
11	สร้างวิธีการเพิ่มความพึงพอใจให้ชุมชน					
12	เสริมสร้างศิลปะด้านภาษาในการสื่อสารที่มีคุณภาพ					
13	ต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมด้านการ ปรับปรุงรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่าง สม่ำเสมอ					
14	จัดทำทำเนียบของคนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ ชุมชนได้รับทราบ					
15	การส่งเสริมให้คนในชุมชนได้พัฒนาการเรียนรู้จาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
16	สนับสนุนบุคลากรสร้างองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมให้กับชุมชน					
17	จัดอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็น ระบบเป็นรูปแบบเพื่อส่งเสริมศักยภาพด้าน การอนุรักษ์วัฒนธรรม					
18	ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตด้วย การใช้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง					
19	มหาวิทยาลัยเข้ามารับฟัง แลกเปลี่ยนร่วมคิดกับ ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมแก้ไขปัญหา ต่างๆที่เกิดขึ้นในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
20	มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมเพื่อสำรวจความคิดเห็นและ ความต้องการของชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					
21	มีการติดตามผลประเมินผลกับชุมชนทุกครั้งที่มี กิจกรรม					
22	จัดให้มีศูนย์ประสานงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมที่ชุมชนติดต่อได้สะดวก					

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
23	จัดรวบรวมข้อมูลเพื่อเผยแพร่ในกรณีที่ทำกิจกรรมประสบความสำเร็จและแก้ปัญหาที่เป็นที่น่ายินดีของคนในชุมชน					
24	สร้างความตื่นตัวให้กับคนในชุมชน โดยจัดเวทีประชาคมในรูปแบบต่าง ๆ					
25	เสริมสร้างความเหมาะสมของกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม					
26	สร้างเครือข่ายทางเทคโนโลยีสำหรับบุคคลทั่วไป สร้างความคิดเห็นด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
27	กิจกรรมมีความทันสมัยเข้ากับสังคมการดำรงชีวิตในปัจจุบัน					
28	มหาวิทยาลัยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน					
29	มหาวิทยาลัยศึกษาปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีจัดทำเว็บไซต์ให้คำแนะนำ					
30	สร้างองค์กรที่เป็นแหล่งเรียนรู้ค้นคว้าข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมให้ชุมชนได้เข้ามาศึกษา					
31	จัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำตลอดปี					
32	มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทางด้านศิลปวัฒนธรรม					
33	กิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในยุคปัจจุบัน					
34	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม					
35	ใช้พื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย					
36	ให้โอกาสคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชื่อเรื่องและร่วมดำเนินการวิจัย					
37	มหาวิทยาลัยนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเผยแพร่และประยุกต์ใช้					

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
38	มหาวิทยาลัยจัดตั้งศูนย์ประเมินในชุมชน					
39	มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิตนักศึกษาและคนใน ชุมชน					
40	มหาวิทยาลัยร่วมจัดมีผู้นำหรือสมาชิกที่มีความรู้ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมดำเนินกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามสำหรับอุดมศึกษา

สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ

แบบสอบถามสภาพปัญหาความต้องการและการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุ

บำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

คำชี้แจง วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อทราบสภาพปัญหาความต้องการและ
การบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มหาวิทยาลัยมี
การพัฒนารูปแบบเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนอย่างไร แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ โดยทั่วไปและสภาพปัญหา รวมทั้งการบริหารจัดการของ
สถาบันอุดมศึกษาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นางสาวพัชรีพร วจจักร

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ต้องการ

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี
3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น ๆ
4. ตำแหน่ง ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติ นิสิต นักศึกษา
 อื่น ๆ
5. หน่วยงานที่สังกัด คณะ สถาบัน/ สำนัก ศูนย์การศึกษา
 อื่น ๆ
6. ประสบการณ์การทำงาน 1-3 ปี 4-6 ปี 7-11ปี 12-20 ปี
 20 ปีขึ้นไป
7. ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ไม่เคย
 1 ครั้งต่อปี 4 ครั้งต่อปี 5 ครั้งต่อปี 6 ครั้งต่อปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 คำถามสภาพปัญหาความต้องการด้านการบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย คณาจารย์และบุคลากรโปรดระบุระดับความต้องการของท่านภายในแบบสอบถามโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ท่านต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติน้อยที่สุด

เมื่อท่านอ่านประเด็นคำถามและวินิจฉัยความต้องการของท่านแล้วกรุณาทำเครื่องหมาย (√) ลงในช่องที่ต้องการ

	รายละเอียดของคำถาม	ระดับความต้องการ				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
	นโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
1	ฝ่ายบริหารกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมีแผนงานไว้ล่วงหน้าถึงความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต					
2	ฝ่ายบริหารศึกษาข้อมูลต่างๆด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย					
3	ฝ่ายบริหารสนับสนุนให้ทุนวิจัยงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม					
4	การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใช้หลักการมีส่วนร่วม					
5	ฝ่ายบริหารให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมีการกำหนดไว้ในพันธกิจของมหาวิทยาลัย					
6	ฝ่ายบริหารนำเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย					
7	จัดตั้งโครงการระยะยาวเพื่อพัฒนาต่อเนื่องยั่งยืน					

	รายละเอียดของคำถาม	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
8	ฝ่ายบริหารรับฟังข้อเสนอแนะทุกฝ่าย					
9	ฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ					
10	ฝ่ายบริหารกำหนดค่านิยมร่วมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
11	ฝ่ายบริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยสร้างหลักสูตร รายวิชาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
12	ฝ่ายบริหารจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้หอศิลป์ โรงละคร พิพิธภัณฑ์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย					
13	ฝ่ายบริหารมีแผนการพัฒนาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของมหาวิทยาลัย					
14	ฝ่ายบริหารจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงกับงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยระบุไว้ในโครงสร้างการบริหารการจัดทำแหล่งสารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรม					
	ฝ่ายปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
15	บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
16	บุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยการฝึกอบรม					
17	อาจารย์มีศักยภาพตรงกับแนวทางการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					

	รายละเอียดของคำถาม	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
18	จัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
19	เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยมีสิ่งจูงใจ เช่น การมอบรางวัลในการปฏิบัติงานดีเป็นต้น					
20	มอบหมายงานตามภาระหน้าที่ให้ตรงตามความสามารถ					
21	สนับสนุนทุนการปฏิบัติงานตามโครงการที่วางแผนประจำปีอย่างเหมาะสม					
22	ส่งเสริมและกระตุ้นการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและมีศักยภาพ					
23	การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ					
24	โครงสร้างการบริหารในการปฏิบัติด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างไรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
25	ชุมชนหรือองค์กรมีการสร้างกลไกที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน					
26	สร้างบรรยากาศให้ปฏิบัติงานและ เน้นการปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจ ในระดับสถาบันและระดับผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาผู้นำในอนาคต					
27	การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย					
	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ นิสิตนักศึกษา/ ชุมชน					
28	ฝ่ายบริหารจัดการเสวนาในการรับฟังความคิดเห็นความต้องการของชุมชน/ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					

	รายละเอียดของคำถาม	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
29	ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุนในการศึกษาต่อและการฝึกอบรมรวมถึงการเรียนรู้ต่าง ๆ ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					
30	การบูรณาการงานบริการวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอน ความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน					
31	การสำรวจความต้องการของชุมชน หรือภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือหน่วยงานวิชาชีพ					
32	ความร่วมมือด้านบริการวิชาการเพื่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน					
33	โครงการนี้สามารถนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการกับการเรียนการสอน					
34	ผลการประเมินนำไปใช้สร้างงานวิจัยศิลปวัฒนธรรม					
35	ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จสูงสุด					
36	การบริการนักศึกษาทันต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษา					
37	การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ร่วมกับการปฏิบัติงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเกิดรูปแบบใหม่ๆ					
38	การวัดผลสำเร็จโดยวัดผลด้านทักษะทางสังคม ความใฝ่รู้ สุนทรียภาพทางด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บุคลิกภาพ สุขภาพที่ดี และความเชื่อมั่นในตนเอง					
39	การวัดผลสำเร็จโดยวัดผลนิสิตนักศึกษาที่มีความมีความรักภาคภูมิใจในสถาบันที่ศึกษารักความเป็นไทย					
40	ผลสำเร็จจากชุมชนวัดจากรักบ้านเกิดและร่วมอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม					

	รายละเอียดของคำถาม	ระดับความต้องการ				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
41	การวัดผลนิสิตนักศึกษาสามารถนำความรู้ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ					
42	การประเมินความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาและผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์สำหรับอุดมศึกษา

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเรื่อง
รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง วัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อต้องการทราบความต้องการของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มหาวิทยาลัยมีการพัฒนารูปแบบ เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนอย่างไร

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
นางสาวพัชรินทร์ วรรณจักร
ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการ การบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

สัมภาษณ์วัน.....ที่ เดือน พ.ศ.

สถานที่.....

วิธีการบันทึกข้อมูล.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....หน่วยงาน

ประสบการณ์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน/ ปัญหา/ ความต้องการ
ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ สถาบันอุดมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร
และมีเหตุผลอย่างไรในการกำหนดวิสัยทัศน์

ตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. การกำหนดแผนงานและโครงการ การสนับสนุนงบประมาณมีหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพของฝ่ายปฏิบัติงานและจำนวนบุคลากรด้านการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมมีหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. การกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย มีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกระดับหรือไม่ อย่างไร มีวิธีการอย่างไรบ้าง มีการกำกับดูแลให้ดำเนินงานตามนโยบายและทบทวนผลการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. โครงสร้างการบริหารในการปฏิบัติด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างไรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. การสร้างบรรยากาศให้ปฏิบัติงานและ เน้นการปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจ ในระดับสถาบันและระดับผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาผู้นำในอนาคต หรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมใช้หลักการมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไรและการมีส่วนร่วมภายในมหาวิทยาลัยกับผู้มีส่วนร่วมในชุมชนมีบทบาทเหมือนกันอย่างไรและต่างกันอย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอะไรบ้างและทำอย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. การจัดทำแหล่งสารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรมมีหรือไม่อย่างไร มีวิธีการความรู้
อย่างไร

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. บริบทและสภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีอะไรบ้างและแต่ละ
อย่างดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. ผลการปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบรรลุผลหรือไม่อย่างไร
ในด้านใดบ้าง

ตอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีอะไรบ้างมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด มีแนวทางในการแก้ไขและมีการป้องกันอย่างไร

ตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาและการป้องกันหรือไม่อย่างไร

ตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

สัมภาษณ์วันที่.....ที่ เดือน พ.ศ.

สถานที่.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ
ดังรายนามต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาจันทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มงคล ดอนขวา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนพรรณ ธานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ หลวงนา

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (IOC) ของแต่ละข้อไม่น้อยกว่า
0.5 (อ้างอิง) ดังตารางสรุปคะแนนแบบทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ดังนี้

-1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

1 หมายถึง สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					คะแนน IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	วัตถุประสงค์รูปแบบ							
2	ทฤษฎีพื้นฐาน/ หลักการรูปแบบ							
3	องค์ประกอบหลักรูปแบบ							
4	แนวการประเมินรูปแบบ							